

ANTOLOGI: KUNST- OG KULTUR- SAMARBEJDER I FOLKESKOLEN

ANTOLOGI:
**KUNST- OG KULTUR-
SAMARBEJDER
I FOLKESKOLEN**

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord / Kort om antologien 5
Indledning / Læsevejledning osv. 7

Del 1

Kap

1 Teoretisk fundament overordnet 9

Musik

2.1 Indledning til Musik i Skolen (MIS) 13
2.2 Teoretisk fundament Musik i Skolen 13
2.3 Praksiselement Musik i Skolen 16
2.4 Refleksioner Musik i Skolen 22

Dansk

3.1 Indledning til Dans i skolen (DIS) 24
3.2 Teoretisk fundament Dans i skolen 25
3.3 Praksiselement Dans i skolen 28
3.4 Refleksioner Dans i skolen 35

Billedkunst

4.1 Indledning til Billedkunst i skolen (BIS) 37
4.2 Teoretisk fundament Billedkunst i skolen 38
4.3 Praksiselement Billedkunst i skolen 41
4.4 Refleksioner Billedkunst i skolen 47
5.0 Kulturtjenesten 48

Del 2 Eksempler på undervisningsmateriale 52

5.1 Digital komposition 54
5.2 Danseprojekt 58
5.3 Billedkunstprojekt 62
5.4 Musikprojekt 68
5.5 Billedkunstprojekt 72

Bidragssydere 78

Tak til / Kolofon 80

FORORD

KUNST- OG KULTURSAMARBEJDER I FOLKESKOLEN

I Lolland Kommune arbejder vi målrettet på tværs af forvaltninger og sammen med stat og region med bl.a. at udvikle folkeskolen, hvor alle elever oplever at være del af et fællesskab med fokus på læring, dannelse og mangfoldighed, som de kan tage med sig i ungdomsuddannelser, videregående uddannelser og voksenlivet. Et af redskaberne i dette arbejde er understøttende aktiviteter og sammenhængen mellem kultur og læring.

I forbindelse med folkeskolereformen har vi i Lolland Kommune de seneste år opbygget en tradition for samarbejder mellem kunst- og kulturinstitutioner og folkeskolen. Et samarbejde, der understøtter Lolland Kommunes Plan-og udviklingsstrategi, hvis vision om en stærk næste generation og lige adgang for alle til kultur af høj kvalitet er udmøntet i henholdsvis kultur-og fritidspolitikken og politikken for børn og unge.

Der er gennemført en lang række forløb, hvor elever og lærere er blevet introduceret til og udfordret af kreative læreprocesser, og hvor der har været fokus på forskellige læringsstile, inklusionstematikker, didaktiske overvejelser og tværfaglige teams. Med støtte fra Undervisningsministeriet har vi samlet de erfaringer, vi har gjort os i en antologi, hvis formål er, at den med sin formidling af både teori og praksis samt eksempler på undervisningsmaterialer skal fungere som inspirationskatalog for kommuner, folkeskoler, lærere og skole-samt kulturforvaltninger, og styrke disses kontakt og samarbejde med musik-, billed-og kulturskoler over hele landet.

Vi håber, at vi med denne antologi kan bidrage med inspiration til og viden om kunst- og kultursamarbejder rundt om i landets kommuner.

Lolland, foråret 2016

Tom Larsen
Formand for Skole og Børneudvalget,
Lolland Kommune

Heino Knudsen
Formand for Kultur-og Fritidsudvalget,
Lolland Kommune

KUNST- OG KULTURSAMARBEJDER I FOLKESKOLEN

Om antologien

Kunst- og kultursamarbejder i folkeskolen har sit omdrejningspunkt om folkeskolereformen og i overbevisningen om, at kunst og kultur i forening med pædagogiske og læringsmæssige tilbud skaber tilbud til børn og unge af høj faglig og dannelsesmæssig karakter, der kan være med til at give børn og unge en solid ballast, de kan have glæde af hele livet.

Antologien tager udgangspunkt i tre innovative eksempler på samarbejder hvor hhv. Lolland Musikskole, den lollandsk fødte danser Lars Bjørn og den professionelle billedkunstner Mini Blume samarbejder med folkeskolen i hhv. et forløb omkring digital komposition, et danseeksperimentarium samt et filosofisk billedkunstforløb.

Derudover afspejler antologien hvordan kunst og kultur kan understøtte bestræbelserne på at opnå folkeskolereformens mål om at 1) *Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan,* 2) *Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater,* 3) *Tilliden til og trivsel i folkeskolen skal styrkes blandt andet gennem respekt for professionel viden og praksis.* Antologien er produceret i to formater, et trykt og et digitalt.

Antologiens opbygning

Antologien består af to dele. **Del 1** belyser teoretiske aspekter inden for henholdsvis musik, dans og billedkunst ud fra pædagogiske, didaktiske og læringsmæssige perspektiver. **Del 2** består af praktiske eksempler i form af undervisningsmaterialer til inspiration for praktiske undervisningsforløb med kunst og kultur i folkeskolen.

Antologien kapitler er bygget op således

kapitel 1 omhandler overordnet teori om fællesskaber, motivation og læringsmiljø samt hvordan Lolland Kommune arbejder med kultur og læring i den åbne skole.

Kapitel 2 indledes med tekster om musik i skolen samt en musikfaglig refleksion over musikken som en del af Lolland Kommunes kultursamarbejder. Dernæst kan man læse om komposition af musik på Ipads i projektet "Digital komposition", som er et samarbejde mellem Lolland Musikskole og Blæsenborg skole i Maribo. Kapitlet rundes af med refleksioner over musik ud fra bl.a. inklusions- pædagogiske og læringsmæssige perspektiver.

Kapitel 3 omhandler dans i skolen. Afsnittet indeholder teoretiske overvejelser om dans som en social og fællesskabsstærkende aktivitet. Derefter følger reportage og statements fra danseprojektet "sammen og hver for sig" afholdt på Østoft og Søllested skoler med den professionelle danser Lars Bjørn samt refleksioner over dans i et læringsmæssigt perspektiv.

I kapitel 4 fortælles om billedkunst ud fra et teoretisk, filosofisk og pædagogisk-læringsmæssigt perspektiv gennem reportage og statements fra billedkunstner Mini Blume samt fra skoleledere-lærere og elever. Herefter følger refleksioner over billedkunst i et læringsmæssigt perspektiv samt information om den nytænkende ordning KulturTjenesten, der formidler og udvikler kulturtilbud til folkeskoler og dagtilbud i Vordingborg, Guldborgsund og Lolland Kommune.

Kapitel 5 omhandler undervisningsforløb, som beskriver, hvordan man kan inddrage musik, dans og billedkunst i folkeskolen. Forløbene er omsat til inspirerende undervisningsmaterialer udarbejdet af professionelle fagfolk og med hands-on erfaringer fra konkrete forløb afholdt på udvalgte folkeskoler på Lolland.

TEORI
DEL 1

UNDERVISNINGEN I FOLKESKOLEN

Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan. Samtidig skal folkeskolen mindske betydningen af social baggrund i forhold til faglige resultater samt øge elevernes trivsel.

På landsplan skal 96 pct. af alle elever inkluderes i almenundervisningen i 2015. Lolland Kommune har en inklusionsgrad på 94,1, hvilket ifølge KORA stemmer overens med Lolland Kommunes socioøkonomiske sammensætning.

Kompleksiteten og elevmangfoldigheden er derfor meget stor i en klasse og stiller store krav til lærernes refleksion over, hvordan de bedst muligt kan understøtte alle elever i deres læringsprocesser.

Børn har forskellige behov. Øget inklusion i folkeskolen indebærer, at flere elever skal indgå i den almindelige undervisning, de skal opnå bedre faglige resultater – og de skal fortsat trives.

Børn er meget optaget af deres relationer til andre børn – og af at være en del af fællesskabet. Når man arbejder med at skabe trivsel, læring og udvikling for det enkelte barn, er det derfor vigtigt at fokusere arbejdet om fællesskaberne.

Fællesskab

Inklusion handler om et helt grundlæggende menneskesyn, og er ikke en aktivitet for sig selv.

Undervisning og aktiviteter, som skolen sætter i værk for at styrke elevernes læring, trivsel og udvikling, sker i et læringsfællesskab, og læringsfællesskabet er en forudsætning for inklusion. Det er i dette fællesskab, eleverne lærer af lærerne og af hinanden, og motiveres til læring for livet.

Lærerne kan derfor have brug for inspiration og supplement til undervisningen for at nå rundt om alle elever og opfylde kravene til alsidighed og variation i deres undervisning.

Motivation

Når vi taler motivation ved vi, at der er nogle elementer, som er særligt vigtige i arbejdet med at skabe en god og motiverende undervisning:

- > Et trygt og positivt læringsmiljø
- > En engageret underviser
- > Fokus på mål og på elevernes læring
- > Give og modtage feedback
- > Struktur og variation i undervisningen
- > Inddragelse af eleverne

Disse elementer er naturlige for de fleste lærere i folkeskolen. Når vi åbner skolen op, og indbyder andre aktører på banen bør vi have samme fokus for undervisningen – I hvilken grad bidrager valgte aktivitet med motivation for læring på netop det valgte fagområde?

Den åbne skole skal bidrage til variation i skoledagen og til at differentiere undervisningen, så den imødekommer og udfordrer den enkelte elevs faglige niveau.

Læringsmiljø og Stærke læringsfællesskaber på Lollands Folkeskoler

“Lolland kommune er mere afhængig af kvalitet i vores tilbud til børn og unge end mange andre steder. Simpelt hen fordi vi har flere børn og unge, der har behov for en ekstra hånd for at få en uddannelse og fodfæste på arbejdsmarkedet” (Plan og udviklingsstrategien 2012 for Lolland Kommune).

For at sikre høj kvalitet i skoletilbuddene og dermed stærke læringsfællesskaber og gode læringsmiljøer er der i Lolland Kommune blandt andet stort fokus på:

- Tidlig indsats og tidlig forældreinvolvering
- Samarbejdet på tværs af skoler og på tværs af sektorer og fagligheder
- Digitaliseringens mange muligheder
- Særlige vejledere og faggrupper med fokus på trivsel, sundhed og faglig udvikling (LKT, Motivationsvejledere, fagvejleder m.m.)
- Kompetenceudvikling hos medarbejdere og ledere
- Læringsmiljøet (fysiske faciliteter, relationer, klasserumsledelse, trivsel og meningsfuldhed)
- Den åbne skole m.m.

Det forstår vi ved læringsmiljø

Læringsmiljøer er en fællesbetegnelse for de rammer som elevernes læring foregår i.

Et læringsmiljø er sammensat af læringssyn, de fysiske rammer, undervisningens tilrettelæggelse og evalueringskulturen med og omkring eleverne.

Undervisningens tilrettelæggelse er konkret udtryk for et læringsmiljø. Her er der både fokus på undervisningsformer og arbejdsmåder.

Det forstår vi ved læringsfællesskaber

”Stærke læringsfællesskaber” er en forudsætning for faglig progression og trivselsmæssig udvikling.

Stærke læringsfællesskaber tager hånd om både stærke og svage elevers tryghed og trivsel, og giver eleverne de bedste forudsætninger for at blive så dygtige, som de kan, samtidig med at betydningen af social baggrund formindskes.

Derfor er stærke læringsfællesskaber vigtige

Fordi stærke læringsfællesskaber har stor betydning for den enkelte elevs faglige progression og trivsel.

Fordi børn og unge skal opleve, at de har unikke egenskaber, interesser og læringsbehov, som de kan deltage og bidrage med i fællesskabet.

Fordi børn og unge ikke skal være udelukket fra at deltage i aktiviteter med deres jævnaldrende kammerater, blot fordi de har brug for støtte og hjælp i forbindelse med skolearbejdet. Støtten skal i højere grad gives i klassen ved brug af undervisningsdifferentiering og holddannelse, samt ved brug af supplerende undervisning eller anden faglig støtte.

(Udpluk af Lolland Kommunes skolepolitik 2015)

Læring i den åbne skole

For at sikre høj kvalitet i læringsmiljøet må vi få øje på alle de muligheder, som kan bidrage til at øge og udvikle kvaliteten af vores skoletilbud – ikke bare internt på skolerne, men også på tværs af sektorer og i samspil med det nære og omkringliggende samfund. Den åbne skole er på flere måder en mulighed for, at eleverne kan spejle sig selv og egen social sammenhæng med det omgivende samfund og de sammenhænge, som de oftest bevæger sig i.

Det forstår vi ved læring i den åbne skole

Ved læring i den åbne skole forstås et etableret samarbejde mellem skolerne og det omkringliggende samfund. Det kan dreje sig om kulturinstitutioner, billed- og musikskoler, foreningsliv, erhvervslivet og meget andet.

Læring i den åbne skole kan både komme til udtryk ved at skolerne bevæger sig ud til aktørerne, men det kan lige så vel være aktørerne, der besøger skolerne.

Det vigtigste i samarbejdet om den åbne skole er, at samarbejdet er meningsfyldt for begge parter og at der i mødet mellem skolen og det omkringliggende samfund er fokus på, hvad det er eleven/den unge skal lære.

Samarbejdet må meget gerne være inspirerende, motiverende og spændende, blot der er læringsmål for øje.

Ud over det faglige input, vil der også være sociale og trivselsmæssige fordele ved anvendelse af det omkringliggende samfund.

(Udpluk af Lolland Kommunes skolepolitik 2015)

Det gør vi i Lolland Kommune

Dans, billedkunst og musik er oplagte muligheder, når det drejer sig om varieret undervisning, der kan motivere eleverne på nye måder i forhold til andre fag. Fællesskab, dynamik, kropsbeherskelse og nye måder at se og opleve skaber anderledes mulighed end traditionel faglighed normalt giver.

Som del af den åbne skole oplever eleverne mindst 20 gange om året*, at eksterne undervisere kommer på skolen eller får besøg af eleverne. Kunst og kulturinstitutionerne, sports- og fritidsorganisationerne og erhvervslivet er en del af disse aktiviteter. Her sørger lærerne for, at de eksterne forløb og aktiviteter sættes ind i et undervisningsforløb og dermed skaber ny læring – læring som kan løfte eleverne og skabe forståelse på tværs af de daglige forventninger og social baggrund.

Eksempler på sådanne læringsforløb er blandt andet elevernes besøg på Fuglsang Kunstmuseum, teateroplevelser med efterfølgende refleksion og bear-

bejdelse af tema, samarbejde med bibliotekerne omkring læseforløb og litteraturkendskab, besøg på lokale virksomheder for indblik i fremtidens beskæftigelsesmuligheder og uddannelsesvalg og meget mere.

**Skoleåret 2014/15 – 10 gange årligt – skoleåret 2016/17 – 20 gange årligt.*

INDLEDNING OM "DIGITALT KOMPOSITIONSPROJEKT"

Lolland Musikskole ville i starten af 2014 udvikle et projekt, der kunne tale ind i den åbne skole. Resultatet af denne ambition blev et digitalt kompositionsprojekt, der opnåede støtte fra Undervisningsministeriet. Hovedformålet med projektet var at skabe læring og trivsel gennem et fokus på den åbne skole via et samarbejde mellem folkeskolen, ungdomsskolen, relevante fritidsforeninger og så musikskolen selv. Projektet skulle konkret opbygge et musiksk fællesskab, hvor alle kunne bidrage og kommunikere gennem musikkens og æstetikens sprog, da dette for eleverne imellem ville betyde større empati, forståelse og tolerance for deres enkelte forskelligheder. Det underordnede formål med projektet var at klarlægge mulighederne for undervisning med både fysisk og virtuel tilstedeværelse, da der herved kunne opnås nye erfaringer i forhold til praksis-, varieret og anvendelsesorienteret undervisning og læring.

Projektet tog konkret udgangspunkt i, at eleverne skulle skabe deres egne kompositioner. Nogle elever udviklede i projektet beats via apps på I-pads mens andre elever formulerede lyriske tekster som de omsatte i musik.

I projektet deltog Lolland Musikskole i de understøttende undervisningstimer, ligesom både musikskolelærerne og folkeskolelærerne modtog opkvalificerende kurser målrettet mod netop denne undervisningsform og metodik. Eleverne modtog understøttende undervisning i en hel projektuge, og projektet involverede i alt 200 skoleelever.

Projektet blev afsluttet med en åben workshop, der både involverede elever, folkeskolemusiklærere og musikskolelærere, som endvidere inviterede elevernes familie, venner, søskende m.v.. til at komme og prøve at komponere digitalt. Samtidig viste eleverne også, hvad de selv havde komponeret.

MUSIKKENS BETYDNING – EN REFLEKSION I ANLEDNING AF LOLLAND KOMMUNES KULTURSAMARBEJDER

Med stor glæde har jeg læst om Lolland Kommunes initiativ og projekt vedrørende kunst- og kultursamarbejde i folkeskolen.

Beskrivelsen af samarbejdet omkring musikken, i dette tilfælde "Digital Komposition", vidner om, at nogle af de væsentligste grundparametre for gode læreprocesser har været i spil: Engagement, fordybelse, nysgerrighed, fællesskab og "laboratorium"- med udfordring til alle.

Engagementet og "tændtheden" nævnes som drivkraft i samarbejdet mellem lærergrupper og elever og lyser ud af rapporten. Afsættet til samarbejdet har været et fælles ukendt land for de voksne. Det er en genial idé at starte der, og

der er næppe tvivl om, at det vil give en rigtig god forudsætning for fordomsfrit at drage nytte af hinandens kompetencer.

I det følgende vil jeg fokusere på musik og menneske i et generelt perspektiv med henblik på at give nogle bud på, hvor væsentlig musikken er for den enkelte såvel som for vores fælles sociale liv.

Dette felt er genstand for stigende opmærksomhed blandt forskere, musikere, læger og lægfolk. I litteraturlisten nedenfor er der inspiration til at fordybe sig i emnet. Denne korte tekst er inspireret heraf – men er nok i endnu højere grad inspireret af et langt arbejdsliv med mennesker i alderen fra 0- 90 år omkring musikken.

Det intuitive og dét, som kan erfares og vanskeligt forklares, hører med til musikens kraft – det gør den svær at gribe med ord fuldstændigt. Musik er på den

ene side langt større end ord og på den anden side mere basal og primitiv end sproget.

At vi i folkeskolen således har et fag på skemaet, som vi delvist må begrunde i termer uden for et felt, som er karakteriseret af dét, som kan måles og vejes, kan i vores nuværende samfund opleves som et problem. Heraf følger, at et forsvar for musikfagets eksistens kan blive med fokus på det afkast musikundervisningen har at give til læreprocesser og færdigheder i andre fag.

At være opmærksom på denne begrundelse af musikken lider hverken musik eller menneske under – tværtimod – men hvis det bliver den primære begrundelse for musikundervisningen, er vi ude på et skråplan.

Sagt med andre ord: Der er meget, der tyder på at fællessang og nogle former for musik, har en befordrende virkning på læreprocesser inden for færdigheder som for eksempel at læse og regne. Musik har dog langt mere at sige end dette for den enkelte og forbundetheden til fællesskabet.

Mødet med musikken og sangen åbner muligheder

- > i hjerne og krop
- > i øre og hjerte
- > i det sociale fællesskab.

Hjerne og krop

Adskillelse af hjerne og krop giver sjældent - om nogensinde - mening.

Kort fortalt kan man sige, at hjernen lever af de sanseindtryk, kroppen leverer. Og her er det, musikken populært sagt "slår alt". Musikken og sangen går ind af næsten alle døre i mennesket.

I bogen "Musik og menneske" skriver Lars Ole Bonde: "Udviklingen af scanningsteknikker har gjort det muligt at undersøge sprog – og musikbearbejdelsen (...) Denne forskning har gjort det klart, at der ikke findes noget "musikcenter" i hjernen (...), men at der indgår mange forskellige hjernemoduler i bearbejdningen af musikalske inputs, og at musikalsk træning har en høj grad af indflydelse på udviklingen af neurale netværk og samarbejdet mellem modulerne". (2009, S. 61)

Musik og musikalsk træning har ifølge Bonde altså denne kvalitet at "invitere til aktivitet" ikke bare ét sted i hjernen, men kan være med til at udvikle hjernens netværk og det neurale samarbejde, som er nødvendigt for at orientere sig i verden i allerbredeste betydning.

At musik kan vække erindringer og sproglig kompetence hos demensramte og afhjelpe kropslig ubalance for mennesker ramt af Parkinsons sygdom kan umiddelbart synes irrelevant at nævne i denne sammenhæng, men det kan fortælle os, at musik er andet og langt mere end et fag.

En vigtig faktor er, at sansning og bevægelse hænger sammen – musik inviterer til bevægelse og er i sig selv bevægelse.

Musik er altså føde for krop og hjerne – men også for:

Øre og hjerte

Når musikken spiller og sangen synges går den i øret. Udover at aktivere den auditive sans stimulerer den også vestibulærsansen, som sidder i øret. Denne sans er afgørende for vores balance og giver i samarbejde med bl.a. den auditive og den kinæstetiske sans fornemmelse for rum og retning.

Opmærksomhed på og respekt for, hvad lyd og stilhed betyder for mennesker lader i stigende grad noget tilbage at ønske. Børn omgives fortsat af larm i ofte dårlig akustik i timevis i institutioner og skoler.

At beskæftige sig med musik er en mulighed for at ordne, nuancere og selv være medskabere af et rum af lyd. Musikkens verden tilbyder øret at udvikle fornemmelse for og registrering af nuancer og kontraster - og pauser.

Musik er enestående i forhold til adgangen til sanserne, og det musikalske sprog taler direkte til hjernens limbiske system, hvor følelser og emotioner er centreret.

Den del af mennesket, som vi i dagligsproget kalder hjertet.

Når vi lytter, spiller og synger sker der ikke blot en kropslig bevægelse – vi bevæges i hjertet. Gennem arbejdet med det musikalske sprog kan vi få mulighed for at blive klogere på både os selv og de andre.

I den rørende amerikanske dokumentar film "Alive inside - a story of music and memory", lyder en stærk replik fra et menneske bundet til sygdom, da han atter får mulighed for at høre sin musik: "Jeg føler, jeg er forenet med verden". Udefra set er der ingen forandring i hans trøstesløse vilkår – men set indefra og med hjertet er alt forandret og på sin vis atter forbundet i:

Det sociale fælleskab

Der er foranstaltet en del undersøgelser af musikundervisningens betydning og transfereffekt for skolebørn. Én af de større er den såkaldte Berlinundersøgelse (H.G. Bastian, 2000). Nogle af konklusionerne på det 6 år lange studium af 7 skoleklasser, hvoraf de 5 fik ekstra musikundervisning, har været diskuteret; men resultaterne hvad angår den sociale trivsel og det sociale refleksionsniveau er vigtige at fremhæve, - og positivt markante.

Den ekstra musikundervisning betød et bedre socialt klima end i kontrolklasserne og havde en positiv virkning for de udsatte og socialt dårligt stillede børn. Ud fra min bedste overbevisning og erfaring betyder en god musikundervisning og en fælles morgensang et sundere og gladere læringsmiljø og i et sådant ligger fundamentet for læreprocesser og i at være til i livet.

Som lektor og cand.pæd. i pædagogisk filosofi Brian Degn Mårtensson siger: "Vi må i vores pædagogiske valg vedvarende og uden videnskabelig vished beskæftige os med kvalitative forestillinger om eksempelvis verden, livet, frihed, sjælen, kærligheden, kunsten, det smukke, det gode og det rigtige." ("Konkurrencestatens pædagogik" Århus Universitetsforlag 2015)

Med projektet i Lolland Kommune er der gjort et frimodigt skridt netop i denne retning med positive konsekvenser her og nu - og med stor sandsynlighed også i fremtiden.

Anne-Mette Riis er lektor på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium i musikpædagogik, samt freelance foredrags- og kursusholder.

Litteratur

- Bjørkvold, Jon Roar "Det musiske menneske" Reitzel 1992
Bonde, Lars Ole "Musik og menneske" Samfundslitteratur 2009
Fagius, Jan "Hemisfärernas musik" Bo Ejeby Förlag 2001
Fredens, Keld "Mennesket i hjernen" Academica
Holmboe, Vagn "Det uforklarlige" Gyldendal 1981
Mårtensson, Brian Degn "Konkurrencestatens pædagogik" Århus universitetsforlag 2015
Myskja, Audun "Musik som medicin" Borgen 2005
Nielsen, F.V. "Almen musikdidaktik" 2. reviderede udgave. København. Akademisk forlag 1998
Riis, Anne-Mette "Salmer i dans og bevægelse" Det Kgl. Vajsenhusets forlag 2009

Film

- Rossato-Bennett, Michael "Alive inside – a story of music and memory" USA 2014

HR: MUSIKSKOLELÆRERE OG LÆRERE: "VI HAR FÅET ØJNENE OP FOR HINANDENS KVALITETER"

HR: Musikskolelærere og lærere: "Vi har fået øjnene op for hinandens kvaliteter" Eleverne fik mere selvtillid, uerfarne elever kom meget langt på meget kort tid, elever begyndte at undervise hinanden. Og musikskolelærere og lærere blev tændt på at arbejde meget mere sammen.

Scene fra klasse – KLIP

Amalie fra 6. klasse fortæller om kammerater, der fik mere selvtillid – **B4**

Lolland Musikskole og Maribo Skole i Blæsenborg indledte i foråret 2014 et samarbejde om digital komposition - komposition på iPads.

Projektet fik starthjælp af Martin Bregnhøj fra Rytmisk Musikkonservatorium, som på forhånd havde undersøgt, afprøvet og udvalgt de app's, som både musikalsk og pædagogisk var de mest velegnede til digital komposition med iPads i skoleklasser. Klasserne, der indgik i projektet, var fra 2. til 6. Klasse og i alt 200 elever var involveret.

App's som afsæt for komposition på iPad var stort set ukendt for både musikskolelærere og skolelærere. Og den fælles uvidenhed var det perfekte afsæt for samarbejdet, mener Lolland Musikskoles leder Karina Fredensborg, idemageren bag projektet.

Karina Fredensborg om forberedelserne og den udefrakommende fagperson – **B3**

- Det fungerede rigtig godt, at den udefrakommende specialist, Martin, gav os et fælles afsæt for det rent tekniske, som ingen af os kendte til. Og at vi ikke skulle bruge tid på selv at lede efter de mest velegnede apps, men kunne koncentrere os om at udvikle selve forløbet.

At begge lærergrupper skulle starte forudsætningsløse, var en rigtig god lejlighed til at komme ud af de vante roller. Pludselig var begge parter ligestillede

i forhold til det nye – at komponere musik med brug af Notebeat, Figure, og andre apps til iPad samt Garageband.

Karina Fredensborg om at have et fælles afsæt - **B4**

Projektet indledtes derfor også med en fælles workshop for begge lærergrupper, hvor musikpædagog Martin Bregnhøj gav en introduktion til de udvalgte app's og deres muligheder - teknisk og pædagogisk. Og hvor de to lærergrupper fik mulighed for at indlede det faglige samarbejde og planlægningen.

MR: ORGANISERING OG SAMARBEJDE

Musikskolelærere arbejder typisk med mindre hold eller soloundervisning. De er ikke vant til at arbejde med store elevgrupper og klasser, der måske ikke er så dedikerede, så umiddelbart var musikskolelærerne spændte på opgaven.

Musiklærer **B23** + Musiklærer **B34**

Der gik dog ikke lang tid, før musikskolelærerne trådte i karakter.

- Vi var to lærere om en klasse, en musikskolelærer og en lærer. Men det var ikke nødvendigvis sådan, at læreren tog sig af klasserumsledelsen, for vi lærte også meget om klasserumsledelse undervejs, fortæller de fire musikskolelærere Ole Jørgensen, Christian Fallesen, Kent Engen og Kristen Fredensborg.

Musikskoleleder **B5**

Ansaret viste sig efter kort tid at flyde meget organisk mellem de to lærergrupper, fordi de var grebet af et fælles engagement for den samme opgave. Hurtigt supplerede de fem lærerpar hinanden, både med det faglige, det pædagogiske og med klasserumsledelsen.

Musiklærer **B29**

Også skolens lærere blev grebet:

- Vi blev smittet af musikskolelærernes energi og engagement, og det kunne børnene mærke. Engagementet og den gode energi er også noget af det, børnene husker og taler om, fortæller Jesper Nielsen, der er lærer på Blæsenborgskolen.

Lærer **B17**

MR: SMÅ APP'S MED STORE MULIGHEDER

De enkelte app's, særligt Notebeat, var ret simple og intuitive at arbejde med for eleverne som en indgang til forståelse og udforskning af rytme, harmonier og forskellige former for instrumentale lyde.

B25, Notebeat demonstreres

Notebeat er sådan indrettet, at det er meget svært ikke at skabe en eller anden form for harmonisk vellyd. Alligevel lægger app'en også op til, at der bliver foretaget nogle valg, så der kommer struktur og stringens i musikken.

Notebeat var derfor velegnet som indgang, både til en meget intuitiv udforskning af vigtige musikalske grundbegreber – og som et middel til at hele elevgruppen var med fra start.

De elever, der ikke hjemmefra havde gode forudsætninger, havde en stor tilfredsstillelse i at arbejde med Notebeat. Og Notebeat fungerede desuden som det trykke, som de fleste af eleverne vendte tilbage til, når de skulle slappe af i en pause.

KLIP fra klassen

En anden app, som var nem at få til at fungere for mange, var Figure. Lyden er fra et teknounivers, som mange børn er fortrolige med og bliver kreativt stimuleret af.

Og fordi børnene er så spil-vante, lærer de hurtigt – også af hinanden – at udforske app'ens muligheder.

B30 – Figure demonstreres

MR: DET ER NEMT AT GÅ TIL, MEN...

Når eleverne var blevet fortrolige med Notebeat, Figure eller en af de andre enkle apps, kunne de gå videre og samle deres små kompositioner i lidt større stykker i Garageband, som er et lidt mere komplekst program.

B26 og **B31** – fra Notebeat til Garageband

I Garageband kunne eleverne samle de kompositioner, de havde produceret i andre programmer. Men de kunne også bruge Garageband til at indspille lyden

af traditionelle instrumenter som guitar, klaver og trommer – såvel i en digital som i en analog udgave.

Den enkelte elev og elevgruppe kunne altså blive ved med at finde udfordringer – kun engagement, inspiration og overblik satte grænsen.

På den måde tilgodeså projektet pædagogisk og didaktisk den store faglige spredning, der er i en elevgruppe, ikke mindst når det gælder musik.

Både de ikke så kompetente og de meget kompetente fik tilfredsstillelse og udfordringer.

B18 (lærer – det er let, men ikke for let)

MR: DER ER OGSÅ MASSER AF UDFORDRINGER FOR DE DYGTIGE

Ifølge folkeskolereformen skal alle elever blive "så dygtige som de kan". Undervisningsdifferentiering er blevet vigtigere end nogen sinde.

Det holder Karstens Sandau og Henrik Andreasen, afdelingsleder og leder på Blæsenborgskolen, sig for øje. De mener iPad'en er et godt redskab, netop når det gælder undervisningsdifferentiering:

- Digital komposition med apps er et godt eksempel på, at sådan noget som komposition, der førhen var forbeholdt de dygtigste, bliver tilgængeligt for flere – samtidig med at de dygtige stadig har udfordringer, er de enige om.

B15 – ledere: gøre eleverne så dygtige som de kan blive, når længere på kortere tid

Amalie fra 6. klasse, som i musikskolen går til klaver, guitar og solosang, syntes også at det var spændende at arbejde med digital komposition på iPad.

Amalie **B40** + **B39**

- Jeg kunne godt lide, at der var ro i klassen, når vi arbejdede med iPads. Normalt kan der være meget larm i en musiktime. Det er måske lidt snyd, at det er så let, men når man bruger Garageband, kan man spille rigtigt på klaver og guitar. Jeg bruger selv Garageband, når jeg går til klaver og sang. Så optager vi mit klaver og så lægger vi trommer på. Jeg kan jo ikke selv spille trommer, forklarer Amalie Jeldorf.

Lærer **B19** – rigtig gode muligheder for undervisningsdifferentiering

MR: LÆRING FRA ELEV TIL ELEV PLUS FÆLLES LÆRERSTYRET REFLEKSION

B11 – ledere

I et læringsperspektiv er det også rigtig interessant, mener de to skoledere, at børnene tog ansvar og følte ejerskab i processen, blandt andet fordi de ret hurtigt mestrede teknikken med iPads.

Børnene arbejdede videre derhjemme, tog nye apps i anvendelse og delte dem med hinanden.

B12 – ledere

Samtidig havde eleverne brug for de pitstop med fælles refleksion, som lærerne skabte. Her blev der på klassen eller i mindre grupper gjort status og sat ord på hvilke valg og overvejelser, man havde haft.

B22 – lærer om at lade eleverne give hinanden feedback

Hvis denne mulighed for læring fra elev til elev skal fungere optimal, kræver det, at læreren tør at give slip på rollen som den, der har de rigtige svar. Læreren må have tillid til, at der er rigtig meget kvalitet i udforskende tilgang – og i den fælles refleksion i klassen og i grupper.

B 20 a) - om at tro på processen

- Jeg synes det var ret fantastisk at se hvordan deres eksperimenterende tilgang, både rent musikfagligt og teknisk, skabte en dybt koncentreret læring, uden at vi behøvede at lede processen. De ledede den selv ved hjælp af deres engagement og koncentration, fortæller lærer Jesper Nielsen.

B 20 b) – lærer om engagement, når man selv får lov at udforske

Ansaret tog eleverne også, da projektet skulle præsenteres for forældre og lokalsamfund.

- De påtog sig værtskabet og begyndte at undervise gæsterne, forældre og kammerater, fortæller skoleleder Henrik Andreasen.

B14 – ledere om forældreaften

MR: AT SKABE MUSIK ER ANDERLEDES END AT REPRODUCERE DEN

For musikskolelærerne var det ikke bare en udfordring at skulle undervise i skoleklasser, hvor de ellers er vant til solister og små, dedikerede hold.

Det var også radikalt anderledes at skulle arbejde med komposition. Meget musikskoleundervisning bygger på at lære elever at formidle et stykke musik, som allerede er skrevet.

Men med de muligheder, iPad'en gav, var det alligevel en opgave, som lykkedes for de fleste.

B28 – forskellen på at producere og reproducere musik

- Det var relativt nemt for dem at få musik, som de selv havde skrevet, til at lyde som noget af den musik, som de kender og godt kan lide. Det lykkedes faktisk, fortæller musikskolens lærere.

For musikskoleleder Karina Fredensborg var netop dette – at alle skolebørn skulle have chancen for få lov at udtrykke sig selv musikalsk – essentiel for hele projektet.

- Det særlige ved musikken er jo, at man kommer meget tæt på sine følelser og når man får lov at udtrykke sig i musik, er det uden ordene som en barriere. Det synes jeg at alle børn fortjener at få lov at opleve.

Musikskoleleder B2

Og det var da også øjeblikke med stor følelsesmæssig intensitet, som musikskolelærerne og lærerne var vidne til, når elevernes egne kompositioner blev delt i det store forum - spillet over det fælles lyd anlæg i klassen via klassens smartboard.

Musikskolelærere B32: Big moment

- Det er en speciel gruppe børn, der kommer i Musikskolen - ofte de ret ressourcestærke. Men det kan være en ensom oplevelse at gå til musik, uden klassekammerater og andre at dele oplevelsen med. Jeg synes at Musikskolen har potentiale til at tilbyde en langt bredere gruppe af børn den oplevelse, det er at arbejde med musik – i dette tilfælde at udtrykke sig selv gennem musik, siger musikskoleleder Karina Fredensborg.

MR: ENORMT INSPIRERENDE SAMARBEJDE

Musikskoleleder om at løse ting undervejs B7 <https://youtu.be/aDRA87oZ53E>
Både skoledere, lærere og musikskolelærere har svært ved at få armene ned efter projektet. Især samarbejdet mellem de to læreregrupper, den fleksibilitet og det engagement, som begge grupper udviste, imponerer.

Skoleleder **B13**

Men der var også udfordringer undervejs. Der var samtidig på skolen en anden projektuge som skulle afvikles og som optog sale og aulaer - og lærerne på skolen havde meget travlt.

Musikskolelærer **B24**
[HTTPS://YOUTU.BE/8JTHU7L1MPW](https://youtu.be/8JTHU7L1MPW)

Alligevel mødte begge lærergrupper spontant op en halv time før om morgenen, klokken 7.30, for at sparre med de andre.

Musikskolelærer **B33**

- Det var jo så spændende at høre, hvad de andre havde nået dagen før, for det var sjældent gået helt efter planen. Og ofte var der sket noget i den ens undervisning, som inspirerede os andre, fortæller musikskolelærerne.

For musikskoleleder Karina Fredensborg gik samarbejdet langt over forventet. Musikskolelederen om at navigere i kaos **B5**

- De her to faggrupper kunne sammen navigere i det kaos, det er at undervise i musik. De kunne byde ind hvor der manglede inspiration, supplerede hinanden og fandt helt naturligt deres roller.

Samarbejdet har åbnet op for, at ideerne om, hvad de to lærergrupper ellers kan bruge hinanden til, blomstrer.

Musikskoleleder **B6**

Lærerne på skolen efterspørger for eksempel, at musikskolelærerne kan komme og hjælpe i forbindelse med skolemusical og kor. For nu er barriererne nede og alle har oplevet, hvordan to og to kan blive otte, som musikskoleleder Karina Fredensborg udtrykker det.

MR: DRØMMEN OM AT FORTSÆTTE UDVIKLINGSARBEJDET

Karina Fredensborg: Min store drøm. **B9**

Karina Fredensborg vil gerne fortsætte samarbejdet og synes, der er perspektiver – ikke bare for musikskolen på Lolland.

- Musikskolen kan jo byde ind med faglig inspiration og engagement og det er min drøm, at alle de børn, der i dag ikke kender til musikskolerne, fordi de ikke får det tilbud, kan komme til at møde musikskolens engagerede lærere i skolen, ved de lejligheder, hvor sådan et samarbejde her vil være naturligt, fx når der skal skabes en musical, laves kor eller som her komponeres musik elektronisk.

Og for musikskolens lærere har projektet været en kæmpe inspiration. Musikskolens lærere har oplevet effekten af, at blive brugt i andre sammenhænge end de sædvanlige. Og at der er en masse grupper udenfor musikskolens trygge og vante rammer, som har brug for de lærere der er her og deres kunne.

Musikskoleleder **B10**

Karina Fredensborg håber, at samarbejdet kan finde nogle nye rammer, at udfolde sig indenfor. Men det kommer ikke af sig selv – der skal være tid og overskud, og det har været en mangelvare – især i skoleverdenen, hvor en ny stor reform har tæret på kræfterne og på planlægningsmusklen.

Musikskoleleder **B8**

Lederne på Blæsenborgskolen er enig i, at der er store perspektiver i samarbejdet. Fordi samfundet omkring skolen rummer så mange ressourcer, som skolen og dens elever kan profitere af. Og i øvrigt fordi samarbejdet er en del af den reform for en mere åben skole, som man i fremtiden skal arbejde efter.

- Udfordringen er at finde en struktur, som giver nogle ret klare rammer og opgaver. Samarbejdet må blive en yderligere komplikation af en i forvejen meget kompleks hverdag for lærerne, men skal tværtimod udvikles til at være en hjælp og en inspiration for lærerne og skolen som helhed, mener lederne.

B16 To skoleledere: Skolen skal åbne sig – men med faste rammer

For aktørerne i samarbejdet er der imidlertid ingen tvivl, når regnebrættet gøres op: Det har været et fantastisk vellykket projekt og alle parter venter bare på, hvornår der kan sættes ressourcer af til at gå i gang med det næste samarbejde. Faktisk er især musikskolelærerne meget utålmodige efter at komme i gang igen.

Musikskolelærere **B35**

Som musikskolelærer Ole Jørgensen siger:
- Det har været fantastisk og pionerånden er der stadig - selv om vi ikke har fundet en form at fortsætte på her og nu. Energien er der, den kan tændes som en gnist – sådan!

Vi fra musikskolen er parate. Vi ved, at vi kan bruges til noget ude i folkeskolen.

REC

DRUM

BASS

LEAD

Simple Filler

Alle video kan ses på vores youtube kanal: Kultur og Fritid Lolland Kommune

B41
<https://youtu.be/6OPW-vNB9LE>

B3
<https://youtu.be/mVRJows3M5s>

B4
https://youtu.be/3_SiCW6FdCc

B23 + B34
<https://youtu.be/gYwfO2jcddk>

B5
<https://youtu.be/zHKmxkpFSUw>

B29
<https://youtu.be/fCNLZ0lfuv0>

B17
<https://youtu.be/kFRfC9BYbhQ>

B25
<https://youtu.be/zDm2JoGPPM4>

B30
<https://youtu.be/0Z7HdGsN1iw>

B26
<https://youtu.be/9uwqypGEo14>

B31
<https://youtu.be/X4CJMVB9DXK>

B18
<https://youtu.be/hqaZlwE3iYO>

B15
<https://youtu.be/4wljipX27Ok>

B40
https://youtu.be/-ZDwm_aW0H4

B39
<https://youtu.be/JXN7BWPpvkM>

Lærer B19
<https://youtu.be/35LxlO8F-aE>

B11
<https://youtu.be/p-l3DlOd1Xk>

B12
<https://youtu.be/isjEBiBuho8>

B22
https://youtu.be/fj_G97bjAXw

B 20
<https://youtu.be/qtQSWF-7GB0>

B 20 b
<https://youtu.be/qtQSWF-7GB0>

B14
<https://youtu.be/xQNZKpKPG70>

B28
<https://youtu.be/hpWjwbvvy8BM>

B2
<https://youtu.be/i-UjXLDQAll>

B32
<https://youtu.be/z11EE6b6PLU>

B7
<https://youtu.be/aDRA87oZ53E>

B13
<https://youtu.be/ej2XXjle-t0>

B24
<https://youtu.be/8Jthu711mPw>

B33
<https://youtu.be/XUt6UZ4VZEY>

B5
<https://youtu.be/zHKmxkpFSUw>

B6
<https://youtu.be/q6CtrDhOyV4>

B9
<https://youtu.be/e3HepSqqDEw>

B10
<https://youtu.be/s7Whj4abEbA>

B8
<https://youtu.be/aOGjVCXnQsg>

B16
<https://youtu.be/YaAj2QolgJM>

B35
<https://youtu.be/UgAfM4NfCPs>

Vi kan starte med at se på Musik som et fag i folkeskolen

- Faget musik er et obligatorisk fag i folkeskolen fra 1. til 6. klasse. Undervisningen er opdelt i tre trinforløb: 1.-2. klasse, 3.-4. klasse og 5.-6. klasse.
- Eleverne skal i faget musik udvikle kompetencer til at opleve musik og til at udtrykke sig i og om musik, herunder synge danske sange. Faget skal bibringe dem forudsætninger for livslang og aktiv deltagelse i musiklivet og for at kunne forholde sig til samfundets mangeartede musiktilbud.
- Faget musik omfatter tre kompetenceområder: Musikudøvelse, musikalsk skaben og musikforståelse.
- Faget musik som valgfag er etårigt og kan placeres i 7., 8. eller 9. klasse.
- I valgfaget musik skal eleverne udtrykke sig musikalsk, herunder deltage i fremførelse af musik på eller uden for skolen. Faget har fokus på, at færdigheder i at udøve musik må udvikles over tid, og at eleverne opnår fortrolighed med egne og andre elevers roller under fremførelse af musik.

Eleven skal i faget musik arbejde med:

- Sang – at synge, sang i gruppe, udtryk, intonation og klang, tekst og rytme, rim og remser, synge efter musikalske anvisninger m.m.
- Spil - deltage i enkelt sammenspil, rytmiske og melodiske figurer og spilleteknik på forskellige instrumenter, anvendelse af musikinstrumenter i enkle sammenspilsarrangementer, rytme, notation og gehør m.m.
- Bevægelse - deltage i sanglege og bevægelseslege, rytme, form og dansetrin, dans fra forskellige kulturer, fællesdans, dansetraditioner m.m.

(uddrag af UVM læseplan faget Musik)

Så hvad bidrager musik med i folkeskolen ?

Musikken kan bidrage med

- Motivation for og læring om bevægelse via rytme og emotionel påvirkning
- Kommunikation mellem mennesker hvor musikken formidler følelse, stemning og udtryk.
- Et redskab uden ord som, kan styrke fællesskabet og øge socialisering
- Øget fokus på stemmen og brugen af stemmen, intonation og udtryk
- Formidling af kulturelle ligheder og kulturelle forskelle.
- Inspiration til at lege med udtryk gennem rytme, dynamik, fantasi og opfindsomhed.
- Et rum til at skabe – et rum, hvor der ikke nødvendigvis er et givent resultat som skal nås, men hvor man kan lege med forskellige muligheder for resultater gennem kreativitet, opfindsomhed og tilstedeværelse – alene eller sammen med andre.
- Mulighed for øget trivsel hos eleverne.

SAMMEN OG HVER FOR SIG – ET DANSEEKSPERIMENT MED AUDIOVISUEL OPTAKT

Dans er en af de mest mangfoldige udtryksformer, der findes. Den kan opleves og erfares på mange måder; både via den æstetiske og formale dimension, det kropslige og bevægelsesrettede, den sociale og sammenhængsskabende funktion, det kulturelle og rituelle aspekt og meget mere. De mange muligheder, der rummes i dansen, betyder, at man kan anvende dansen i mange sammenhænge inden for temaer som kunst, kultur, sundhed, bevægelse, livskvalitet, fællesskab mm. For Lolland Kommune har det været ambitionen, at sammen og hver for sig skulle danne erfaringsgrundlag for en videre indsats med dans i kommunen. I alt deltog ca. 300 elever fordelt på de to skoler Søllested Skole og Østoft Skole.

Selve projektet bestod af et kreativt forløb, hvor alle elever sammen med tilknyttede lærere/pædagoger deltog i et laboratorium i tre kunstneriske workshops.

Hver klasse deltog i en billedkunstworkshop, som blev varetaget af billedkunstner Mini Blume samt en musikworkshop, varetaget af en musikpædagog fra Lolland Musikskole. Begge workshops tog udgangspunkt i kropslighed og et overordnet tema omkring individ, identitet og fællesskab. De to workshops fungerede som åbning for den kreative proces, der skulle udforskes videre i danseworkshoppen, som var hovedfokuset i projektet. Her arbejdede eleverne sammen med en professionel danser og dansekonsulent i et kreativt laboratorium. Eleverne fik herigennem mulighed for at udvikle principperne i at skabe deres egen koreografi med udgangspunkt i Rudolf Labans principper* og fokus på bevægelse, relation og musikalitet. Projektet indeholdte derudover et formidlings-/kompetenceudviklingsforløb for og med lærere og pædagoger, som bestod af workshops, faglige drøftelser, evaluering og perspektiver på hvordan man i skolen kan arbejde med dans og andre kunstarter.

Det overordnede mål med projektet var, at skolerne, lærerne og eleverne skulle have en positiv oplevelse med dans og derigennem lære at se det som en naturlig del af skolehverdagen på linje med f.eks. musik og billedkunst. Skoler, lærere, pædagoger og ledere fik i forløbet samtidig redskaber til at arbejde med kunstneriske processer samt nye undervisningsformer og – metoder, samtidig med, at projektet blotlagde for både lærer, pædagoger og ledere, hvordan kunst og kultur kan være med til at understøtte fællesskab, inklusion og forskellige læringsstile i folkeskolen.

Endelig skulle projektet inspirere til, hvordan folkeskoler kan samarbejde med det omgivende samfund og kunstneriske samarbejdspartnere i forbindelse med implementeringen af den nye folkeskolereform, hvor fokus bl.a. er på en længere og mere varieret skoledag samt samarbejde med det omgivende samfund, kulturinstitutioner, foreningslivet mm.

* Rudolf von Laban (1879-1958) ungarsk danser, danse-teoretiker og koreograf, der udviklede Labanotation, der er et sprog for bevægelser. Hans tanker og deres betydning for dans, drama, terapi og pædagogik er beskrevet på dansk i Johan Borghälls Rudolf Laban og jeg - En genial bevægelseslære i teori og praksis.

DANSENS MANGE POTENTIALER

Dansen kan noget helt særligt både som en sociale aktivitet og som udtryksform. Den udvikler og styrker fællesskaber og relationer, uanset om disse har deres baggrund i en skoleklasse, en arbejdsplads, et plejehjem eller et boligområde. Formidlingen af dans til målgruppen børn og unge i hele landet står centralt for Dansehallerne, og nedenfor følger en beskrivelse af, hvordan vi arbejder med dansen, og hvilken betydning, vi ser, den har, når det handler om dans i skolen.

Dansehallerne som nationalt kompetencecenter

Dansehallerne er en kunstinstitution, som udvikler, faciliterer, producerer og formidler dans som kunstart. Som nationalt center inden for kunstarten dans har Dansehallerne tre fokusområder:

- Præsentation af forestillinger
- Daglig arbejdsplads for koreografer og dansere herunder kunstneriske udviklingsprojekter for disse
- Formidling af dans i hele landet.

På danseområdet i Danmark er der gennem de sidste 15 år blevet arbejdet med at øge tilgængeligheden til dans som kunstform på børnekulturområdet.

Dansehallerne har, med sin nationale forpligtelse, fokus på samarbejder med kommuner og institutioner i hele landet for derigennem at kunne udvikle, producere og formidle inspirerende danseforløb til børn og unge - i skolehverdagen.

Det er danseforløb, hvor mødet mellem professionelle dansere og børnene er i fokus, og hvor metoder fra det kunstneriske arbejde med dans formidles i øjenhøjde til deltagerne. Gennem forløb formidlet af Dansehallerne, møder børn dans både som publikum og som udøvere.

Danseaktiviteter med afsæt i det kunstneriske

Når Dansehallerne sender dansere ud med et danseforløb, hvad enten det er i skole- eller fritidsregi, spiller det kunstneriske afsæt en væsentlig rolle. Det er ofte de samme metoder, hvormed de professionelle danseforestillinger skabes, men de bliver selvfølgelig tilpasset den målgruppe, der formidles til.

Den kreative proces, som børnene guides igennem, skal brydes op i flere etaper

og formidles lidt anderledes, men der gælder de samme præmisser, nemlig at ingen fra starten ved, hvad det konkrete resultat bliver. Der skal i processen være plads til, at deltagerne udforsker, træffer egne valg og finpudser materialet i samarbejde med de andre deltagere.

På den måde bliver danseren en slags facilitator af danseforløbene og indgår i tæt dialog med deltagerne omkring skabelsen af indholdet – præcis på samme måde et kunstnerisk forløb i et professionel setting ofte finder sted.

Når en klasse får besøg af en danser, møder de ofte et professionelt og engageret menneske, som har stor ekspertise inden for dans. Eleverne oplever gennem dette møde, hvordan det i dansen handler om at være vedholdende og gøre sig umage for at opnå en ekspertise inden for et kunstnerisk felt. De mærker på egen krop, at det tager tid og mange øvetimer at nå til et professionelt niveau. Den form for rollemodel oplever vi som værdifuld for både deltagere og kunstner.

Dans som et æstetisk sprog

Det er grundlæggende for børn (og voksne) at kommunikere med omverdenen - også uden ord. Jo flere udtryk, børn har at kommunikere med, jo bedre er de stillet i forhold til at forstå sig selv som mennesker og gøre sig forståelige hos andre. Dans er som en nonverbal udtryksform en unik mulighed for, at børn kan udforske, hvem de er, udtrykke følelser eller fortælle historier med kroppen.

I en skoleklasse er variationen af børn stor. Der er børn med forskellige kulturelle og sociale baggrunde. Der er børn, som er motorisk udfordret, og andre igen har måske sproglige udfordringer. For denne mangfoldighed er det æstetiske perspektiv en gave, fordi det her ikke handler om at gøre noget rigtigt eller forkert, men om at udfolde forskellige udtrykspotentialer.

Derfor kan dans med en æstetisk tilgang også rumme en klasse med alle de variationer, der måtte være – den inviterer hver enkelt elev til at deltage på den måde og med det udtryk, der er muligt for barnet. Chancen for succesoplevelser for den enkelte er stor med de rammer, som dans tilbyder.

De livgivende fællesskaber

At have det sjovt sammen, skabe god energi og arbejde sammen på nye måder er afgørende faktorer i udviklingen af en skoleklasse, både fagligt og socialt. Det at trives, både som individ og som gruppe, er en forudsætning for læring – man

er simpelthen mere parat til at modtage undervisning, når man føler sig tilpas i en gruppe.

Derfor giver det rigtig god mening at arbejde med trivsel via forskellige kanaler, og en af disse kanaler er dans. Dans understreger det livgivende og fællesskabet gennem det at finde en fælles rytme, opleve hinanden i nye situationer, mærke en kropslig tilstedeværelse og være inkluderet i dansen som den, man nu er.

Ikke alle synes at dans er sjovt eller interessant, når de præsenteres for den, men det er meget sjældent, at de ikke ender med at opleve en glæde og være kommet lidt nærmere på hinanden i fællesskabet.

Dans er også bevægelse

I et samfund hvor vi både ønsker og har behov for mere fysisk aktivitet, er det oplagt at give børn og unge mulighed for at møde og afprøve en bred vifte af kropslige udtryksmuligheder. Mere bevægelse giver en sundere krop og styrker samtidig den sociale og mentale sundhed. Den ny folkeskole understreger da også dette ved at sætte krav om mere bevægelse som en integreret del af undervisningen gennem skolehverdagen.

Heldigvis er der mange måder at bevæge sig på. Det kan dog være en udfordring at finde bevægelsesaktiviteter, som udfordrer alle elever samtidig, og som ikke baserer sig på koder som vind/tab eller hurtig/langsom. Vil man gerne understøtte de motorisk udfordrede elever og samtidig udfordre de andre elever, skal der igangsættes aktiviteter, som åbner op for denne rummelighed.

Dans kan iscenesættes, så den åbner for, at det er fortolkningen af bevægelsen eller udtrykket, der er interessant. Det bærende element i undervisningen bliver derfor i høj grad at sætte rammer og præcisere opgaver, som understøtter elevernes egne bevægelsespotentialer i et inspirerende fællesskab.

Erkendelse og identitetsdannelse

Eleverne skal først og fremmest have en berigende oplevelse gennem dansen, som gerne må leve videre efter forløbet. De skal forføres til at sige ja til at finde nysgerrigheden frem og kaste sig ud i det ukendte univers. Det handler om at få dem til at stole så meget på situationen og sig selv, at de overgiver sig til processen.

Både erfaring og forskning fortæller os, at den æstetiske oplevelse og proces, eleverne får gennem et danseforløb, har indvirkning på elevernes (selv)erkendelse og identitetsdannelse. Jens-Ole Jensen skriver følgende i forskningsrapporten "Dans i skolen. Dansens Æstetisk-demokratiske dannelsespotentialer":

"Dans i skolen bidrager med at give eleverne sanselig-æstetiske erfaringer, der sikrer en åbenhed og nysgerrighed for omverdenen. Eleverne får erfaring med at

kunne noget, men i særdeleshed også erfaring med at skabe noget. Heri ligger væsentlige erkendelser vedrørende det at være menneske og ikke mindst være et socialt menneske. De sanselige og kropslige erfaringer er ikke kun menneskets adgang til omverdenen, de er også en væsentlig adgang til at forstå andre mennesker. De mellem menneskelige interaktioner, der er en væsentlig del af dans, indeholder basale erfaringer på det nære niveau og danner forudsætninger for at forstå sociale procedurer på samfundsniveau."
(Jensen 2011, s. 38)

Charlotte Svendler Nielsen skriver i sin Ph.d.-afhandling "Ind i bevægelsen":

"[...] børnene skaber 'nye' forståelser af deres egne kroppe/sig selv i bevægelse, og de får udvidet deres kropslige repertoire ved at skabe egne forståelser af nye og usædvanlige bevægelsesudtryk. Dermed opstår der "læringsmuligheder gennem oplevelse og udtryk".
(Nielsen 2008, s. 163).

Kvalificering af mødet mellem en pædagogisk og kunstnerisk verden

Danseforløbene sker mellem børn og dansere, men også mellem to verdener: den pædagogiske og den kunstneriske. Dansehallerne gør en indsats for at skabe læring om dans gennem blandt andet lærerworkshops i forbindelse med danseforløbene på skolerne.

Lærerne får, gennem disse workshops, en anden og kropslig forståelse af, hvad dans er, og hvad den kan bruges til i skolesammenhæng. Ved selv at afprøve danseøvelserne og mærke hvad det vil sige at være i en danseproces, skabes et helt andet udgangspunkt for danseforløbet ude på skolen.

Dansehallerne er også med stor succes begyndt at inddrage lærere i udviklingen af danseforløbene således, at udviklingsgrupper mellem dansere, lærere og Dansehallerne udvikler struktur og indhold i tæt dialog. På den måde kvalificeres forløbet allerede i udviklingsfasen af de forskellige fagligheder. En lærerig proces for alle parter og for de forskellige fagligheder.

Dansetid.dk – et inspirerende redskab

Dansehallerne har på baggrund af de mange års erfaringer og i tæt samarbejde med dansere udviklet en hjemmeside, som henvender sig direkte til lærere og pædagoger, og som giver gratis inspiration til, hvordan man kan integrere dans i skolen.

Her lægges løbende små dans-med-film og andre enkle danseredskaber op. Tanken med de små film er, at man skal kunne se dem i klasseværelset sammen med eleverne direkte fra smart-boardet – og så danse med. Har man mod på at arbejde videre med dans i undervisningen, er der på sitet enkle kreative opga-

vebeskrivelser til lærerne, som man kan igangsætte i forbindelse med forskellige faglige temaer.

Materialet på Dansetid! er skabt af professionelle dansere og koreografer, som arbejder med at formidle dans til børn og unge. Det er vores ønske, at sitet både er inspirerende og anvendeligt for såvel elever som lærere og pædagoger.

Litteraturliste

Jensen, Jens-Ole (2011): *Dans i skolen. Dansens Æstetisk-demokratiske dannelsespotentialer*, Aarhus Kommune, Børn og Unge, Aarhus.

Nielsen, Charlotte Svendler (2009): *Ind i bevægelsen*. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København.

SAMMEN OG HVER FOR SIG

DANS ER LÆRING GENNEM KROPPEN – OM TILLID, VENSKAB, SAMARBEJDE, FOKUS OG KONCENTRATION

Danse-workshoppen på skoleafdelingerne i Østofte og Søllested gav næring både til det sociale miljø og læringsmiljøet og åbnede for, at andre end de sædvanlige kunne få lov at vise, hvad de kan.

Oktobersolens lys falder skråt ind i den lille sal. Luften er tyk af lykkehormoner og far-vestrålende tøj i striber og mønstre. Først har 6. og 4. klasse været i gang; nu er det 0. klasse - med blanke øjne og smil.

Det er efterår 2014 i Østofte på Lolland. Østofteafdelingen, som hører under Maribo Skole er, ligesom Søllestedafdelingen, som hører under Nordvestskolen, med i "Sam-men og hver for sig" – et projekt hvor musikskolen, en lokal danser og en lokal billed-kunstner samarbejder med skolerne. Søllested og Østofte skole-afdelinger er små afdelinger med tilsammen 300 elever fra 0. til 6. klasse, som alle er med.

Ø44 – etablerende navneleg i 0. klasse

"Sammen og hver for sig" er både en billedkunstworkshop, en musikworkshop og et danseprojekt. Alle tre forløb handler om identitet, individ og fællesskab. Hvem er jeg - når jeg er alene og sammen med andre?

Musikworkshoppen var en trommeworkshop - og billedkunst-delen handlede om at skabe figurer i ler. Begge dele foregik i sidste uge - ugen før danseforløbet i denne uge.

Det er danser og dansekonsulent Lars Bjørns arbejde med børnene, der får lykke-hormonerne til at springe i den lille sal på Østofteafdelingen.

Da vi kommer, er det elevernes tredje dag med Lars i Østofte. Søllestedafdelin-

gen har haft samme forløb - bare forskudt og en uge før.

MR: "VI ER SAMMEN PÅ EN ANDEN MÅDE"

Ikke bare de små i 0. klasse har fundet smilehullerne frem. Også i 6. klasse kan de lide at være sammen med deres kammerater på en mere kropslig måde end normalt.

Ø1 – Mia og Anne Bjørk, 6. klasse

Det har givet tryghed og tillid på en anderledes måde at være tæt på hinanden fysisk, synes Mia og Anne Bjørk fra 6. klasse. Selv om det måske også har været lidt grænse-overskridende.

Ø2 – Mia og Anne Bjørk, 6. klasse

- *Det er ikke så tit, man rører ved hinanden på den her måde, men når alle gør det, er det OK. Det giver en god energi, at vi gør det allesammen, og det er sjovt, siger de.*

En del af øvelserne, som Lars præsenterer for klasserne, er de samme på alle klasse-trin, men kravene til de ældste elever er større. Komplexiteten er større. De skal sammen, to og to eller fire og fire, skabe små dansesekvenser ud af de bevægelsesfor-løb, som de har trænet.

Ø50 – dansesekvenser sat sammen, 6. klasse

Og allerede på tredjedagen, er der skabt et flow, som fungerer. Ud af de små dansesekvenser sammensætter Lars et hele, der hurtigt og ret smertefrit bliver dirige-ret på plads. Det tilfredsstillende tydeligvis de unge mennesker, at der er styr på det.

MR: "DET ER IKKE NOK AT VÆRE FORMIDLER, MAN SKAL OGSÅ SKABE ET FORUM..."

Men hvordan er det for en professionel danser at skulle arbejde med de store og ikke særligt homogene elevgrupper, som en klasse i folkeskolen er?

- *Jeg opdagede hurtigt, at det at undervise i folkeskolen kræver, at man først*

skaber et forum – et læringsrum med regler og rammer. Rammerne står ikke i modsætning til det kreative, tværtimod. Dansen er jo et sted, hvor det kreative og disciplinen mødes. Og børnene synes det er sjovt, at der er nogle regler og noget struktur, siger Lars Bjørn.

Ø6 - Lars skaber et forum, 0. klasse

Lars' arbejde indledes næsten hver gang med at indtage rummet, være opmærksomhed på sin placering i rummet - og sin placering i forhold til kammeraterne. Derefter arbejder Lars med opmærksomhed på, hvordan man kan bevæge sig i rummet - sammen og hver for sig.

Her bruger to grundopstillinger: cirklen, hvor alle sidder eller står med ansigtet mod centrum - og diagonalløbet.

Ø47 - diagonalløb, 0. klasse

Børnene står på række langs væggen og løber så efter tur diagonalt i rummet - alene eller to og to eller i små grupper. Opgaven kan være at løbe som et dyr, som en følelse, ved at hoppe over hinanden eller ved at hjælpe, trække eller føre den anden osv.

Har man haft sin gang i den københavnske folkeskole, bliver man slået af roen, som præger børnene på Østofte Skole. Der er ikke megen frustreret uro, kun liv og begejstring. De råb, der er, indgår som en del af motivationen.

Der er ikke megen X-faktor eller Fame-skole over børnene i Østofte. Det er som om, den helhed, de er med til at skabe - i kredsen, på gulvet og i rummet - er det vigtige. Det gælder såvel de store som de små i 0. klasse. Det narcissistiske barn ser man ikke i dag i Østofte.

Ø45 - dans i skrædderstilling, 0. klasse

MR: RO OG FOKUS KOMMER SOM EN NATURLIGHED

Måske er roen udtryk for, at det bare er godt for børn at bo på landet og gå i den lille Østofteafdeling. Eller også er det dansen, der skaber den.

At lære noget gennem kroppen er anderledes end, at alting skal foregå i hovedet - noget som de fleste børn og voksne får rigeligt af i skolen og derhjemme. (Ø8 - Lars Bjørn om læring gennem kroppen) <https://youtu.be/3jVM4XNox4M> - Det er nemmere at huske det, vi lærer gennem kroppen. Og især, når man selv er med til at skabe bevægelserne og udtrykke egne tanker og følelser, som de

er i dette projekt, hvor de udtrykker sig selv og reflekterer over det, de udtrykker, siger Lars Bjørn.

De øvelser, som Lars Bjørn introducerer eleverne for, er ret simple - alle kan være med. Og alle er med.

Men tempoet er højt og det kræver nærvær, fokus, at få flow og rytme til at fungere. Koncentration og ro er derfor en naturlig forudsætning for og følge af at være med. Selv hos de helt små elever.

Ø43 - klappeøvelse, 0. klasse

Koncentrationen står tydeligvis ikke i modsætning til, at børnene har det sjovt. Entydigheden i opgaverne og det at lykkes med at udføre bevægelsessekvenserne - sammen eller hver for sig - ser ud til at give børnene en stor tilfredsstillelse. Man kan se det på elevernes øjne - de er til stede i rummet her og nu, i dette øjeblik. Rytmen, roen og fællesskabet danner en varm strøm i lokalet.

MR: "MOTORIK GØR EN BEDRE TIL AT LÆSE"

2. klasse er også med i danseworkshoppen. Nicolas har især været glad for at løbe sammen med sin gode ven Lucas fra den ene ende af salen - til den anden side.

Ø10 - Nicolas og Caroline

Det sværeste var at dreje rundt, synes Nicolas. Men netop at dreje rundt, var det aller sjoveste, synes hans klassekammerat Caroline.

Ø11 - Nicolas og Caroline

De har begge gjort sig tanker om, hvad det er, dans er godt for. Og selv om de ikke kunne tænke sig at bruge hver eneste dag i skolen på at danse, er de ikke i tvivl om, at dans har sin plads i skolen:

- Man bliver bedre til at læse og skrive og til matematik. Det er også derfor, vi har noget, der hedder motorik. Man bliver også bedre til at huske - og til at sige fra, hvis der er nogen der slås. Og dem, der har svært ved at sidde stille, bliver bedre til at sidde stille, fordi de kommer af med noget krudt, siger Caroline.

Ø13 - Nicolas og Caroline

MR: AT LÆRE GENNEM KROPPEN INKLUDERER UROLIGE DRENGE

Stine Bo, som er fast vikar på Søllestedafdelingen og kender alle klasserne, er mødt op på lærerværelset på Østofteafdelingen, for at give sit besyv med, sammen med sin skoleleder, Henrik Jensen.

Hun har været imponeret over, hvad dansen kan gøre ved drengene.

Ø31 – Stine Bo om urolige drenge

- Vi har en klasse med mange drenge og nogle af dem har svært ved at sidde stille, men da de arbejdede med Lars, blev de ved i tre timer. Jeg tænkte "Hold nu op, normalt kan I ikke koncentrere jer i tre kvarter". Det viser, at de godt kan, og det tror jeg er en rigtig god erfaring for dem.

Henrik Jensen, afdelingsskoleleder på Søllested Skole, havde under trommeworkshoppen i forrige uge en lignende oplevelse.

- En dreng med en diagnose, som normalt ikke er så god til at koncentrere sig og tackle uforudsigelige situationer, spillede på trommer i timevis. Han glemte sine besværligheder og nød at være en del af musikken.

Ø32 – Henrik Jensen om diagnosedreng

Børnehaveklasseleder Winnie Frederiksen og lærer på mellemtrinnet Louise Høj, begge fra Østofteafdelingen, synes at de tre workshops giver lærerne mulighed for at se deres elever på en ny måde, give dem en ny chance - og at eleverne også kommer til at se hinanden på ny:

Ø41 – Winnie og Louise, eleverne får en chance for at blive set forfra

- Der er en i klassen, som ikke er så god til at stå foran de andre og fremlægge, men inde hos Lars var han rigtig god - han fandt på nogle gode moves. Det gav ham noget anerkendelse hos de andre. Det kan godt betyde, at nogen, der ellers ikke bliver valgt, bliver valgt.

MR: "KAN I HUSKE HVAD I TALTE MED MINI BLUME OM?"

I danseworkshoppen skaber Lars med mellemrum nogle korte pit stops, hvor forbindelsen til det, eleverne har oplevet i billedkunstworkshoppen, som gik forud, etableres.

Børnene bliver opmærksomme på, hvordan figurer, der udtrykker en persons identitet og følelser, også kan formes med kroppen.

Ø46 – man kan også forme figurer med kroppen, 0. klasse

I billedkunstworkshoppen blev eleverne af kunstner Mini Blume opfordret til at reflektere over identitet, ensomhed og de fællesskaber, de var en del af, fx familien.

De skulle modellere figurer i ler, som kunne skilles og samles ved hjælp af metaltråde. Det gav anledning til at tale om hvad der sker, hvis man som individ "går i stykker", og skal samles igen, fx hvis familier bliver brudt ved en skilsmisse.

Det var krævende for børnene, men nænsomt gennemført og dybt relevant, synes lærerne Winnie Frederiksen og Louise Høj, som var med på sidelinjen og husker det som meget bevægende.

Ø38 – lærere om billedkunst-workshoppen

- Det ramte flere elever, og det blev en intens og rigtig god snak. Der var et sug af genkendelse - det der, det kender jeg godt! Og bagefter var børnene i stand til at omsætte oplevelsen i deres arbejde med figurene. Det var rigtig godt.

MR: FØRST OG FREMMEST EN FÆLLESSKABSOPLEVELSE

Det er ikke kun med ord, men faktisk primært uden ord, at danseworkshoppen knytter an til temaet identitet, individ og fællesskab.

De små danseøvelser er i sig selv stærke oplevelser af fællesskab, mener børnehaveklasseleder Winnie Frederiksen og lærer Louise Høj.

Ø34 – dansen har handlet om fællesskab

- Både dansen og trommeworkshoppen giver børnene en oplevelse af at være fælles om noget, hjælpe hinanden og arbejde sammen. Det var en rigtig god fællesskabsoplevelse.

Ø36 – trommerne handlede om fællesskab

For de små elever er forbindelsen mellem de tre workshops - dans, billedkunst og trommer - måske lidt abstrakt. Men Mia og Anne Bjørk fra 0. klasse ved godt, at alle workshops har handlet om identitet og fællesskab - om at være sammen og hver for sig. De synes, at dansen har været med til at styrke fællesskabet, fordi dansen hjælper dem til at se hinanden "forfra" og give en klassekammerat en ny chance.

Ø3 - Mia og Bjørk, man ser hinanden med nye kompetencer

- Hvis der er en lidt stille person i klassen, som man normalt ikke ser eller taler med, og han gør sig bemærket med dansen, så kommer man til at se ham på en ny måde, siger de.

MR: DET UDVIDEDE LÆRINGSBEGREB BLIVER ANSKUELIGGJORT

På lærerværelset sidder den faste vikar Stine Bo sammen med afdelingsskolelederen fra Søllested, og Østofte skoles afdelingsskoleleder.

Stine Bo var på forhånd skeptisk og forventede ikke meget af forløbet, indrømmer hun, men hun er blevet positivt overrasket. Især har de store elever overrasket hende – de plejer at være meget kropsforskrækkede, fortæller hun. Og hun har set sider af børnene, som gør, at hun har fået større indsigt i deres muligheder.

Ø15 - børnene har overrasket Stine Bo positivt

At udtrykke sig med kroppen styrker elevernes mod og fortrolighed med at stille sig op og performe, mener Louise Høj og Winnie Frederiksen.

Ø35 - at turde at performe i 4.-6. klasse

Henrik Jensen, afdelingsskoleleder i Søllested, mener, at dansen især styrker de sociale kompetencer og relationerne i klassen. Men gode relationer og selvværd er også afgørende for det gode læringsmiljø, mener han.

Ø19 - kropskontakten er vigtig for selvværdet

At lære gennem kroppen og følelserne, som man gør i dans, betyder, at man husker det man har lært. At opleve noget, som man husker, er at lære, forklarer den anden afdelingsskoleleder, Ole Frederiksen.

Ø27 - at lære er at opleve 1

Både afdelingsskoleledere og lærere er enige om, at dans i skolen illustrerer det udvidede læringsbegreb, som skolereformen bygger på, nemlig at eleverne lærer meget mere end det, de undervises i. De lærer ved at gøre ting. De lærer ved at opleve.

Gennem kroppen får de en vigtig erfaring, som de ikke glemmer - om tillid, ven-

skab, samarbejde, fokus og koncentration.

Ø28 - at lære er at opleve 2

MR: HVORDAN HAR DET VÆRET AT SAMARBEJDE MED DE EKSTERNE?

Winnie Frederiksen og Louise Høj, lærere på Østofteafdelingen, var lidt skeptiske i starten, da ideen med de tre workshops blev præsenteret for lærerne. Alt det med at tromme og danse var "udenfor komfortzonen" for dem - og også billedkunst.

-Jeg kan ikke tegne. Og jeg har ikke rytmesans. Men vi skulle jo være med, forklarer Louise Høj.

Ø39 - lærerne på lærerworkshoppem

Men i løbet af lærerworkshoppem, hvor de tre udefrakommende kunstnere præsente-rede ideerne for lærerne, bredte den gode stemning sig. Og faktisk endte det med og-så at give lærerne et løft, synes Louise Høj og Winnie Frederiksen - det var sjovt!

Afdelingsskoleleder Henrik Jensen synes, det har været berigende at arbejde med fag-personer, der brænder for deres felt, som fx musikskolelæreren i trommeworkshoppen. Børnene kan mærke med det samme, når de møder personer, der er passionerede på deres fagområde, de er ikke lette at snyde, konstaterer han.

Ø21 - den dygtige fagperson nagler børnenes opmærksomhed

Men man skal ikke undervurdere, at det kræver pædagogisk tæft at komme ind udefra. Det er ikke nok at være en dygtig fagperson eller kunstner og heller ikke nok at være en dygtig formidler. Man skal også have forståelse for at arbejde med børn, understreger Henrik Jensen.

Ø22 - det er ikke nok at være en dygtig kunstner

For Ole Frederiksen, afdelingsskoleleder på Østofte, er det afgørende, at ønsket om at trække udefrakommende ind skal komme fra lærerne og fra teamet selv. Forløb med udefrakommende kunstnere skal udspringe af de behov, teamet selv definerer. Så vil dets output blive brugt og implementeret af lærerne uden problemer, mener Ole Frederiksen.

Ø30 - Det handler om ejerskab

MR: HVAD KAN VI BRUGE DET TIL – BAGEFTER?

Ø42 - Lars etablerer et rum af koncentration

I danseworkshoppen har det hele tiden været afgørende, at skabe fokus på den fælles opgave - et fokus, der er kommet naturligt, fordi det var nødvendigt.

Det har været en inspiration for lærerne på skolen at se, hvordan ro, koncentration og fokus nemt og naturligt opnås, når det er selvforklarende, at opgaven kræver det.

Hvad lærerne kan bruge inspirationen til bagefter, er Stine Bo ikke i tvivl om. Øvelserne, som Lars Bjørn bruger, er gode til at skabe rammer for koncentration og ro i en klasse - med det samme.

Ø16 - øvelsen med klap skaber ro i klassen

Børnehaveklasseleder Winnie Frederiksen og lærer Louise Høj har også fået ideer til, hvordan øvelserne, som Lars bruger, nemt kan implementeres i en skolehverdag - fx dem med at gå igennem en jungle, følge eller spejle hinanden. De kan både bruges i skolens bevægelsesbånd og kan indgå i forskellige fag og forløb med det formål at styrke børnenes fantasi.

Ø37 - at gå gennem en jungle, følge og spejle hinanden

Afdelingsskoleleder Ole Frederiksen er optaget af., hvordan de gode erfaringer bliver taget videre i skolehverdagen bagefter - og hvem der tager ansvaret for dette.

Han mener at elementerne fra danseworkshoppen fremover kan bruges i den understøttende undervisning - til at give børn, der har det svært, en meget bedre skoledag, til at give alle elever en mere varieret skoledag og til at skabe gode rammer for ro og koncentration.

Ø26 - skoleleder Ole Frederiksen evaluerer

MR: GODE RÅD FRA LÆRERNE FØR MAN GÅR I GANG

Stine Bo og Henrik Jensen, som har afsluttet "Sammen og hver for sig" i Søllested, og Ole Frederiksen, som står midt i danseworkshoppen i Østofte, har tre

gode råd til skoler, der vil gå i gang lignende projekter:

Ø23 - Stine Bo og Henrik Jensen evaluerer

1. Kunstneren skal være fleksibel og parat til at revidere plan og niveau, så det passer til børnene - nogle har en tendens til at lægge et lidt for højt niveau
2. Den tematiske sammenhæng må gerne være tydeligere, hvis man har flere kunstarter, der illustrerer et tema. Fx kunne de lerfigurer, eleverne skaber i første workshop, tages med ind i det lokale, hvor dansen foregår - så sammenhængen bliver mere konkret.
3. For kunstneren kan det være et chok at skulle passe ind i en skolehverdag med store elevgrupper og et skema, der skal holdes. Kunstneren skal klædes på til at indgå i skolens rammer og skolen må hjælpe ved at byde ind med rammer, som alle forstår og kan følge.

Ø25 - skoleleder Ole Frederiksen evaluerer

MR: GÅ BARE I GANG!

Når disse gode råd tages in mente, mener de at det vigtigste budskab til deres lærerkolleger er: Gå bare i gang!

Det samme siger Winnie Frederiksen fra 0. klasse og Louise Høj fra mellemtrinnet.

- Det er ikke farligt, gå bare i gang, griner de.

Og så synes de at det har været nemt at gå til, fordi alt har været lagt i skema og faste rammer.

Ø40 - lærerne Winnie Frederiksen og Louise Høj evaluerer

- Det har fungeret så fint, det har været nemt og lærerigt. Og eleverne har været med på den og har syntes at det var spændende og interessant.

Afdelingsskoleleder Henrik Jensens konklusion er lige så klar:

- Det har været en glæde og børnene har været vilde med det. Og glæde kan altså bringe en meget langt.

Ø44 - etablerende navneleg i 0. klasse

<https://youtu.be/SOAbIqpUTjk>

Ø1 - Mia og Anne Bjørk, 6. klasse

<https://youtu.be/5lcMlkshzzl>

Ø2 - Mia og Anne Bjørk, 6. klasse

<https://youtu.be/7mrR0y2MGgY>

Ø50 - dansesekvenser sat sammen, 6. klasse

<https://youtu.be/151jtnmCnui>

Ø6 - Lars skaber et forum, 0. klasse

<https://youtu.be/3RojS3tpFuo>

Ø47 - diagonalløb, 0. klasse

<https://youtu.be/N58mdSyytE0>

Ø45 - dans i skrædderstilling, 0. klasse

<https://youtu.be/C651e0U9ojw>

Ø43 - klappeøvelse, 0. klasse

<https://youtu.be/fKkttl7Qzlc>

Ø10 - Nicolas og Caroline

<https://youtu.be/2SRvg7yb94w>

Ø11 - Nicolas og Caroline

https://youtu.be/XOK2Ontal_o

Ø13 - Nicolas og Caroline

<https://youtu.be/sptb7g8Tkz8>

Ø31 - Stine Bo om urolige drenge

<https://youtu.be/fIKVCenTbGO>

Ø32 - Henrik Jensen om diagnosedreng

<https://youtu.be/bNeeMgT20P0>

Ø41 - Winnie og Louise, eleverne får en chance for at blive set forfra

<https://youtu.be/pzyslXiAYRA>

Ø46 - man kan også forme figurer med kroppen, 0. klasse

<https://youtu.be/N2Dv8B0impU>

Ø38 - lærere om billedkunst-workshoppem

<https://youtu.be/HGub7snkIBo>

Ø34 - dansen har handlet om fællesskab

https://youtu.be/pulk_9y8JH8

Ø36 - trommerne handlede om fællesskab

<https://youtu.be/ka6DH9tCALs>

Ø3 - Mia og Bjørk, man ser hinanden med nye kompetencer

<https://youtu.be/REFnV52e9WY>

Ø15 - børnene har overrasket Stine Bo positivt

<https://youtu.be/y-pIBD-cXOU>

Ø35 - at turde at performe i 4.-6. klasse

<https://youtu.be/aQeYX0KjYvU>

Ø19 - kropskontakten er vigtig for selvværdet

<https://youtu.be/Zcgk3H4RDqY>

Ø27 - at lære er at opleve 1

<https://youtu.be/qDlrvC9xKfg>

Ø28 - at lære er at opleve 2

<https://youtu.be/w6VutO4vbFw>

Ø39 - lærerne på lærerworkshoppem

<https://youtu.be/jdfN-tz01ek>

Ø21 - den dygtige fagperson nagler børnenes opmærksomhed

<https://youtu.be/yK981ISzdxw>

Ø22 - det er ikke nok at være en dygtig kunstner

https://youtu.be/_3nzYNAjE4

Ø30 - Det handler om ejerskab

<https://youtu.be/-kpyruMDR4M>

Ø42 - Lars etablerer et rum af koncentration

<https://youtu.be/JyheAT8zgQc>

Ø16 - øvelsen med klap skaber ro i klassen

<https://youtu.be/rzlQfofSoiM>

Ø37 - at gå gennem en jungle, følge og spejle hinanden

<https://youtu.be/aX-s3exeBHQ>

Ø26 - skoleleder Ole Frederiksen evaluerer

<https://youtu.be/T5TfXGxeYRY>

Ø23 - Stine Bo og Henrik Jensen evaluerer

<https://youtu.be/MTKjlmWQXvl>

Ø25 - skoleleder Ole Frederiksen evaluerer

https://youtu.be/qRxNpBa__2k

Ø40 - lærerne Winnie Frederiksen og Louise Høj evaluerer)

https://youtu.be/_zv-SU0sOBw

DANS I ET LÆRINGSPERSPEKTIV

VI KAN STARTE MED AT SE PÅ DANSEN SOM BEVÆGELSE

- Eleverne i folkeskolen skal hver skoledag bevæge sig gennemsnitligt 45 minutter i løbet af dagen. Det gælder for alle klassetrin.
- Bevægelsen skal bidrage til børns og unges sundhed og trivsel, og skal understøtte læring i skolens fag.
- Alle former for bevægelse i skolen skal have et pædagogisk sigte.
- Undervisningen skal give eleverne mulighed for alsidige idrætsaktiviteter, så eleverne får en bred erfaring med bevægelse og fysisk aktivitet og samtidig udvikler bevægelsesglæde.
- Undervisningen fokuserer også på, at eleverne gennem idrætslige oplevelser, erfaringer og refleksioner opnår færdigheder og tilegner sig kundskaber, der giver mulighed for kropslig og almen udvikling.
- Bevægelse skal samtidig dokumenteres i fagenes årsplan.

Bevægelse er såvel et fag i skolen (Idræt) som en form for understøttende undervisning.

- Understøttende undervisning er læringsaktiviteter, som ligger udover folkeskolens faste fag og emner.
- Aktiviteterne skal understøtte den faglige undervisning og/eller styrke eleverne personligt med læringsparathed, sociale kompetencer, alsidig udvikling, motivation og trivsel.
- Eleverne får i understøttende undervisning mulighed for faglig fordybelse og for at arbejde bredt med deres evner og interesser.
- I den understøttende undervisning skal eleverne kunne afprøve, træne og udvikle de færdigheder og kompetencer, som de har fået i den fagopdelte undervisning. Den understøttende undervisning giver tid til, at eleverne kan lære på flere forskellige måder. Her er for eksempel mulighed for en tæt kobling mellem teori og praksis, men også plads til arbejdet med fællesskabet og elevens sociale kompetencer.

Så hvad bidrager dansen med i Folkeskolen ?

Dansen kan bidrage med

- Dans er for det første en meget sund og sjov sport, hvor eleven har mulighed for at indgå i sociale relationer.
- Eleven får trænet både kognitive, og motoriske funktioner gennem bevægelser, koreografi, rytme m.m.
- Eleven opnår større kropsbevidsthed og kommer i kontakt med sig selv.
- Eleven kan opnå øget bevidsthed omkring eget kropssprog - kroppen kommunikerer hele tiden og ved at lade kroppen fortælle en følelse, bevæge sig til en rytme og lade kroppen komme i bevægelse, kommunikere eleven med sine omgivelser.
- Eleven tilbydes en åbning til fællesskab og en ny måde at lære om eget nærvær og tilstedeværelse i nuet.

I Lolland Kommune arbejdes der på tværs af fagområder og kommunegrænser, for at skabe en stærk næstegeneration. Et vigtigt element i arbejdet for at skabe en stærk næste generation er at fremme dannelse og kreativitet hos det enkelte barn. Dette kan i høj grad gøres igennem kunst og kultur, hvor individets kreativitet udfordres og inspirerer til nye måder at forholde sig til og reflektere over egen tilværelse og det omkringliggende samfund.

Projektet "Herfra min verden går" har været et projekt, som har talt sig ind i denne ramme, både kunstnerisk og kulturmæssigt. Via projektets billedkunstneriske udgangspunkt har børnene prøvet kræfter med at skabe og kombinere. Samtidig har børnene oplevet kunstneriske repræsentationer lokalt i landskabet, på atelierbesøg, i kommunale bygninger og på Fuglsang Kunstmuseum på Lolland, hvilket i hvert tilfælde har ansporet dem til at reflektere over hvordan nye og anderledes indtryk har berørt dem, hvordan de ser sig selv, og hvordan de ser andre.

"Herfra min verden går - børns fornemmelser for kunst i en geografisk periferi" er et billedkunstnerisk filosofisk projekt, som blev ledet af den professionelle billedkunstner Mini Blume med fokus på individ, identitet og fællesskab. Projektet blev støttet af Statens Kunstfonds huskunstnerordning. Selve projektet blev udformet og realiseret i et tæt tværkommunalt samarbejde mellem Lolland og Guldborgsund Kommuner. Projektet er en udløber af en årrække af tæt samarbejde mellem vores to kommuner om at tilbyde børn i dagtilbud og skoler længerevarende møder med den professionelle kunst og kultur. Det tværfaglige samarbejde med Guldborgsund Kommune har således bidraget til, at Lollandske skoleelever har

opnået en udstrakt kontakt med den professionelle kunst og kultur. Derudover har det tværfaglige samarbejde givet mulighed for at styrke den faglig viden, og til at gøre projektet økonomisk bæredygtigt.

Projektets grundholdning har været, at børn og unge som udgangspunkt har ens forudsætninger uanset geografisk placering, og at det i stedet er den demografiske placering, der er udslagsgivende i forhold til børns og unges viden om og adgang til billedkunst. Projektet ønskede derfor at arbejde med en udforskning af billedkunsten gennem billedkunstneriske æstetiske processer, hvor den praktiske filosofi kunne bruges som redskab til at åbne de kunstneriske processer sammen med børnene og deres voksne.

Projektet tilbød 8 skoleklasser og 8 børnehavegrupper et 20 timers forløb samt en introduktionsdag for lærer og pædagoger. Som udgangspunkt for projektet udvalgte billedkunstner Mini Blume og fire lokale professionelle kunstnere, som hver især repræsenterede fire forskellige æstetiske udtryk og teknikker. Skoler og institutioner skulle vælge et af disse fire kunstneriske forløb, som de derpå arbejdede med sammen med Mini Blume. Billedkunsten var bredt dækket i de 4 forskellige forløb, hvor børnene bl.a. kunne arbejde med tegning, ler, gasbeton, farveblandingsøvelser, valørmaleri, flydende akvarelfarver, redigering af familie billeder via computer/lpad, billedfortællinger og komposition, naturaftryk og andre eksperimenterende aftryk, spraymaling og akrylmaling.

VI KAN MERE SAMMEN END HVER FOR SIG **TRE PERSPEKTIVER PÅ SAMARBEJDE OM BILLEDKUNSTUNDERVISNINGEN**

Skolereformen og den åbne skole lægger op til et mere forpligtende samarbejde mellem undervisningssektoren og kultursektoren. Med afsæt i de nye muligheder har Kompetencecenter for Børn, Unge og Billedkunst blandt andet sat fokus på samarbejdet mellem folkeskole og billedskole.

Kompetencecentret er et treårigt, landsdækkende projekt støttet af Statens Kunstråds Billedkunststudvalg. Centret indsamler og formidler viden om billedkunst for, med og af børn og unge og skaber netværksamarbejde for at styrke hele den billedkunstneriske fødekæde fagligt og politisk. Kompetencecentret er med andre ord sat i verden for at fremme samarbejde og netværk, og derfor ligger medvirken i en antologi som Kunst- og kultursamarbejder i folkeskolen, der handler om samarbejdet i teori og praksis, lige til højrebent.

Men hvordan skriver man bedst om samarbejde? Måske ved at vise det i praksis. Kompetencecentret har derfor bedt tre af sine samarbejdspartnere – Danmarks Billedkunstlærere, en billedskole og Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder – om at komme med hvert sit perspektiv på samarbejdet mellem folkeskoler og billedskoler. Hvad kan elever og lærere i folkeskolen få ud af samarbejdet? Hvad er der i det for billedskolen? Og hvad kan organisationerne få ud af at samarbejde med hinanden?

Formand og billedkunstunderviser Lykke Andersen: Inspiration og fordybelse

Ønskescenariet for en billedkunstlærer i folkeskolen ville være at have de samme rammer og muligheder som på en billedskole. Det kunne sagtens lade sig gøre, hvis viljen var der. Hvis 2-4 linjefagsuddannede lærere i billedkunst samarbejdede om – og delte billedkunstundervisningen på en skole og fik lov til at sprudle, ville det sikre både en faglig progression over tid, mod et større abstraktionsniveau, som det forventes i de Forenklede Fælles Mål, men også synliggøre og udvikle undervisningen. Stod det til Danmarks Billedkunstlærere, var billedkunst et obligatorisk fag med minimum to lektioner om ugen i hele skoleforløbet med en afsluttende praktisk/teoretisk prøve i 9. klasse.

Men billedkunst i folkeskolen er et underprioriteret fag, som ofte bliver varetaget af lærere uden billedkunst som linjefag, fordi skemaerne skal gå op. Heller ikke med den nye skolereform fik faget løftet sit timetal. Det vejledende timetal om ugen for den obligatoriske billedkunstundervisning er fortsat én lektion i 1. klasse, to lektioner i 2.-4. klasse og én lektion i 5. klasse. Herefter kan det tilbydes som etårigt valgfag fra 7.-9. klasse. Desværre er der meget få skoler, hvor eleverne har billedkunst efter 5. klasse.

Billedskolernes skoleprojekter, hvor klasser kommer på billedskolen og fordyber sig nogle dage, er derfor et dejligt supplement til billedkunstundervisningen. En god og inspirerende oplevelse for eleverne, hvor de i et koncentreret forløb fordyber sig i faget og måske får lyst til at gå på billedskole i deres fritid. Og læreren – som ofte er klasselæreren, da billedkunstlæreren kun har to lektioner, medmindre hun også er klasselæreren – oplever eleverne i en anden sammenhæng, med andre undervisere, som udfordrer eleverne på nye måder. En oplevelse, som altid er inspirerende for læreren.

På nogle kommunale billedskoler har man fået et billedkunstlærernetværk op at stå med årlige inspirationsdage og fælles billedkunstprojekter for kommunens skoler. Netværket for billedkunstlærere giver mulighed for sparring og videndeling billedkunstlærerne imellem. En god ide, som vi kun kan opfordre til føres ud i livet andre steder i landet. Et samarbejde med Danmarks Billedkunstlæreres kredsbestyrelser om udvikling af indholdet af disse inspirationsdage ville være oplagt.

Billedskoleleder Hanne Algot Jeppesen: Et vigtigt og værdifuldt samarbejde

Billedskolens samlede kunstneriske ressourcer, erfaring og organisering giver mulighed for udvikling, forskelligartede forløb og høj faglighed i samarbejdet med folkeskolen.

Samarbejdet med folkeskolen er for os som billedskole vigtigt og værdifuldt. Igennem samarbejdet med folkeskolen møder vi alle børn og unge, og de får mulighed for at møde kunstneriske udtryksformer med billedkunstnere, filmfolk, arkitekter, forfattere osv. som undervisere. Det er væsentligt, at vi kan give alle børn og unge disse møder – og ikke alene de børn og unge, der følger vores fritidsforløb.

Billedskolerne tilbyder et kunstnerisk perspektiv og en kunstnerisk faglighed, som supplerer lærernes faglighed. I de workshops, vi i Aarhus Billed- og Medieskole har til folkeskolerne, er læreren med og deltagende sammen med klassen og kan igennem forløbet få inspiration og faglige input. Derudover oplever læreren i billedskolens forløb børnene i nye sammenhænge, hvilket kan åbne for nye tilgange til og forståelser for det enkelte barn.

Der findes rundt om i landet en række samarbejder mellem billedskoler og folkeskoler, og den nye folkeskolereform lægger også op til disse partnerskaber og samarbejder. Det vigtige er nu at få etableret permanente samarbejder og støtteordninger mellem billedskoler og folkeskolen i alle kommuner, så vi sikrer, at børn og unge gennem deres skolegang møder og arbejder med kunstnere og kunstneriske forløb. Huskunstnerordningen kan bruges til at udvikle og løfte samarbejder i gang, men huskunstnerordningen er midlertidige projektmidler og kan dermed ikke bruges til en kontinuerlig indsats med kunst i folkeskolen som en del af heldagsskolen. Dertil skal findes en anden løsning – f.eks. at få billedskolerne på finansloven ligesom musikskolerne, så vi har et fundament at arbejde ud fra.

Gennem kunsten får børn mulighed for at udtrykke, hvordan de erfarer og sanser verden, og det er netop gennem ytringer, vi kan være med til at forme den verden, vi lever i. Ikke mindst derfor er billedskolens samarbejde med folkeskolen så væsentligt.

Formand og billedkunstunderviser Liv Grud Vestbjerg: Møder og nærvær

I kunsten skabes der et rum, hvor man kan mødes. Møde en mælkebøtte i frø. Møde et andet menneske. Møde sig selv. I kunsten kan man udforske og opdage, og når man udforsker og opdager, så sker det heldigvis tit, at man møder noget. Og på nogle dage møder man noget helt særligt: Erkendelse. Først er det måske bare et lille spor. Flere brikker, der skal sættes sammen for, at man, til sidst kan se det store billede.

Når kulturorganisationer mødes for at samarbejde med henblik på børns møde med kunsten, så er det, fordi der sidder mennesker af kød og blod i organisationerne, der selv har mødt verden og oplevet at få erkendelse. Disse mennesker ønsker for børnene, at de får den samme mulighed: At verden åbner sig for dem i mødet med kunsten. Opskrifter på dette møde er der mange af. Men sagen er, at erkendelsen kommer ganske uventet, og man kan ikke regne ud på forhånd, hvori den består: $2+2=73519$.

Det er det, vi stræber efter skal ske, når vi – bl.a. i Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder – opfordrer billedskoler, folkeskoler, privatskoler, kommuner, for-

eninger osv. til at mødes i nye samarbejder. For år tilbage fik Kirsten Dehlholm fra Hotel Pro Forma en balletskole og en knallertklub til at mødes, og der skete fantastiske nye ting, man aldrig ville have kunne regne sig frem til. Ligeledes mødte performancekunstneren Lilibeth Cuenca Rasmussen for nogen tid siden en gruppe balletbørn. Hun opdagede, at det fantastiske først skete, da børnene brugte deres færdigheder udi ballet i mødet med Lilibeths færdighed udi performance.

Mindre kan også gøre det. Heldigvis kan man få noget ud af at planlægge og forberede sig grundigt på mødet. For mødet kommer før erkendelsen, og erkendelsen kan man – som sagt – ikke regne sig frem til.

Når organisationer mødes, eller billedskoler og folkeskoler, eller måske en folkeskole og en kunstner, så sker det fantastiske, de små og store erkendelser, i mødet mellem personlige erfaringer samt mødet mellem forskellige fagligheder. Vi modtager fra hinanden, åbner sluserne og giver til hinanden. Vi bruger vores færdigheder og fagligheder og lærer fra hinanden. Vi er medskabende i processen og skaber det æstetiske rum, hvor små som store oplever nærværet, fællesskabet, og verden åbner sig.

Det nødvendige møde

Kompetencecenter for Børn, Unge og Billedkunst er i øjeblikket ved at lave en stor undersøgelse af samarbejder mellem folkeskoler og billedskoler i hele landet. Når der spørges til generelle erfaringer, anbefalinger eller gode råd i forbindelse med dette samarbejde, er ét svar gennemgående: Det handler om mødet – om kendskab og om personlig relation. Mødet mellem undervisningssektoren og kultursektoren; mødet mellem lokale politikere og et fagområde, de måske ikke kender så meget til; mødet mellem skolecheferne og billedskolelederne; mødet mellem den enkelte skolelærer eller pædagog og billedskolelæreren. Mødet er en forudsætning for samarbejde. Og samarbejde er alfa og omega, hvis man ønsker at styrke billedkunstundervisningen i folkeskolen. Som en billedskole udtrykker det: "Samarbejdet skal løfte barren for begge parter og skabe et billedkunstnerisk læringsrum for eleverne, som rækker ud over, hvad billed- og folkeskole kan opnå hver for sig."

Lykke Andersen, formand for Danmarks Billedkunstlærere

Danmarks Billedkunstlærere er en faglig forening for billedkunstlærere i folkeskolen og andre undervisere i billedkunst. Foreningen arbejder for at skabe forståelse for billedkunsthagens betydning i hele skoleforløbet og fremme forståelsen for værdien af børns æstetiske og billedsproglige udvikling. Foreningen består af en landsstyrelse og 9 kredsbestyrelser. Arbejdet i disse bestyrelser er frivilligt. I kredsene udbydes der 2-4 kurser om året for medlemmer af foreningen.

Hanne Algot Jeppesen, leder af Aarhus Billed- og Medieskole

Aarhus Billed- og Medieskole har udover fritidsforløb en skoletjeneste støttet af Børn og Unge i Aarhus. Igennem skoletjenesten underviser vi børn, unge og lærere i billedarbejde, kortfilm, animation, kreativ skrivning samt kunst og matematik. Forløbene foregår i vores værksteder med kunstnere, filmfolk, animatorer, designere, arkitekter og forfattere som undervisere. 1.200 børn og unge fra aarhusianske skoler følger årligt forløb hos os.]

Liv Grud Vestbjerg, Kolding Billedskole, formand for Landsforeningen Børn, Kunst og Billeder

Landsforeningen for Børn, Kunst og Billeder er et forum for debat, udveksling og inspiration inden for kunst og billedarbejde med børn og unge. Landsforeningen har siden oprettelsen i 1990 gennem sine aktiviteter skabt et forum, hvor forskellige faggrupper kan mødes for at debattere, udveksle erfaringer samt få inspiration og nye vinkler på temaer inden for billedarbejdet med børn og unge. Foreningen udgiver nyhedsbreve, afholder landskonferencer og seminarer, forhandler med offentlige instanser og yder konsulentbistand f.eks. i forbindelse med etablering af nye billedskoler. Fra 1.1.2014 varetages foreningens sekretariatsopgaver af Kompetencecenter for Børn, Unge og Billedkunst.

Kompetencecenter for Børn, Unge og Billedkunst: www.kbub.dk

HERFRA MIN VERDEN GÅR

AT MØDE TIDEN OG SIG SELV - MED HÆNDERNE DYBT NEDE I MATERIALET

Eleverne skulle bogstaveligt talt grave deres egen person ud af gipsen efter først at have mødt Dodekalitten – de mytologiske og Stonehenge-agtige stensculpturer i Ravnsby Bakker, som det vil tage hele 12 år at gøre færdige for kunstneren

N29 skoleleder Jesper Neumann: Vi vil så et lille frø

På Nordvestskolen i Nakskov, Stormarksafdelingen, er eleverne på en anderledes måde blevet konfronteret med to grundlæggende dimensioner i deres liv - tiden og deres eget udgangspunkt, deres identitet. Men de ved selvfølgelig ikke, at vi voksne tænker i så filosofiske baner – de nyder det bare, ser det ud til.

I dag er tredje dag, hvor de arbejder med den lokale billedkunstner Mini Blume, som har planlagt et forløb i tegning, ler, gips og sten.

4. klasse har sat sig på fem lige rækker på gulvet i billedkunst-lokalet. De lytter til Mini Blumes opsummering af hvad der er sket de foregående to dage – og hendes introduktion til, hvad der nu skal ske: De skal skabe deres egen Dodekalit – en kreds af skulpturer, som skal opstilles i skolegården. Man kan mærke, at Mini Blume er vant til at arbejde med børn.

M: Dodekalitten – 12 personer i vores indre

Hun viser dem billeder af "Dodekalitten", som på græsk betyder Tolvsten: markante stensculpturer, som står opstillet på Glentehøj ved Ravnsby Bakker, tæt på Kragenæs Havn på Nordlolland, ikke så langt derfra.

For et par dage siden var eleverne derude på den forblæste høj ved vandet og stod i cirklen, hvor de 12 mægtige granitsculpturer er ved at blive opført. Selv om det småregnede, var børnene grebet af Dodekalittens magi, og af den musik, der som et sært ekko af en fjern fortid, indgår i installationen. De var dybt optagede og berørte af Mini Blumes fortælling om "Lolerne", en fiktiv fortælling, om hvordan Lolland blev befolket. Det fortæller Annette Hansen, som er deres sædvanlige lærer.

I dag, hvor eleverne skal reflektere over oplevelsen, kan de godt huske, hvad de så derude på bakkerne: kæmpe, syv-otte meter høje figurer, hugget i granit. Ingen arme og ben, men højt oppe på den rå torso var hovederne, ansigterne – indadvendte, ligesom drømmende - med ører, munde, næser og øjne.

Alle havde de vidt forskellige udtryk, men det var som om de sov eller hvilede i sig selv.

M: "Hvordan ser en stærk person ud – har han tyk hals?"

I dag skal eleverne så begynde på deres egen Dodekalit. Først skal de arbejde i gips, som ligger klar i blokke, en gipsmasse rørt og stivnet i tomme mælkekartoner. De var selv med til at blande gipsmassen i går og hælde den i kartoner. At arbejde i gips er meget anderledes end ler, som de også har prøvet.

N17 Ler er plusstykker-gips og sten er minusstykker

Derpå skal de arbejde med leca-blokke. Drengene glæder sig til at hugge i leca-blokke, at dømme efter deres begejstring ved udsigten til at bruge hammer og mejsel - det kommer til at støve og svine, siger Mini Blume, og det synes de er herligt.

Udover besøget ved Dodekalitten er der forud gået dagen i går, hvor de arbejdede med tegning. Med blyant og kul tegnede de sig selv. Ved siden af selvportrættet skulle de skitsere nogle "typer", som var anderledes end dem selv eller måske en del af dem selv: den irriterende, den hjælpsomme, den kloge...

N12 Opslagstavlen - figurer fra i går

Mens børnene stadig sidder på gulvet i fem lige rækker foran tavlen, spørger Mini 4. klasse om de kan huske de karakterer, som de tegnede i går – og om de kan komme i tanker om endnu flere typer, som mennesker kan indeholde? Hvad kunne det være? Den vrede? Den stærke? Måske 12 forskellige – ligesom i Dodekalitten?

N1 - De 12 typer

Tavlen bliver fyldt med bud på karakterer – nu er der 12 i alt – og skitser til halse, ører og munde... *Men hvordan ser en stærk person ud, spørger Mini Blume – har han en tyk hals?*

N2: Hvordan ser "den stærke" ud, når man kun må bruge mund, øre og næse?

M: At skabe minusstykker og plusstykker i materiale

4. klasse bænker sig nu om det store bord, som er beklædt med voksduge i alle farver. Eleverne har forklæder på, for ikke alle har husket, at de skulle tage "grimt tøj" på i dag.

N4 Hurtigt tempo, bordet dækkes – og der falder ro...

Mini Blume forklarer, at når man skal tegne, lægger man noget til. Man skaber noget, der ikke var der i forvejen. Det samme sker, når man arbejder i ler. Man tager en klump eller pølser noget op. Lægger noget til – på en måde kan man kalde det et plusstykke.

Men i dag er det omvendt, siger hun. Billedhugger-arbejde er et minusstykke: man fjerner noget, man trækker noget fra.

N3 - Introduktion til "minusstykker", noget skal fjernes fra blokkene

Det er svært at tænke sådan – i plus-stykker og minus-stykker. Og det er ikke sikkert, at børnene rigtig har forstået det, før de har prøvet at begå de fejl, man nødvendigvis begår, når man skal prøve noget, man ikke har prøvet før.

Og nu gælder det gipsen. Det er især svært for eleverne at forstå, at mund og en næse ikke skal hugges ind i – og fjernes fra gips-blokken, men skal stikke ud. Det er det, som er omkring mund og næse, ører og hovedets krumning, der skal hugges og skræbes væk.

Klip N6 "Tegn ikke halsen for tynd!"

M: Ring op til dig selv

Mini Blume beder hver enkelt om at vælge en af de karakterer, som klassen talte om, da de sad på fem lige rækker inde i rummet ved siden af og som de i fællesskab skrev op på tavlen.

De skal "ringe op til sig selv" og spørge, hvilken en af karaktererne, de har lyst til at lave en figur af. Ingen personer i den virkelige verden er kun den ene eller

den anden karakter, understreger Mini Blume. Vi har alle flere af karaktererne i os, og der er nogle af karaktererne, som måske spærrer for de andre.

Gipsen er stadig en smule blød, den blev lavet i går. Efter at Mini har forklaret dem, hvordan de skal skrælle emballagen af gipsblokkene - og fordele redskaberne imellem sig - går fordybelsesprocessen i gang.

Der er koncentreret tavshed ved bordet. Der mumles og 4. klasse tænker. Man "ringer op til sig selv" - og snakker med sidemanden om, hvilken karakter, man har tænkt sig at gå i gang med.

Der skræbes, skræses og files med redskaber, der minder om kartoffelskræller, osteskærer og urtekniv. En slynge, hedder det redskab, som de fleste bruger.

M: De er helt væk ...

N9 Dyb koncentration. Der arbejdes med slynger - de fleste vil lave "den stærke!"

Det er tydeligt, at for de børn, der holder af fordybelse, er det en fryd at sidde og nørkle med det særegne materiale, som kan skrælles bort i tykke eller tynde lag - ligesom en hård, tør ost, der langsomt hules. Nogle er helt væk i deres arbejde, og kigger hverken til højre eller venstre.

Andre hygger sig med at snakke sammen to og to, der er en livlig dialog i gang: Skal din være vred? Min er doven! De kigger på hinandens figurer og lader sig inspirere.

En enkelt er meget frustreret. Han er i sin iver, hast og uforsigtighed kommet til at banke for meget af sin figur, og nu er dens hals blevet for tynd og knækker. Der er ingen vej tilbage – minus er og bliver minus og kan ikke blive til plus.

Nu sidder han og skumler og ærgres sig. Men der er ingen kære mor – sket er sket. Heldigvis får han chancen igen, når de skal arbejde i Leca-sten.

N10 Brug af hammer og mejsel – det går galt og figuren knækker

M: Fænomenet tid

For Mini Blume er en vigtig pointe med projektet, at eleverne får en fornemmelse af, at ting tager tid. Et materiale som gips eller sten er anderledes end papir – og helt anderledes end en computer, hvor tingene går utrolig stærkt og alt klares med et hurtigt klik.

Oplevelsen af tidsdimensionen er indlejret i materialet. Materialet stiller krav om omhu, som udfolder sig i tid. En vigtig oplevelse for børn i dag, som typisk lever med altid at skulle skynde sig.

N18 Filosofisk lag om tid og N24 Lærerne om tid

Umiddelbart vil man nok tænke, at moderne børn ikke har megen tålmodighed med materialer som sten og gips, fordi de er vænnet til digitale hjælpemidler og en rasende hast. Men børnenes glæde ved fordybelsen i materialet er åbenlys og modsiger fordommen. Det er muligt, de ikke er vant til at tage sig tid og fordybe sig – men de vil gerne. De synes at have en særlig glæde ved, at nærkle, nusse og skrabe, skære, puste og gnide.

Duften fra materialet, de grisede fingre, fornemmelsen af at sidde skulder ved skulder med de andre, gør dem godt, ser det ud til. Helst ville de blive siddende i endnu længere tid, fornemmer man. Der er en summende ro, der sagtens kunne blive ved og ved og ved, kan man mærke.

Der er slet ingen rastløshed at spore – ikke før næste fase i arbejdet bliver præsenteret for dem: arbejde i Leca-blokke. Men det er en rastløshed, der skyldes iver.

M: Glæden ved at hugge, hamre og svine

Leca-blokken er lavet af leca-nødder presset som en sten i et let beton-agtigt materiale. Et let og håndterbart alternativ til rigtige stenblokke. Rigtige sten i granit er både kolossalt dyre, kræver uendelig meget mere tid og er u håndterlige for de fleste andre end den professionelle billedhugger.

Egentlig skal 4. klasse først i gang med leca-blokkene i morgen, men for fotografens skyld og fordi, vi skal have lov at opleve, hvordan børnene synes om at arbejde med de lidt tungere materialer, får fire af eleverne i 4. klasse lov at tyvstarte med leca-blokkene.

Princippet er det samme: noget skal væk, for at hovedets runding, mund, ører, øjne og hals, kan tone frem.

N13 Intro til stenhug

Det er ikke så nemt det her og der ryger noget af, som ikke skulle af – men dog nemmere end hvis de skulle arbejde med en vinkelsliber i rigtig granit.

De arbejder to og to – og instrueres i at de skal bruge hammeren og mejslen, så værktøjets retning vender væk fra dem selv, og heller ikke rammer kammeraten.

N15 Hvordan runder man en firkantet form?

Igen oplever vi som iagttagere, at børnene, mens de arbejder, bevæger sig ind et sted, hvor roen kan indfinde sig. Hvor det ikke behøver at gå så stærkt. Måske

en tidslomme, hvor de er ét med deres forfædre – det skabende urtidsmenneske?

N14 Stenhuggere - smukt samspil to og to

Man kan se på dem, at de synes om at bruge hænder, arme og kroppens vægt. De nyder duften af beton og støv. Det er sjovt at få grus ind under tøjet, selv om det også er irriterende.

Resten af gruppen, som stadig er i gang med gipsen, bliver utålmodige og lidt misundelige på leca-gruppen. I morgen er det deres tur.

M: Dodekalittens magi

Det er meningen, at børnene, når ugen er omme, har skabt deres egen Dodekalit eller 12-stensfigur, som skal opstilles i en cirkel ude i skolegården. Og så skal der være fernisering.

Billedhuggeren Thomas Kadziola, som står bag den "rigtige" Dodekalit ved Kragens Havn, bor selv på Lolland og er aktiv i det lokale kunstliv, bl.a. i "Lys over Lolland". Han er kendt for sine granitskulpturer udover landets grænser og udstiller i flere lande.

I løbet af 12 år skal han færdiggøre 12 syv-otte meter høje granitskulpturer. De vil, når de er færdige, danne en cirkel på 28-30 meter i diameter. Man kommer til at træde ind i midten af en kreds, med 12 kæmper, der kigger på en. Kun to skulpturer er færdige. Og alene det har kostet mange skær med vinkelsliberen og mange mejselslag i 7-8 meters højde.

Komponisten Gunner Møller Pedersen, har skabt et elektroakustisk musikalsk værk, som man kan høre allerede i dag, når man står inde centrum af den kreds, Dodekalitten kommer til at udgøre. Lydene kommer tilsyneladende fra figurerne, og når man står i centrum, samler de sig i midten i en strøm – som om figurerne synger med på et magisk, gammelt sprog.

Figurene er som portrætter af personer og karakterer, som vi kender – og alligevel er de neutrale i udtrykket og på en måde alle selvportrætter, har Thomas Kadziola sagt. Dertil har komponisten skabt en fiktiv myte omkring skulpturerne – om Lolerne, et sagnfolk, der kom til Lolland fra et sted i Sverige.

Det er denne magi, som klasserne på Nordvestskolens Stormarks-afdeling forleden dag har fået en forsmag på.

N27 Lærerne om Dodekalitten

M: Samarbejdet med kunstneren

Tilbage på skolen sidder lærerne Annette Hansen og XX glæder sig over forløbet, som indtil nu er gået over al forventning - selv om vejret, da de var ude ved Dodekalitten, var koldt og gråt.

- Vi kan mærke, at børnene bliver smittet af den professionalisme, som Mini Blume møder dem med. Selvfølgelig er vi selv, som lærere i billedkunst, optaget af materialer, farver og former. Og selvfølgelig kan vi inspirere børnene - og det gør vi også. Men der kommer et ekstra lag af engagement på, når det er en professionel kunstner, som vel at mærke forstår at formidle, siger hun.

N23 Lærerne: Inspirerende at få en kunstner ind og

N28 Lærerne: Det vil nok ændre min opfattelse af enkelte

Men Annette Hansen har også nogle gode råd til samarbejdet, som hun håber at andre skoler vil tage til sig:

- De fleste der kommer udefra, bliver lidt chokerede, når de bliver konfronteret med fx antallet af børn, der skal undervises på samme tid. Derfor var vi nødt til at lave om i planen. Vi fra skolens side havde regnet med at Mini kunne tage 50 børn ad gangen. Men da vi fik snakket nærmere sammen, viste det sig, at det fungerede meget bedre, hvis hun tog dem klassevis, siger Annette Hansen.

Klip N20 Mini Blume om samarbejdet mellem kunstner og lærere og

N21 Mini: Det praktisk skal være knivskarpt

M: Hvad skolen kan lære

Skoleleder Jesper Neumann er ikke i tvivl om, at projekt "Herfra min verden går" er et eksempel til efterfølgelse. Tankerne bag skolereformen bliver udfoldet på bedste vis i dette projekt, mener han. Kunstnere udefra inspirerer både børn og det pædagogiske personale, er hans pointe.

N30 Skoleleder Jesper Neumann: Udbytte både for elever og lærere

Det handler ikke kun om at mange elever har glæde af at møde den kreative ildsjæl og det gode håndværk - det handler også om inklusion af børn, der lærer på andre måder end ved at sidde på deres rumpe med en bog, mener han.

- Det handler om at få en sjovere og mere varieret skoledag. Og det handler om at skolen skal være med til at give eleverne et forhold til det omgivende samfund og dets aktører.

N22 Mini: Blume Perspektivet i at lære lollandske børn det kunstneriske sprog

Også Annette Hansen og XX fremhæver det didaktiske og pædagogiske potentiale i at arbejde håndværksmæssigt og fysisk. Børnenes perfektionskrav til sig selv bliver opløst, når de skal arbejde med noget, de ikke har prøvet før, siger de. De åbner sig for nye muligheder, ikke bare i deres forhold til omverdenen - men i deres forhold til sig selv.

N26 Lærerne: Mange ville ikke kaste sig ud i noget, de ikke vidste om de kunne

For lærerne har det at arbejde sammen med den lokale kunstner været inspirerende også i forhold til deres egen faglighed og undervisning i billedkunst, design og håndværk.

- Det gode ved det her projekt har også været, at det var os i teamet, der fik ideen til at hive Mini Blume ind. Det var ikke noget, der kom oppefra: Nu skal I samarbejde med den og den.

N32 Skoleleder Jesper Neumann: Motivationen skal komme fra medarbejderne

M: Hvad kunstneren kan lære

Mini Blume, som er professionel kunstner, men også har arbejdet mange år med forskellige former for pædagogisk praksis i skoler og institutioner, er heller ikke i tvivl om relevansen af projektet.

Hun har rig erfaring på området - også for de pædagogiske og didaktiske udfordringer, der kan være ved at arbejde i skolen, hvor store hold, stramme tidsplaner og faste skemaer er et grundvilkår. Alligevel er der altid noget nyt at lære - og også denne gang er der ting, der har overrasket hende:

- Det har krævet lidt mere omhu at få logistikken til at passe, end jeg lige havde tænkt. Skolen er et mere trægt system end børneinstitutioner, hvis hverdag er lidt mere fleksibel. Det jeg kan lære er, at planlægningen, når det gælder skolen, skal ske i ret god tid.

N35 Skoleleder Jesper Neumann: Mødet mellem fagpersonen og det didaktiske

M: Hvad er perspektiverne?

Skoleleder Jesper Neumann giver Mini Blume ret i at samarbejde af denne type kræver god tid - i planlægningsfasen. En skole er lidt af en supertanker. De

fleste planer bliver lagt et år i forvejen, der er temauger, projekter og satsområder, som man skal tage højde for. Alle klassetrin og teams har mål, de er bundet op på. Man skal tænke et år frem. Og der vil stadig være en del erfaringer, der skal høstes, før de eksterne samarbejder finder en ubesværet form.

N34 Vi vil opleve succeser og fiaskoer og N36 Skoleleder: Planlæg et år frem

- Men når det er sagt, er der mange lavthængende frugter i denne type samarbejde - og samarbejdet kommer alle parter til gode, både eleverne, skolen og de udefrakommende kunstnere.

- Det gælder også i forhold til inklusion. Vi har nogle børn, som trives meget bedre ved at have fingrene dybt begravet i materialet, arbejde med flere dimensioner og mange læringsstile og at sanse ting – i stedet for bare at sidde på deres flade og høre om livet. Faktisk tror jeg, vi alle har bedre af at arbejde mere varieret og med en mere håndværksmæssig tilgang.

Og så gør det heller ikke noget, at børnene får et forhold til nogle af de ildsjæle, som befolker deres lokalområde.

- Mødet med en dygtig kunstner eller et fantastisk kunstværk kan godt kan være sådan en oplevelse, som præger et barn for resten af livet. Vi kender alle historierne om den karismatiske underviser, der blev retningsgivende for vores liv. Det er den slags store oplevelser i børns liv, vi har endnu bedre muligheder for at skabe med denne slags samarbejder, siger han.

N33 Skoleleder Jesper Neumann: Eksternt samarbejde

Jesper Neumann forestiller sig, at skolen på baggrund af de erfaringer, der nu er høstet med 4. klasserne, vil udvide samarbejdet med eksterne til næste år. Det kan være kunstnere, håndværkere eller folk fra finansverdenen – der er mange muligheder. Og naturligvis også endnu meget at lære.

N16 Mini Blume og børnene rydder op

N29 skoleleder Jesper Neumann: Vi vil så et lille frø

<https://youtu.be/vBTCXzD8Bzc>

N17 Ler er plusstykker-gips og sten er minusstykker

<https://youtu.be/eOSMEOB7IoQ>

N12 Opslagstavlen - figurer fra i går

<https://youtu.be/G2KWNruarv8>

N1 - De 12 typer

<https://youtu.be/4GNKVpygE2Q>

N2: Hvordan ser "den stærke" ud, når man kun må bruge mund, øre og næse?

<https://youtu.be/oNfdDIJtDU>

N4 Hurtigt tempo, bordet dækkes - og der falder ro...

<https://youtu.be/zh9g9Et317E>

N3 - Introduktion til "minusstykker", noget skal fjernes fra blokkene

<https://youtu.be/rOGPR8kAO4Q>

Klip N6 "Tegn ikke halsen for tynd!"

<https://youtu.be/pd-QHY2-uM0>

N9 Dyb koncentration. Der arbejdes med slynger - de fleste vil lave "den stærke!"

<https://youtu.be/t6mNW1IYa8E>

N10 Brug af hammer og mejsel - det går galt og figuren knækker

https://youtu.be/xuF-wKGgJ_Q

N18 Filosofisk lag om tid

<https://youtu.be/18l6TRsBrPI>

og N24 Lærerne om tid

<https://youtu.be/W1BT5ASX33Y>

Videor markeret med nr/farve

N13 Intro til stenhug

https://youtu.be/qx_Ajiix9W8

N15 Hvordan runder man en firkantet form?

<https://youtu.be/X9hpcdFRqtk>

N14 Stenhuggere - smukt samspil to og to

<https://youtu.be/KTFsDB10eXw>

N27 Lærerne om Dodekalitten

<https://youtu.be/R7ql3T7N2QE>

N23 Lærerne: Inspirerende at få en kunstner ind og

<https://youtu.be/QrcfjbeNIPA>

N28 Lærerne: Det vil nok ændre min opfattelse af enkelte

<https://youtu.be/bwGEXfe04Vo>

Klip N20 Mini Blume om samarbejdet mellem kunstner og lærere og

<https://youtu.be/7wcBg-YnzQY>

N21 Mini: Det praktisk skal være knivskarpt

<https://youtu.be/s-ZPY39iSg8>

N30 Skoleleder Jesper Neumann: Udbytte både for elever og lærere

<https://youtu.be/4CT1FdKOIOQ>

N22 Mini: Blume Perspektivet i at lære lollandske børn det kunstneriske sprog

<https://youtu.be/3A3vJlLnj8>

N26 Lærerne: Mange ville ikke kaste sig ud i noget, de ikke vidste om de kunne

<https://youtu.be/06r48fB-w0s>

N32 Skoleleder Jesper Neumann: Motivationen skal komme fra medarbejderne

<https://youtu.be/6XBUGtsraMQ>

N35 Skoleleder Jesper Neumann: Mødet mellem fagpersonen og det didaktiske

https://youtu.be/aoWo_Z7P6gc

N34 Vi vil opleve succeser og fiaskoer og

<https://youtu.be/ulpXt5FJUMg>

N36 Skoleleder: Planlæg et år frem

<https://youtu.be/dJl3GrnAEY>

N33 Skoleleder Jesper Neumann: Eksternt samarbejde

<https://youtu.be/dNRZvHwSbdk>

N16 Mini Blume og børnene rydder op

<https://youtu.be/d8Ea0VHkbZ4>

Alle video kan ses på vores youtube kanal: Kultur og Fritid Lolland Kommune

BILLEDKUNST I ET LÆRINGSPERSPEKTIV

Vi kan starte med at se på Billedkunst som et fag i folkeskolen

- Faget billedkunst er et obligatorisk fag i Folkeskolen fra 1. til 5. klasse.
- Undervisningen er opdelt i to trinforløb: 1 – 2. kl., 3. – 5. klasse.
- I faget billedkunst skal eleverne lære at producere og analysere billeder.
- Eleverne skal blive i stand til at iagttage, reflektere, bruge og forstå billedsprog som et kommunikations- og udtryksmiddel.
- Billedkunst er et kunstnerisk-æstetisk fag, hvor eleverne giver visuelt udtryk for oplevelser, holdninger, følelser og fantasier og opnår dermed erkendelse af sig selv og forståelse af omverdenen.

Eleven skal i faget billedkunst arbejde med:

- Billedfremstilling - Tegning og grafik, Maleri og collage, Skulptur og arkitektur og Digitale billeder
- Billedanalyse – Billedgenrer, Billedkomposition, og Billedfunktioner
- Billedkommunikation – udstilling og formidling
- Sproglig udvikling - samtale, lytte, læse og skrive.
- IT og medier - kritisk undersøger i forbindelse med research, analysere produktioner, billedproduktion samt produktion og deling af egne og andres billeder.
- Innovation og entreprenørskab

(Uddrag af UVM Læseplan faget Billedkunst)

Så hvad bidrager billedkunst med i folkeskolen?

Billedkunsten kan bidrage med

- Gennem det kontinuerlige arbejde med visuelle udtryk opnår eleverne tillid til egne såvel verbale som visuelle kommunikationsevner
- Eleven får trænet såvel grov- som finmotoriske funktioner
- Eleven får trænet og opøvet kompetencer til at kommunikere såvel verbalt som nonverbalt
- Eleven får mulighed for at sætte egne kreative kompetencer i spil, og afprøve og udvikle disse i et trygt læringsmiljø
- At gøre eleven i stand til at kommunikere visuelt - billedet får stadig mere magt og gennemslagskraft, og der kommunikeres i stigende grad i billeder.
- Elevens tilbydes en mulighed for at udvikle skaberevne og fantasi i kunstnerisk forstand – en af vejene til innovative og nyskabende løsninger på udfordringer i samfundet
- Mulighed for øget trivsel hos eleverne

Kulturtjenesten – på tværs af forvaltninger, kulturinstitutioner og kommunale grænser

Kulturtjenesten fungerer som en forening med et sekretariat, som dækker Lolland, Guldborgsund og Vordingborg kommuner, og medvirker til at styrke børne- og ungdomskulturen lokalt. Formålet med Kulturtjenesten er at formidle og understøtte udviklingen af kultur- og læringsforløb til, med og for børn og unge og at danne netværk på tværs af dagtilbud, skole og kultur i de 3 kommuner, der er med. Siden sin start i 2011 har Guldborgsund og Lolland kommuner satset på at styrke kulturelle tilbud og aktiviteter for børn og unge igennem oprettelsen af Kulturtjenesten. I 2014 kom også Vordingborg kommune med i samarbejdet.

Hvad er Kulturtjenesten?

Kulturtjenesten er kort sagt et kommunalt forankret sekretariat, som primært synliggør kultur- og læringsforløb for pædagoger og lærere i dagtilbud og skoler. Derudover faciliterer Kulturtjenesten netværk mellem de lokale kulturinstitutioner, som deltager i projektet og lærere og pædagoger i kommunernes skole- og dagtilbud. Igennem videndeling på netværksmøder, hvor lærere, musikere og kunst-, natur- og kulturformidlere møder hinanden, og igennem en række andre målrettede initiativer, styrkes samarbejdet og viden om hvilke tilbud og forløb der eksisterer i kommunerne for skolerne, SFO'erne og børn i dagpleje og dagtilbud.

Kulturambassadørerne

Kulturtjenesten blev søsat med i alt tre deltagende kulturinstitutioner: Museum Lolland-Falster, Fuglsang Kunstmuseum og Storstrøms Kammerensemble. Et kulturambassadørnetværk blev etableret i skole og dagtilbudsregi. Kulturambassadørernes primære rolle i projektet er at formidle viden videre til deres kollegaer i skole, SFO og dagtilbud om kultur- og læringsforløb. Til gengæld deltager de ved kulturambassadørmøder, hvor de får relevant fagligt input, og hvor de møder kulturaktørerne i øjenhøjde. Udover dette inviteres de fx til diverse udstillingsåbninger, receptioner med videre hos kulturinstitutionerne.

En dynamisk og fleksibel model

Projektet er opbygget gennem en brugerbetalingsmodel, som tillader, at kulturinstitutionerne løbende kan tilmelde sig. I alt 18 institutioner har meldt sig ind i projektet. I begyndelse var Kulturtjenesten primært målrettet museer og aktører inden for de klassiske kunstarter, men siden hen blev der åbnet op for andre aktører, som fx Knuthenborg og REFA's skoletjeneste. Dette giver en rigtig god dynamik i netværket og i det konkrete samarbejde mellem kulturinstitutionerne,

når det kommer til udvikling af nye kulturtilbud. Det er nemlig sådan, at Kulturtjenesten kan tildele midler til udvikling af nye kultur og læringsforløb, som udvikles og testes i samarbejde med kulturambassadører og deres grupper af elever eller børn i dagtilbud.

Netværk og synergi

Via netværket lærer kulturinstitutionerne af hinandens erfaringer med at etablere samarbejde med og udvikle kultur- og læringsforløb til skoler og dagtilbud. I mødet mellem kulturinstitutionerne, pædagoger og lærere opstår også nye initiativer til læringsforløb og ændring af eksisterende samarbejde. Det bevirker en særlig synergieffekt, hvor børne- og ungekulturen løftes i fællesskab. Der sker en deling og overlevering af viden på tværs af de forskellige fagligheder, som har vist sig at være meget værdifuld for alle parter.

Den Åbne Skole og Kulturtjenesten

I løbet af den første projektperiode (2011-2014) fandt man frem til et koncept, der passer som fod i hose med udviklingen på folkeskoleområdet. Med Kulturtjenesten fastholdes lærere, pædagoger og kulturaktører i et fællesskab, som arbejder for at etablere flere samarbejdsaftaler, skabe kvalitet i samarbejdet mellem skole og kulturinstitution samt udvikle kultur- og læringsforløb, som passer til undervisningen i skolen.

Udvikling i det forpligtende samarbejde

Kulturtjenesten er netop et forpligtende samarbejde, hvor skoler og kulturinstitutioner i fællesskab går sammen om en indsats for at styrke børn og unges møde med kultur- og fritidsliv i lokalsamfundet. Samtidig sikrer Kulturtjenesten via nyhedsbreve og kulturambassadørnetværket, at skolerne løbende bliver informeret om de mange muligheder, som kultur- og fritidsinstitutionerne tilbyder eleverne og dagtilbudsbørn. Netværket fastholder desuden lærere og pædagoger i et tværfagligt fællesskab, som løbende sætter fokus på det gode samarbejde med kulturinstitutioner og andre af skolernes vigtige samarbejdspartnere og de temaer og udfordringer, der knytter sig hertil. Herigennem sker der også en faglig udvikling af lærere og pædagoger.

Hvad får kulturinstitutionerne ud af det?

Ved at deltage i Kulturtjenesten oplever kulturinstitutionerne en større opmærksomhed på deres tilbud og forløb til skoler og dagtilbud. Tilbagemeldingerne lyder på, at de får nye ideer til hvordan de skaber kvalitet i deres udvikling og

samarbejde med dagtilbud og skoler. En vigtig erfaring har været, at kulturinstitutioner og aktører benytter Kulturtjenestens muligheder på forskellige måder og prioriterer forskelligt. Nogle aktører er særligt glade for den PR, de får ud af at deltage i Kulturtjenesten, mens andre oplever netværket som det mest værdifulde. For andre har Kulturtjenestens udviklingspulje og konsulentvirksomhed i den forbindelse været en øjenåbner. Fælles for alle deltagende kulturinstitutioner og aktører gælder, at de alle har haft lyst til at fortsætte samarbejdet efter prøveperioden, og at de generelt melder positivt tilbage ved de årlige evalueringer.

I dag består kulturaktørnetværket af i alt 18 kulturinstitutioner og aktører: Teatret Masken, Middelaldercentret, Knuthenborg Safaripark, LollandBibliotekerne, Guldborgsund Musikskole, Guldborgsund-bibliotekerne, Vordingborg Bibliotekerne, Vordingborg Musik- og Billedskole, Avnø Naturcenter, REFAs skoletjeneste, Folkekirkens Skoletjeneste, Culthus og Billedfabrikken, Storstrøms Kammerensemble, Fuglsang Kunstmuseum, Museum Lolland-Falster, Cantabile 2, Danmarks Borgcenter og Lolland Musikskole.

Udfordringer

Det har været en udfordring i sig selv at udvikle projektet, så det både har relevans for eksempelvis pædagogerne i børnehaverne og for lærernes undervisning i skolerne og samtidig skabe resultater hos kulturaktører og institutionerne. Det kan ikke undgås, at der løbende opstår interessekonflikter i et kommunalt og tværfagligt projekt med så mange deltagere, og man derfor bliver nødt til at tage højde for disse udfordringer løbende. Projektet har i sig selv haft det formål at sætte fokus på de forskellige parters udfordringer, så de øvrige deltagere er blevet gjort bekendt med dem, og således kan handle på dem i fællesskab. På netværksmøderne har lærerne fx tidligere gjort opmærksom på, at mange skoler havde svært ved at finansiere transportudgifterne. Derfor har kulturinstitutionerne ændret på nogle af tidspunkterne for deres forløb, og Kulturtjenesten har sidenhen udviklet to busordninger, Lollandbussen og Kulturtjenestebussen, for at imødekomme behovet for transport. Transportordning søges via Kulturtjenestens hjemmeside, hvorefter ansøgningen behandles og man tildes transport efter nogle givne kriterier. Lærere og pædagoger er samtidig blevet gjort bekendt med de muligheder, der ligger heri og derudover sparreres der ligeledes omkring de muligheder, der allerede foreligger i de forskellige kommuner omkring lokale aftaler om skoleklassekort og institutionskort.

Fremtidens kulturtjeneste

Arbejdet med Kulturtjenesten i de tre kommuner er i fuld sving. I skrivende stund drøftes den fremtidige strategi for Kulturtjenesten, hvor fokus ligger på at fastholde det relevante momentum, Kulturtjenesten har befundet sig i. Vi skal blive ved med at være innovative og kreative, så vi i fællesskab kan løfte den klare fælles mission vi har om, at alle børn og unge skal møde kultur på et professionelt niveau i dagtilbud, skole og fritid. Vi skal imødekomme de praktiske udfordringer, der ligger i Åben Skole, og arbejde konstruktivt med de Fælles Mål. Vi ønsker, at børn og unge skal have mulighed for at udvikle en kulturel ballast, så de kan begå sig i en globaliseret verden, hvor kreative og innovative kompetencer efterspørges. Vi skal fortsat have fokus på synliggørelse, samarbejde, ejerskab og sparring - alt sammen for at sikre den videre fælles udvikling af Kulturtjenesten.

Læs mere og se de mange kulturtilbud på
www.kulturtjenesten.dk

UNDERVISNINGSMATERIALE
DEL 2

Recordings Recording Close

Thu May 28 14-17-08 2...

Duration: 15 seconds
File Size: 2mb
Created on: 28. maj 2015

Share

 Email	 SoundCloud
 AudioCopy	 More Options

DEL 2, UNDERVISNINGSMATERIALE

I de følgende kapitler findes eksempler på undervisningsmaterialer, udarbejdet på baggrund af de enkelte projektførøb, som skolerne har deltaget i. Undervisningsmaterialerne er tænkt som en guideline til hvordan man kan inddrage og arbejde med musik, dans og billedkunst ud fra konkrete eksempler.

Eksemplerne indeholder baggrundsinformation om genren, overvejelser i forbindelse med forløbet samt inspiration til et praktisk forløb inden for henholdsvis musik, dans og billedkunst. Tanken er, at undervisningsmaterialerne skal være direkte anvendelige i forbindelse med at inddrage kunst og kultur i undervisningssammenhæng.

Didaktiske overvejelser - hvilke overvejelser ligger til grund for valget af app's

At arbejde med musik på iPad åbner op for nye muligheder og måder at arbejde aktivt med musikfaget på. Eleverne kan komponere og arrangere uden at forstyrre andre og i takt med deres eget læringstempo og niveau. Desuden er adgang til musiklokalet ikke nødvendigvis en forudsætning og pga. mobiliteten, kan det også foregå udenfor den skemalagte undervisning.

I udvælgelsen af de apps, der beskrives i de følgende afsnit, har kriteriet først og fremmest været, at de skal bibringe eleverne en høj grad af succesoplevelse og følelse af at skabe "rigtig" musik - uagtet deres musikfaglige niveau.

Et andet kriterie har været, at de valgte apps skal være intuitive og lette at gå til samt have et brugerinterface, der giver lyst til udforskning. Dette gør den nødvendige instruktion meget begrænset og skaber en hurtig læringskurve.

Sidst, men allervigtigst, skal lydene være appellerende/ inspirerende. Alle de valgte apps giver mulighed for vælge toneart og skala. Desuden giver f.eks. Garageband mulighed for at begrænse antallet af akkorder og på den måde opsætte nogle musikalske rammer.

GENNEMGANG AF APPS

FIGURE - HURTIGT OG INTUITIVT I GANG

Beskrivelse

Figure er en lille app, der er sjov og inspirerende at lave musik på. Figure virker på både iPhone og iPad.

Appen er beregnet til at lave små grooves/beats på op til 8 takter.

Figure indeholder tre "spor": Trommer, bas og lead synth.

Man indstiller og spiller ved at glide med fingeren(swipe) hen over områder på skærmen.

Appen sørger for, at man altid spiller i den valgte toneart, og at rytmen automatisk rettes til (quantizing), og er derfor et rigtig godt sted at starte for elever uden store musikalske færdigheder.

Indstillinger

Man starter med at lave en ny "song". Det gøres under SYSTEM. Dernæst går man ind under SONG, og laver indstillingerne for selve sangen.

Først vælges toneart (Key) og derefter tonalitet. Derudover kan man vælge tempo og Shuffle. Alle ændringer foretages ved at swipe fingeren op eller ned hen over den værdi, man ønsker at ændre.

Endelig kan man vælge hvor mange takter 1,2,4,8, man ønsker.

Spor og instrumenter

I toppen af skærmen ligger tabs for de tre instrumenter: DRUMS, BASS og LEAD. Herfra kommer man ind under PATTERN, der er vinduet, hvor man spiller/indspiller.

Indspilning

DRUMS: Øverst vælges lyde ved at swipe vandret over navnet. Over hver pad vælges antal slag i takten - dette kan altid ændres bagefter. Man spiller/indspiller ved at røre de fire pads. Afhængig af hvor på en pad man rører, ændrer tonen sig.

BASS og LEAD: Her vælger man igen lyd ved at swipe på navnet. På de tre runde kontroller vælger man henholdsvis antal slag i rytmen, register, samt antal trin i skalaen. Figure retter selv rytme og tempo til, så det er svært at spille "forkert".

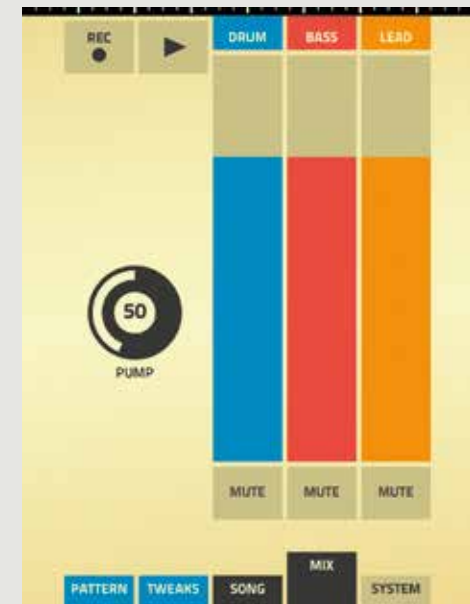
Man kan til enhver tid ændre eller slette det indspillede.

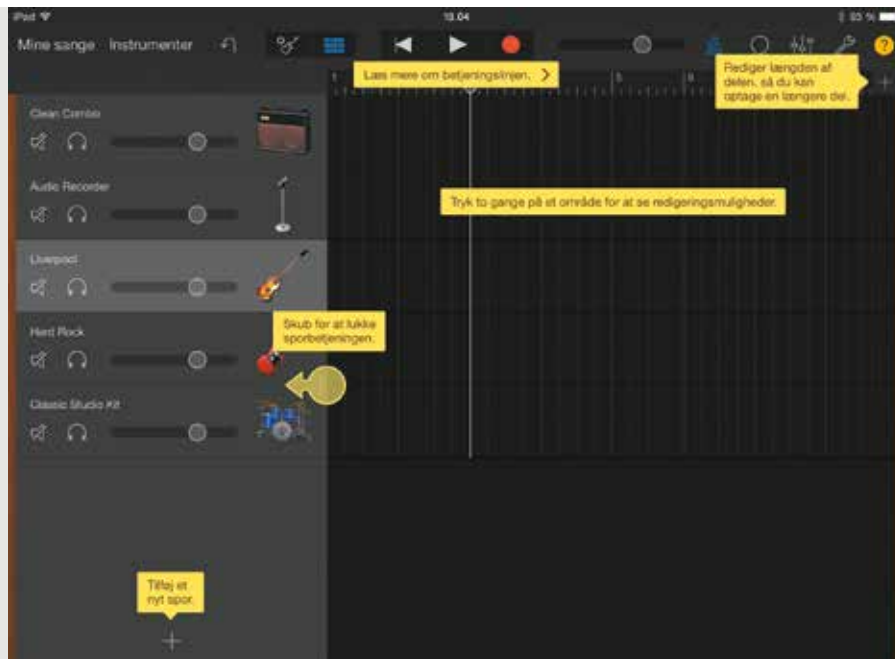
Redigering

Når man er færdig med sin indspilning, har man yderligere mulighed for at manipulere lyden på de tre instrumenter under TWEAKS. Derudover kan man styre ballancen mellem sporene under MIX.

Distribution

Det færdige groove kan distribueres via SYSTEM vinduet. Der er tre muligheder. iTunes - hvis man vil overføre filen til sin computer. Soundcloud - hvis man vil lægge sin musik ud på nettet og Audiocopy - hvis man vil overføre lydfilen til en anden musik app. f.eks. Garageband.

GARAGEBAND - ET KOMPLET STUDIE I HÅNDEN

Beskrivelse af GB

GarageBand er et komplet lydstudie til indspilning og komposition. Programmet indeholder en række touch-instrumenter som f.eks. Klaver, synths, orgel, strygere, bas, guitar og trommer. Disse kan også bruges som Smart Instruments - instrumenter med præ-definerede figurer/ostinater, der gør selv nybegyndere i stand til at skabe musik. Derudover indeholder programmet en række loops og samplede instrumenter, der automatisk tilpasser sig tempo og toneart. Vokal, guitar m.m. kan optages på audiospor. Der kan i alt indspilles mellem 16 - 32 spor, afhængig af hvilken iPad, iPhone eller iPod touch, man benytter. Den færdige sang (GarageBand's terminologi for et projekt) kan distribueres via en række forskellige platforme - mail, Facebook, Soundcloud, Youtube, iTunes m.m., eller overføres til en Mac computer via AirDrop.

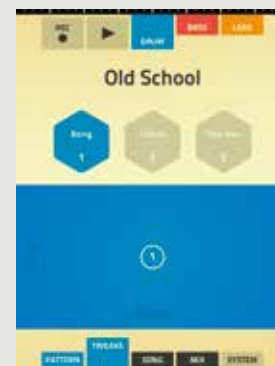
Programmet er overskueligt opbygget og har en god hjælpefunktion, der aktiveres ved klik på spørgsmålstegnet i øverste højre hjørne. Programmet er samtidig meget omfattende, så en nærmere brugsvejledning ligger uden for dette format. Der henvises derfor til Henrik Johnsens glimrende iBook om emnet.

NODEBEAT HD

- EN ANDERLEDES MÅDE AT LEGE MED MUSIKKEN PÅ, DER UDNYTTET MULIGHEDERNE I EN IPAD

Beskrivelse af NB

Nodebeat HD er en meget anderledes, lettilgængelig og inspirerende app til skabelse af ambiente kompositioner. Generatorer pulserer og spiller toner i deres nærhed. Der er tre tonegeneratorer med hver deres oktav samt en rytmegenerator. Man kan bestemme tonart, skala og tempo. Desuden kan man styre den afstand, der skal være fra en generator til en tone, for at denne bliver aktiveret. Udover de genererede toner kan man bruge skærmen som keyboard og spille oven på de genererede ostinater.

Indstillinger

I bunden af skærmen findes en menu, der åbner for de forskellige settings. Er den ikke synlig, vises den ved tryk på tandhjulet i nederste højre hjørne.

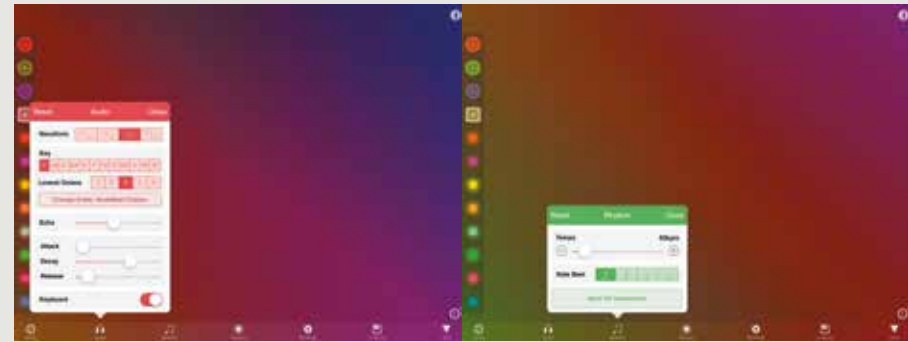
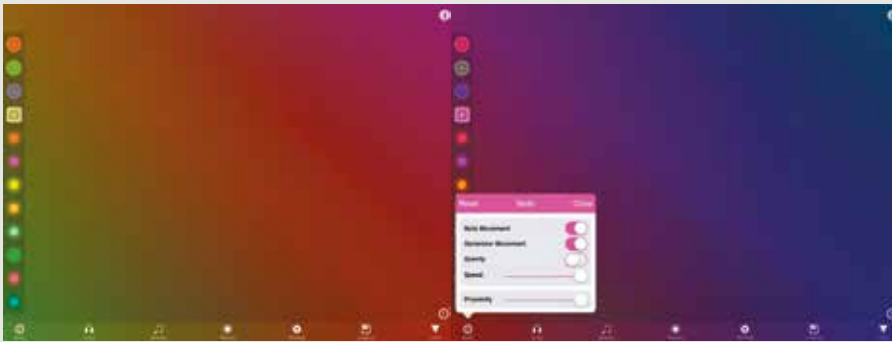
Menuerne er logiske og ret selvforklarende. Her finder man de ovenfor beskrevne indstillinger.

Toneart og skala: Audio - her findes også indstillinger for Echo, og muligheden for at spille lead.

Tempo og underdelinger: Rhythm

Under "Layout" kan man gemme sin opsætning/groove til senere afspilning.

Record: giver mulighed for at optage længere sekvenser og dele optagelserne via bl.a e-mail, Soundcloud og Dropbox, eller via AudioCopy kopiere optagelsen til andre programmer som f.eks. GarageBand. Hvilke muligheder, der optræder, afhænger af hvilke andre apps, der er installeret.

Videoer - Youtube/Martin Bregnhøi - Musik på iPad:

Igang med Figure

Garageband #1 - Igang med Garageband

Garageband #2 - Indspilning i Garageband

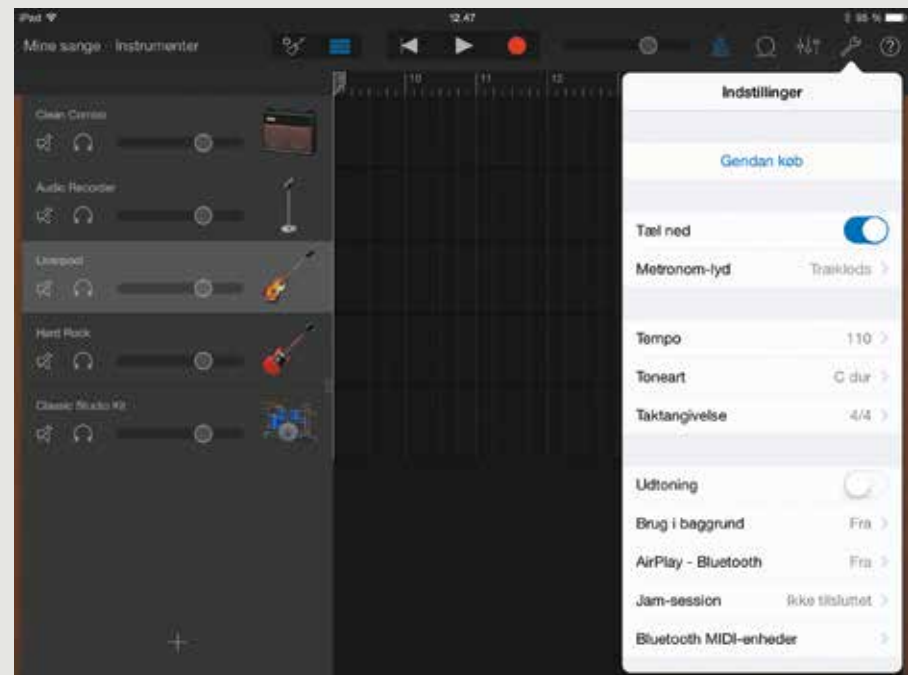
Yderligere materiale:

Johnsen, Henrik: Musik med Garageband på iPad - iBook

<https://itunes.apple.com/dk/book/musik-med-garageband-til-ipad/id935264477?l=da&mt=13>

Johnsen, Henrik: Musikundervisning på iPad - iBook

<https://itunes.apple.com/dk/book/musikundervisning/id967779712?l=da&mt=17>

Alle video kan ses på vores youtube kanal: Kultur og Fritid Lolland Kommune

SAMMEN OG HVER FOR SIG ØSTOFTESKOLEN OG SØLLESTED SKOLE

Begrundelse for projektets dansekunstneriske udgangspunkt:

“Sammen og hver for sig” er et danseeksperiment med en audiovisuel optakt, som foregår i folkeskolen. Det er et forprojekt, der skal danne erfaringer for en videre indsats med dans for børn. Intentionen er, at der i 2015/16 med udgangspunkt i erfaringerne fra dette forprojekt, vil blive igangsat lignende forløb i flere af Lollands Kommunes folkeskoler, og at dans på sigt forankres og bliver en integreret del af skolehverdagen på samme måde som fx musik og billedkunst. Et indspark til den nye helhedsskole, som skal bidrage til at skabe nye typer læringsrum, mere bevægelse i hverdagen og et etableret samarbejde med kulturlivet.

I mit arbejde med formidling af dans, er det motiverende for mig, at projektet er tværfagligt og inkluderer andre kunstarter. Mine partnere er den lokale billedkunstner Mini Blume og den lokale musikskole. De tre kunstarter arbejder her i et tæt samspilsforløb, og dansen er fra starten i et tæt samspil med musikken og rummet. I danseworkshoppen arbejder vi med relationer og inspiration fra billedkunstneren Antony Gormley med afsæt i spørgsmål som: “Hvornår føler man sig hel?, hvornår er man en del af fællesskabet? og kan man være stor i et fællesskab.?”

Dansen er en unik mulighed for at arbejde med børnene på en fysisk og sjov måde. Vi arbejder med fokus på relationer: Hvordan er man til stede i rummet, hvordan arbejder man alene, i par, i mindre grupper eller en hel gruppe, der skal bevæge sig samlet.

Ved at inddrage børnenes medskabende evner, skaber den professionelle danser et rum, hvor børnene kan mærke deres indbyrdes relationer på en kropsliggjort måde og reflektere over det sammen.

Alle bevægelser og kropsudtryk er valide – her tager man udgangspunkt i sin

egen krop og dens formåen. Dansen skaber et rum, der egner sig godt til drenge med uro i kroppen og udfordrer de stille piger på evnen til at stå frem.

De to skoler har begge klassetrin fra 0.-6. Alle har haft to danseworkshops. I workshoppen udvikler de deres forståelse for scenekunst og professionel dans med særligt fokus på den kreative dans. I et “kreativt laboratorium” lærer de at opleve og udvikle principperne i at skabe deres egen koreografi og performance. Bevægelsesproget er med udgangspunkt i Rudolf Laban’s principper og fokus på bevægelse, relation og musikalitet.

Dans i skolen vil være med til at udvikle og nuancere den enkelte elevs udtryksmuligheder, åbne for en bredere kropslig forståelse på en anden måde end idræt, give indsigt i kunstneriske processer og endelig bidrage til positive inkluderende fællesskaber og samarbejder i skolehverdagen.

Samfundsmæssige pædagogiske og sociale begrundelser for det kunstneriske udgangspunkt:

“Kunsten og kulturen skal være en del af børns og unges liv fra de er helt små. I en hverdag, hvor rigtig meget individualiseres og måles i dets synlige og målbar nytteværdi, kan vi overse kunstens og kulturens egentlige væsen. Det er det, som skaber sammenhænge, det, som giver anledning til refleksion og indsigt, det, der giver os de fællesskaber, der danner os og giver os en fælles grundopfattelse af meningen med vores samfund. Du bliver dannet som borger og ligeværdig deltager i fællesskaber i oplevelsen af kunsten i et fællesskab, hvor du i dialog med andre reflekterer over kunsten og det, den gør ved dig og din oplevelse af den.” Det skriver tidligere kulturminister Marianne Jelved i: “STRATEGI FOR SKOLEBØRNS MØDE MED KUNST OG KULTUR”.

Når børn mødes i danseworkshoppen, er de på lige fod. Dansen har en kropslig og praktisk fremtrædelsesform. Man kan se, høre, føle på den og opleve den umiddelbart. Det kræver ikke særlige bogsproglige forudsætninger. Dansen og dens æstetik er en sensitiv vej til viden, erkendelse og erfaring. Det er en anden sansning end gennem sproget. Børn har adgang til alverdens autentiske oplevelser i mange slags medier. Vi har en opgave i, at børns møde med kunst og kultur også bliver autentiske, dvs. sætter sig spor og skaber mening og betydning hos det enkelte barn, der skal bruge og udvikle sine indlevelsesevner og grundlæggende sociale færdigheder sammen med og i dialog med andre børn, unge og voksne her i mødet med den professionelle dansekunstner.

Den professionelle dans og de professionelle dansere og formidlere samler sig oftest omkring de store byer. Der er mere begrænsede muligheder for børn og unge på Lolland for at opleve og møde den professionelle dansekunst. I de næste tre år afvikles "Tag fat om dansen" I et landsdækkende danseformidlingsprojekt i samarbejde med Nordea Fonden og Dansehallerne i København. Lolland Kommune er ikke blevet en del af det projekt. Derfor er det vigtigt at børn og unge, også på Lolland, på anden vis får tilsvarende mulighed for at udvikle identitet og sociale færdigheder igennem de oplagte muligheder, som det kreative fællesskab i dans kan tilbyde.

I de nye læreplaner på EMU-læringsportal fremgår det, at de nye æstetiske læringsmål nærmer sig kulturministeriets strategier. Det åbner for muligheder for den kreative dans som en del af helhedsskolen. I en idéel verden ville den æstetiske læring være prioriteret på lige fod med de øvrige fag i folkeskolen. Alligevel er det en udvikling i den rigtige retning. For dansen og den æstetiske læring er det en positiv tendens, der inviterer til nogle nye handlemuligheder.

Sammen og hver for sig – Dansen og det didaktiske:

I workshoppen tager vi i de kreative opgaver primært et udgangspunkt i "relationer": Hvad er relationer?, Hvem har vi relationer til?, Hvad er forskellen på fysisk relation og følelser?

Med afsæt i elevernes egne oplevelser og refleksioner over gode og dårlige relationer, skaber de deres egne bevægelser og koreografi. De gør det alene, parvis og i grupper. Vi har fokus på samarbejdet, og hvordan den sociale proces er med til at udvikle identitet hos hver enkel og i klassen.

Danseformidlerens rolle er her ikke at være "læreren", men at være "iscenesætte- ren" og kunstner på linie med de unge. Danseformidleren er den der guider og hjælper med at sætte det hele sammen.

Tilrettelæggelse af workshoppen:

I tilrettelæggelsen af min workshop, er jeg opmærksom på, hvordan det for nogle elever og lærere kan være meget anderledes og grænseoverskridende at skulle arbejde med "dans". Jeg forsøger derfor at møde eleverne i et mere personligt og fortroligt rum. Inden vi danser, taler vi derfor om relationer og relevante oplevelser fra min, læreren og elevernes hverdag. Oplevelser der kan give input til det kreative arbejde og være med til at skabe en god og meningsfyldt stemning, hvori hver enkelte deltager kan føle sig respekteret og værdsat."

Jeg er opmærksom på, især i starten af forløbet, at være skarp i mit valg af kreative opgaver. Et eksempel: "En dynamisk bevægelsesopgave, hvor man parvis

skaber to skulpturer med kroppen. Den ene skal fungere som fundament/sokkel og den anden som selve figuren med et særligt fokus på bevægelse i "rejsen" fra den ene skulptur til den anden". I de ældste klasser var det kropslige og kreative arbejde med at skabe "krops-skulpturer" helt tydeligt noget, der tændte ikke mindst hos drengene, og de fleste føler sig hurtigt trygge. Jeg lægger vægt på, at vi arbejder i et anerkendende univers og forsøger at møde børnene i øjenhøjde og give dem så meget inspiration og selvværd, at de får mod til at udfordre sig selv.

Performance og æstetik:

Når jeg møder eleverne, overvejer jeg, hvordan vi igennem dansen kan finde relevans og inspiration i vores egen person og hverdag. Jeg stiller dem derfor spørgsmålet: "hvad er performance?". Vi taler om: A. den performance, vi "oplever" inden for kunsten, og B. "den sociale performance": den performance, vi "gør" os i hverdagen. Et eksempel: En studerende nævner Facebook og de overvejelser, hun gør sig, når hun uploader billeder. Det har ikke kun betydning, hvem og hvad, der er på billedet, men det væsentlige er muligheden for at påvirke hendes position hos Facebook vennerne. Det vil sige, at hvad der er performance, afhænger her af, hvordan begivenheden er placeret og modtages. Et andet eksempel: "Hvilken mobiltelefon vækker resonans?". Vi er mere interesserede i læring, når det er noget, vi er optaget af i forvejen.

Med mobilen som afsæt taler vi om: "Hvad er æstetik?" En studerende foretrækker en "I-phone" og en anden er mere til en "Samsung". De er enige om, at begge telefoner kan det samme, og når frem til, at deres forskellighed har noget med design og sanselighed at gøre. En mobiltelefon er altså noget mere end blot en telefon. Med afsæt i denne samtale, har vi en kort brainstorming om en begivenhed eller en ting, som vi oplever som noget, der er æstetisk og vækker resonans. Jeg oplever at samtalen er med til at skabe en god stemning og med det som udgangspunkt, skaber eleverne parvis en kreativ bevægelsessekvens over gulvet. I bevægelserne er det vigtigt, at de tager udgangspunkt i intuitionen og "kroppens intelligens". Målet er for eleverne fremover i den æstetiske læreproces, at tilegne sig noget nyt og igennem research, at søge efter det, vi ikke vidste i forvejen".

Kreativitet

Der er en forskel på, hvordan de studerende arbejder med de klassiske moderne teknikker med et fastlagt bevægelsesprog, og når de udfordres kreativt. Det er tydeligt at hos de fleste, som ikke har nogen særlig baggrund i dans, er det vanskeligt at lære at udføre bevægelserne fra de klassiske og moderne teknikker. De gør sig umage, men det er ikke så naturligt for deres krop og personlighed. Bevægelserne kommer til at fremstå uvidende og upersonlige i deres performance. Det er helt anderledes, når de udfordres kreativt og skaber deres egne

bevægelser. Den kreative proces med elevernes medskabelse af koreografi ud fra egne idéer og research, er et af de vigtigste elementer i danseworkshoppen. Det er tydeligt, at der i det kreative og fantasifulde opstår et helt andet nærvær og udtryk. Derfor opfordrer jeg eleverne til at være lidt skæve i deres tilgange eller prøve at være det modsatte af det, de plejer.

Socialiseringsprocesser

Ved at se hinandens arbejde og igennem research får eleverne inspiration til at udvikle deres samarbejde. Eleverne oplever selv, at det kreative samarbejde medvirker til at styrke sammenholdet i gruppen, og at disse fællesskaber er en god måde at lære nye mennesker at kende på. Når man danser, får man et indtryk af, hvordan andre er, når de laver nogle ting, de ikke lige er vant til. Når vi selv skaber noget dans – så opdager vi nogle nye sider af os selv. De kreative og æstetiske læreprocesser i en samspilsproces kan være meget motiverende for både eleverne og mig. Det er tydeligt at aflæse en mere umiddelbar glæde og trivsel her i modsætning til når undervisningen "transmitteres". Igennem dansen kan vi søge efter udvikling af identitet. Igennem elevernes egen research motiveres eleverne og udvikler interesse for deltagelse i dans. I workshoppen opfordrer jeg derfor eleverne til igennem research at finde et interessant nedslag og en begivenhed, som har en særlig interesse hos dem. Herefter skaber de hver en kort "signatur", en komprimeret bevægelsesfrase, der giver udtryk for essensen af denne begivenhed. I grupper af 4-5 lærer de hinandens frase og sætter det sammen til en fælles koreografi.

I forhold til fx køn, kultur og etnicitet kan de studerene være meget forskellige i deres tilgang til den kreative og sociale proces. De har mange forskellige måder at deltage på. Det kan være en udfordrende proces at blive enige og at få alle til at bidrage, men det er tydeligt, at denne mangfoldighed har en dynamisk og motiverende indflydelse. De sociale relationer bidrager også til originaliteten i den koreografi, vi skaber sammen. Det styrker ansvarsfølelsen og glæden ved at være medskabere, når vi undervejs i grupperne viser hinanden, hvad vi har lavet og kommer med opbakning og konstruktiv kritik. Vi taler om: "Hvordan gør du dine medspillere gode"

Opvarmningen

I opvarmningen til performativ improvisation opfordrer jeg eleverne til at slå hjernen fra og bruge kroppens intelligens, være spontane og lytte til deres første og umiddelbare indskydelse. På den måde danner spontaniteten et naturligt flow også for elevernes antagelser om rigtigt og forkert. Der er opstået noget, som ikke var der før, noget vi ikke før havde overvejet kunne opstå. Når det lykkes at udfolde det spontane, er det tydeligt at læse stoltheden og ejerskabet i de unges ansigter. Det er sjovt og giver mening, når man selv er med til at finde på noget dans.

Skabelse af koreografi

Som et bidrag til performancen har jeg i forvejen forberedt en lille koreografi og formidler det til eleverne som en transmission. De er interesserede. Det skaber en tryghed, at noget er i faste rammer. Det fæstner sig imidlertid ikke rigtigt i kroppen, når jeg forsøger at presse koreografien ned over dem. Den bedste læring opnås derfor bedst som en proces og ikke ud fra resultater. Det er tydeligt, når eleverne skal optræde for en anden klasse, at de er mere engagerede og performer med større selvsikkerhed i det materiale, de selv har fundet på.

Rummet som medspiller

Danseworkshoppen foregår oftest i en gymnastiksal/multirum. Den afsluttende performance af dansen skal være nem og enkel at udføre. Derfor gør vi det som "bricolage" med det vi har for hånden. Med det som inspiration beslutter jeg, at vi som scenografi kun anvender bænke og skamler. Eleverne sidder på skamlerne i siderne, når de ikke selv danser. I mine overvejelser om rum, er jeg optaget af det æstetiske. Det viser sig at det "set up" tilføjer en bedre dynamisk ramme både i billedet og for koreografien. Det kan eleverne godt mærke, og det er med til at skabe ro og tryghed, når de performer og fremviser deres koreografi. Det styrker ansvarsfølelsen og glæden ved at være medskabere, når vi undervejs i grupperne viser hinanden, hvad vi har lavet og kommer med opbakning og konstruktiv kritik. Som afslutning på workshoppen inviterer vi derfor et publikum til at se en lille forestilling. Det er stærkt motiverende, når eleverne oplever stemningen med publikum ved fremvisningen af den koreografi, de selv har været med til at skabe.

Det er målsætningen, at eleverne igennem danseworkshoppen opnår indsigt i teorier om skabende processer og æstetiske læreprocesser og kan benytte viden, færdighed og kompetencer udviklingsorienteret set i relation til de skabende processer. I mine overvejelser om, hvordan vi kan udvikle konkrete læringsmål, har jeg ladet mig inspirere af den måde, de integrerer dansen på i England. Læringsmål har jeg opdelt i tre områder:

Komposition

Eleverne skal have færdigheder i at skabe og udvikle materiale/koreografi ved anvendelse af bevægelse, rum, dynamik og relationer. De skal kunne forme og strukturere materiale med overgange, mønstre og form.

Performance:

- > Eleverne skal kunne anvende tekniske færdigheder ved forskellige bevægelser og dynamikker.
- > De skal udvikle bevægelseshukommelse, og kunne anvende udtryksfærdigheder til at kommunikere meningen i dansen.
- > De skal udvikle følelsen af tryghed i deltagelsen af dansen og have forståelse for forholdet mellem tillid og ansvar.

Værdsætning:

Eleverne skal være i stand til at observere, beskrive, analysere og evaluere. De skal kunne reflektere over egen og andres praksis individuelt, parvis og i grupper og kunne udtrykke konstruktiv og anerkendende feedback.

Kulturcrew

I en række kommuner tilbydes skoler kulturpakkearrangementer. I den forbindelse har man på udvalgte skoler oprettet et kulturcrew med henblik på at forankre kulturpakkearrangementer bedre i skolen, ved at nogle elever får et medansvar for afviklingen af kunstnerbesøget. De sørger for at rammesætte alt i forbindelse med kunstnernes besøg lige fra at spørge et par dage før, om hvornår de kommer, og om de vil have kaffe. Med inspiration fra Norge har Dansehallerne i samarbejde med Teatercentrum udviklet et lignende projekt i Danmark. Det handler om at blive bedre til at kvalificere skolen til at tage imod kunstnerne. Det er oplagt, at overveje muligheden for lignende kulturcrew på skolerne i Lolland.

Tilrettelæggelse og timing:

Samarbejdet med lærerne

For at udvikle og sikre en forankring af den kreative dans som en del af helhedsskolen, er det vigtigt, at vi udvikler og intensiverer samarbejdet med skolens lærere. Her vil det være oplagt at se læreren, som den man videndeler med således, at læreren efterfølgende selv sammen med eleverne kan arbejde videre med arbejdsmetoder og det dansefaglige. I det oplæg og infomateriale, som vi præsenterer lærerne for nu, er der ikke meget fokus på, hvad lærerens rolle er i workshoppen.

Det handler mest om det praktiske vedr. lokaler, musikanlæg og at være til stede i workshoppen. Læreren har ofte oplevelse af at være den, der står på sidelinien og observerer workshoppen. "At stå på sidelinien" oplever jeg ikke som særligt tilfredsstillende i mit samarbejde med lærerne. Det medvirker ikke til ejerskab og engagement i workshoppen. Vi skal derfor opmuntre læreren, til at blive "en, der blander sig", snarere end "en, der blot viderebringer læring". Det er en god idé, hvis vi sammen med læreren designer en arbejdsplan, der passer ind i klassens skema og finder mindst en opgave som læreren er tryk ved og har interesse i.

Et eksempel: på en skole havde biologilæreren et godt kendskab til video-redigering med iPad. Han producerede en lille film om danseugen. Det medvirkede til et bedre samarbejde, en oplevelse af medejerskab og tryghed hos læreren. En vigtig pointe i udviklingen af samarbejdet er, hvis danseworkshoppen kan finde afsæt og inspiration i skolernes læringsmål i fx EMU-læringsportalen. Med afsæt herfra kan vi udarbejde konkrete læringsmål for danseworkshoppen.

Lærerne og skolens ledelse

Når det gælder samarbejdet med lærerne og skolens ledelse, kan der opstå en række dilemmaer og barrierer. Der kan være problemer med at finde et velegnet

lokaler og vikarer og der er udfordringer med at forstå hinandens verdener. Jeg er blevet opmærksom på, at kun igennem dialog og forståelse, kan vi sammen udvikle og forsøge at forankre dansen i skolen. Ingen kan forankre noget alene. Når vi skal udvikle og forankre dancesworkshoppen, er det nødvendigt, at vi sammen med lærerne og skolens ledelse finder en fælles målsætning for denne forankring. Det er afgørende, at vi afsætter tid til det personlige møde uden for workshoppen, hvor vi har tid til en fælles refleksion om, på hvilken måde vi sammen kan udvikle og forankre dansen i skolen. Det åbner for værdifulde indsigter i hinandens arbejde, når vi arbejder imod fælles mål.

Det har været en udfordring, at "Sammen og hver for sig" er startet samtidigt med, at den nye folkeskolelov er trådt i kraft. Selvom vi på begge skoler inden forløbet havde en workshop med lærerne, er det ikke helt klart, hvad lærerens rolle er i danseworkshoppen. Alle lærere er heller ikke helt afklaret med, hvordan dans er nævnt i de fælles EMU-læreplaner. Jeg forsøger, at bruge tiden i pauserne og efter workshoppen til en fælles refleksion med lærerne. På den måde nærmer vi os hinanden og får en større indsigt i hinandens faglige baggrunde og kultur.

Dokumentation

Jeg opfordrer til, at vi i løbet af danseworkshoppen tager billeder og videofilm, således at eleverne efterfølgende selv har mulighed for at opleve processen og deres kreative arbejde. Billeder og film kan gerne lægges ud på intranettet, så forældre har mulighed for med deres egne øjne og sammen med de unge, at få et direkte indblik i danseworkshoppen.

SAMMEN OG HVER FOR SIG

Begrundelse for projektets billedkunstneriske udgangspunkt:

Den billedkunstneriske del af projektet "Sammen og hver for sig" tager sit udgangspunkt i den engelske billedkunstner Antony Gormley (f. 1950), og hans undersøgelser af krop og rum. (Dette udgangspunkt er nøje udvalgt også i forhold til projektets danse del, der meget konkret vil italesætte kroppens udtrykspotentialer.) Gormley beskriver kroppen som et sted vi alle subjektivt holder til i. Han beskriver i højere grad kroppen som et "sted" fremfor et "objekt". Han taler om indre og ydre rum for kroppen, om mentale rum for bevidst og ubevidst reflekterede erfaringer. I hans optik er kroppen en subjektiv betingelse, men det er samtidig også en universel betingelse for den menneskelige eksistens.

Antony Gormley arbejder i sine skulpturer, installationer, tegninger og malerier med en gennemgående tematik om sårbarheden mellem kroppens form, bygningens masse og arealets størrelse hvori kroppen gør sig gældende. Skala og rumlig geometri er afgørende værktøjer, der understøtter det refleksive spændingsfelt i hans værker. Hans værker er lavet ud fra menneskelige erfaringer og tilstande og ikke ud fra at lave kunst fra kunstens tilstand.

Antony Gormley mener, at kunsten og kunsternes vundne frihed må tilbydes tilbage til mennesket, så det i højere grad er i stand til at reflektere over sin egen væren og potentielle fremtid. Han ser derfor sin kunst som en inddragende kunstnerisk form, der kan appellere til alle.

Samfundsmæssige pædagogiske og sociale begrundelser for det kunstneriske udgangspunkt:

Også på Lolland danner den "økonomiske nødvendighed" rammen for børn og unges dannelse og valg af uddannelsesretning og liv. Oveni mange børn og unges sociale udfordringer på Lolland, er tidens krav om effektivitet og målrettedhed, en ekstra stor udfordring i den præstationsorienterede retorik. Nationalt ses der i tiden en større tendens til at børn og unge vender kritikken indad mod dem selv, når de ikke slår til i forhold til samfundsmæssige succeskriterier. Ikke desto mindre har samfundet, og verden i sin helhed, brug for at alle børn og unge udvikler sig til den bedst mulige udgave af dem selv, hvor de har udviklet en nuanceret selvforståelse og forstår at agere ud fra dette. I den nye Folkeskolereform er dette ligeså understreget, hvor optimal udfordring af alle elever, så de bliver så dygtige de kan, hvor social baggrund ikke skal mindske betydningen af faglige resultater, og hvor tillid og trivsel er i højsæde, har dette i sig selv understreget betydningen af mere kunst og kultur i skolerne.

Kunsten tilbyder en optik hvor der leges og eksperimenteres med synsvinkler og sanseerfaringer, der giver grobund for en individuel refleksion over egen eksistens og fremtid. Projektets titel "Sammen og hver for sig" fortæller meget præcist om de udfordringer, børn har med at finde sig selv og sit eget udgangspunkt i forhold til en videre udvikling. Styrker og svagheder, individuelt og i fællesskaber, undersøges og danner afsæt for en mere bevidstgjort udvikling og væren. Et billedkunstnerisk projekt med udgangspunkt i Antony Gormleys værker indrammer denne samfundsmæssige, pædagogiske og sociale problematik, og giver anledning til nyttige dialoger i folkeskolen.

Sammen og hver for sig - Materialets didaktik:

Antony Gormleys konceptuelle udgangspunkt gør hans skulpturer, installationer, tegninger og malerier til et ideelt udgangspunkt for at reflektere over tematikker som krop og væren, identitet og fællesskab, også set i børnehøjde. I dette billedkunstneriske projekt er hensigten nemlig at undersøge kroppens subjektive, individuelle erfaringer omkring identitet og fællesskab med universelle tilstande for menneskelig væren. Skruet sammen således i dette billedkunstneriske projekt, at de udvalgte materialers beskaffenhed didaktisk fører eleven til hensigtsmæssige erkendelser og refleksioner omkring tematikkerne.

Overordnet set er kunsten en uudgrundelig dialog og forhandling mellem kunstnerisk vilje og intention og materialets tilbøjeligheder. De kunstneriske processer er derfor indbegrebet af den menneskelige erfaring af at tabe og finde sig selv i en mere bevidstgjort form.

Didaktisk udgør materialerne derfor i dette projekt en dynamisk samarbejdsdimension mellem kunstner/lærer – elev og elev-elev interaktioner set i forhold til motivation, deltagelse og de kunstneriske tematikker. De udvalgte materialer i den billedkunstneriske del af projektet "Sammen og hver for sig" eksponerer derfor tematikkernes kompleksitet og udgør derfor et spændingsfelt mellem kunstnerisk form og indhold:

Projektets bevidste anvendelse af materialer set i forhold til materialernes kompleksitet, der understøtter værkets form og indhold:

Tegnekul:

Tegnekullets umiddelbare kraft, men også flygtighed.

Ler:

erets føjelighed i forhold til sin tyngde.

Pulp (toiletpapir og tapeklister):

Pulp-massen som er et klistrende og smattet materiale (som mange børn synes er ulækkert at røre ved), er i tørret tilstand let, fint hvidt og med en sprød overflade. Træklodser: Træklodser har en stabil konkret form, og derfor kan det umiddelbart virke ligetil at forme en krop i klodser, men sammensat, stablet og limet bliver udtrykket ustabil, ufleksibelt og uden særlig god balanceevne.

Gips:

Udrørt gips er en mælkeligende grød, der hurtigt forandrer sin tykkelse. Dens masse er konkret og kompakt. I hærdet tilstand lægger gips sig dog som et porøst og sart lag omkring dyppede genstande, der let smuldrer, og hvor kanterne let går af.

Ståltråd i flere tykkelser:

Ståltråden, der forekommer nem og håndterlig, bliver i en bevidst formet form en større finmotorisk udfordring. Ståltråden forekommer alt for fleksibel, og kan dermed virke uselvstændig.

Akvarelmaling og papir:

Flydende akvarelmaling er noget tyndt pjask. Men farvepigmentet er intenst og farver ganske enormt meget, hvis ikke det fortyndes. I forhold til penselstørrelser og papirets fugtighed, kan flydende akvarelmaling være dominerende og uforudsigeligt. Mange børn forundres over, hvor ustyrligt det gebærder sig og flyder sine egne veje. Derfor er det et fantastisk materiale til at eksperimentere med voksende former, styrke og svagheder.

Generelle formidlingsprincipper for samtidskunst:

En dynamisk og reflektiv formidlingsform: For at anspore det personlige engagement, indlevelse og lysten til at gå på opdagelse i de kunstneriske processer, bør der tilstræbes en dynamisk og reflektiv formidlingsform i forhold til det kunstneriske udgangspunkt og de kunstneriske tematikker. Det gælder om at aktivere elevernes egne associationer og erfaringer i deres indtryk og fortolkninger af kunsten. Dialogen og de procesorienterede billedkunstneriske bearbejdningsprocesser er i centrum, hvilket giver et åbent og uformelt læringsmiljø. Målet er at skærpe sansninger, aktivere egne erfaringer, stimulere undring, opdage nye sammenhænge, styrke evnen til at formulere sig og reflektere over sider af egen væren og tilværelsen.

Tilrettelæggelse og timing: For at det uformelle læringsmiljø kan udfolde sig optimalt, er tilrettelæggelsen og timingen afgørende. En løs struktur i den praktiske tilrettelæggelse, giver et uklart billede af det eleverne skal engagere sig i. Særligt fordi den videre formidling foregår som dialogisk praksis. En kort visuel præsentation af det kunstneriske udgangspunkt, via Youtube eller med en powerpoint præsentation, er en klar og inspirerende struktur for en dialogisk gennemgang af det kunstneriske udgangspunkt og de efterfølgende processer. Alle materialer til de kommende processer skal selvsagt være inden for rækkevidde, alle afdækninger skal være klaret, om eleverne skal inddeles eller sidde gruppevis, skal ligeså være klaret inden den visuelle gennemgang starter.

En relationel tilgang: En relationel tilgang mellem lærer og elever er et betydningsfuldt element for en vellykket formidlingspraksis af samtidskunst. Det er af

meget stor betydning for elevernes indlevelse og lyst til at forholde sig åbent og personligt til de kunstneriske udtryk, at læreren også fortæller om sin egen relation til det kunstneriske udgangspunkt og tematikker, der skal bearbejdes.

Det kan være med små eksempler fra egne livserfaringer eller hvordan læreren selv oplever materialer og processer. Ikke forstået som en rettesnor og facit, men for at gå foran med et personligt engagement, der aktiverer elevernes egne erfaringer og oplevelser som aktivt kan omsætte kunst og indtryk til egne produktioner.

De billedkunstneriske processer:

Med melletrinnet som målgruppe vækker kunstneriske bearbejdningsprocesser om identitet og fællesskab, personlig resonans. Eleverne er i stigende grad bevidste omkring deres egen fremtræden, socialt og personligt. De kan allerede nu have klare fornemmelser af deres egne styrker og svagheder og de betingelser, der gør sig gældende, når de er alene eller sammen med andre. For at tilrettelægge hensigtsmæssige billedkunstneriske bearbejdningsprocesser af "identitet og fællesskab", er det ikke meningen at konfrontere eleven med uoverkommelige personlige udfordringer. Det er meningen, at projektet er medvirkende til at karakterisere forskellige menneskelige tilstande, som eleven kan spejle sig i. Derfor er det en balance at finde det almene uden det bliver upersonligt og dermed uden resonans for klassen som helhed. Det er væsentligt, at læreren er bevidst omkring rammesætningen for at få eleverne til åbent at formulere sig omkring krop, rum og fællesskab. Derfor kan det variere fra klasse til klasse hvilke tematikker, der bearbejdes og dermed hensigtsmæssigheden i at anvende de forskellige materialer.

Her gives eksempler på varierede tematikker og brug af materialer inden for identitet og fællesskaber inspireret af Antony Gormleys værker:

Tematik: Identitet - Hvorfra vokser du? Er det fra dine ben (hvis man f.eks. er sportsinteresseret) Er det fra dit hoved? (hvis du tænker mange tanker, er boglig – læser og regner) Er det fra dit hjerte? (hvis du er omsorgsfuld, og bruger meget tid på andres ønsker og behov) Er det fra dine hænder? (Hvis du er glad for at bruge hænderne kreativt eller praktisk).

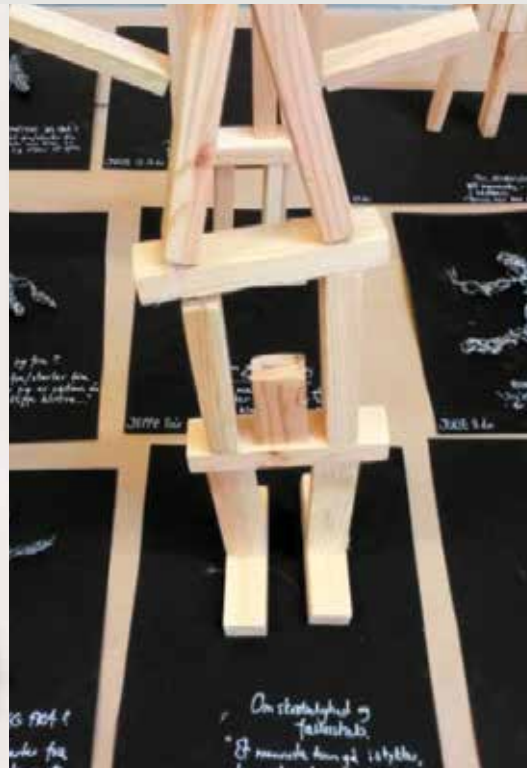
Materialer: Ståltråd i forskellige tykkelser. En menneskeform påbegyndes og udvikles fra den kropsdel, der har særlig betydning for den enkelte elev.

Kunstnerisk udgangspunkt: Se på Antony Gormleys jern/ståltrådsskulpturer. Her er forskellige versioner af kroppe viklet fra ét punkt. Men hvorfra er de begyndt, og hvor ender de? Hvornår er de fuldendte, og hvad gør dem individuelt forskellige?

Tematik: Fællesskab - At have følelsen af at være hel eller halv, samlet eller usamlet i forhold til andre. At have udfoldelsesmuligheder eller at føle sig begrænset.

Materialer: Flydende sort akvarel maling tyndet op i forskellige gråtoner. Forskellen mellem at male på fugtet papir og tørt papir giver en stor udtrykt forskellighed.

Kunstnerisk udgangspunkt: Antony Gormley arbejder bevidst med akvarelfarvens mulighed for at brede sig alt afhængighed af, om der males på fugtet eller tørt papir. Han eksperimenterer med glidende og punktvis penselstrøg, meget eller lidt farve. Variationen af fylde kommer også til udtryk på papirets definerende rammer. Kan kropsformen være der eller ej, og hvorledes fylder den papirformatet ud?

Materialer: klodser.

Tematik: om skrøbelighed og fællesskab. Om at have stor fylde i rummet og fællesskabet, men være skrøbeligt konstrueret eller have skrøbelige betingelser.

Kunstnerisk udgangspunkt: Antony Gormley arbejder med store og tonstunge konstruktioner af kropsformer i en rumlig relation. Han tilstræber at give skulpturen et utilpasset udtryk i den rumlige virkning, den indgår i. Ved nærmere eftersyn har den massive skulptur en gennemskuelig konstruktion og også "svage"/"sårbare" led.

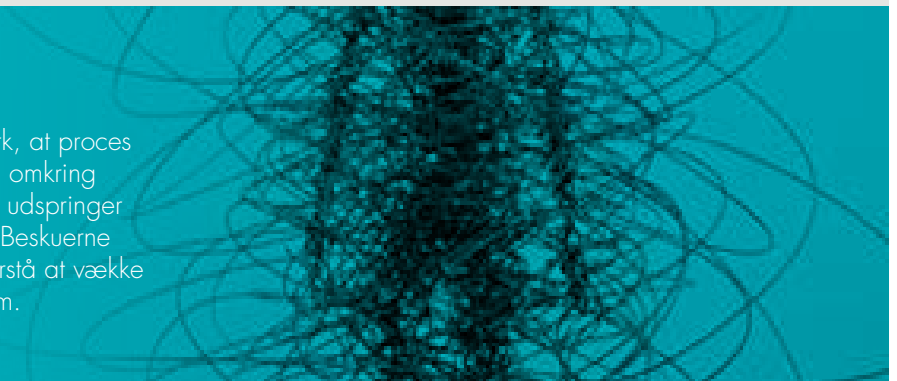
Materialer: Ler på papir formater eller andre rumlige virkninger. Der kan med fordel installeres lerformer udenfor som så dokumenteres, hvorefter dette foto udgør værket.

Tematik: Identitet og fællesskab i forhold til rumlige virkninger.

Kunstnerisk udgangspunkt: *Installation.* Materialets sanselighed og føjehed i relation til røpsudtryk og rumlige virkninger.

Dokumentation som en del af elevens selvforståelse og den kunstnerisk faglige kontekst:

Det er af største betydning for elevernes egen selvforståelse omkring processen og det færdige værk, at proces og værk dokumenteres. Man kan selv afgøre hvor uddybet teksten skal være, blot elevens intention omkring værket nedskrives. Det faglige felt eleverne arbejder med, er en konceptuel kunstnerisk tilgang, der udspringer af den tidlige modernismen og Marcel Duchamp, der bragte kunstnerrollen og værkerne til debat. Beskuerne gør det halve arbejde, mente kunstner og kunstteoretiker Marcel Duchamp, og med dette skal vi forstå at vække eleverne til dialog omkring deres produktioners værdi set i forhold til den dialog, der opstår fra dem.

MUSIKPÆDAGOGISKE ERFARINGER FRA PROJEKTET "SAMMEN HVER FOR SIG"

Dette bidrag samler op på nogle erfaringer og oplevelser både fra mødet med skolernes lærere og mødet med eleverne.

Hver skoleklasse havde en session, og nodeeksemplerne er tænkt som introduktion til arbejdet og legen med rytmer. Jeg har valgt ikke at sætte tidsgrænser for elementerne i forløbene, men overlader det til dig, hvornår du synes, at det er rigtigt at gå videre.

Hvad er det med musik og rytmer?

Musikken og rytmerne formidler følelser og taler til lytteren uden intellektets mellemkomst. Den rammer nemlig først følelserne og kroppen. Den har sin egen magi og sit eget sprog og gennem dette fælles sprog, kan vi mødes som aktører, socialt handlende og kulturelt skabende på vores egne betingelser.

"Musikken er en naturlig og vigtig del af livet, et middel til at give den individuelle eksistens mening gennem fælleskabet. Aktiv beskæftigelse med musik påvirker og udvikler hele personligheden, både intellektuelt, dvs., at man bl.a. bliver bedre til at koncentrere sig, til at opfatte og strukturere, hvilket fremmer tilegnelse af kundskab og færdigheder i almindelighed såvel som emotionelt, hvor man gennem fantasi, initiativ, kreativitet og evne til at opleve udvikles socialt. Man bliver bedre til at kommunikere, til at samarbejde, til at acceptere hinanden og til at fungere i fælleskabet, motorisk, både grovmotorisk og finmotorisk gennem at danse og bevæge sig til musik og gennem at spille på forskellige instrumenter. Herudover fremmes barnets æstetiske vækst, og den kritiske bevidsthed udvikles". (Marstal s. 6). Musik er altså i den grad med til at udvikle og understøtte identitetsskabelsen, og når vi arbejder med den, påvirker vi bevidst og ubevidst personlighedsudviklingen.

I undervisningsplanlægningen har indgået dels fagdidaktiske og metodiske overvejelser, dels almen pædagogiske og psykologiske overvejelser og dels hensynet til elevernes udviklingsstrin/alders. Disse komponenter dannede, sammen med de ydre betingelser, det egentlige grundlag for undervisningen. Overordnet var der lagt op til, at det ikke var produktet, men processen der var i centrum, så derfor anvendtes det terapeutiske princip, der netop ikke har et klart defineret slutmål, men som vokser ud fra den enkelte elevs forudsætninger.

Hvordan kan man lave en rytme? Hvordan spiller man sammen? Hvordan spiller man solo/improvisation - sammen og hver for sig? Hvad er tempo, dynamik, form, breaks?

Nedenstående materiale er udviklet og prøvet på elever i henholdsvis 0-3 klassetrin og 4-6. klasse. Da det var et minimumskrav for antal deltagere i projektet, havde jeg kun lejlighed til at mødes med de enkelte klasser én gang, og man bør derfor være opmærksom på, at materialet er tænkt som en indgang til arbejde og lege med rytmer, og at det bør videreudvikles og suppleres, hvis man har flere lektioner til rådighed.

Det første møde med skolerne

Som optakten til projektet er det vigtigt at mødes med skolens ledelse og de lærere/pædagoger, der skal deltage i workshoppen for at planlægge og aftale, hvordan undervisningen praktisk kan tilrettelægges og for at afklare klassestørrelse, alderstrin, lektionslængder osv. For de mindste elever i 0-3. klasse synes lektioner på 45-60 minutter at være passende. 4-6. klasse kan godt aktiveres og koncentrere sig 60-90 minutter. Som underviser, bør man være fleksibel og lave forløb, der er af afvekslende/ inspirerende karakter. Man må hele tiden være parat til at tilpasse sin undervisning til øjeblikket. Når man arbejder med kreativitet, er det vigtigt at huske, at man ikke kan gøre noget forkert.

Mødet med lærerne - workshop med dem!

Inden vi skal arbejde med eleverne er det fint, at lave et forløb med lærerne. Det giver dels mulighed for at lære dem lidt at kende og at give dem indsigt i, hvad det er, der skal foregå i deres klasser. De fornemmer bedre, hvad det er eleverne skal igennem og kan derfor også bedre samle op på forløbet og anvende elevernes nye viden og kompetencer, når de har prøvet noget lignende på deres egen krop. Lærere og pædagoger skal afprøve nogle rytmiske forløb, hvor de præsenteres for de forskellige roller, som man kan have, når man er sammen. Hvad sker der, når man slipper rytmer løs? Hvordan reagerer man selv? Hvad oplever man? Set ud fra en pædagogisk betragtning er det altså lettere for lærere og pædagoger at tale med eleverne, når de selv har oplevet det samme. Anvend gerne nedenstående nodeeksempler og sæt/opstil lærerne i en rundkreds.

Workshop med eleverne?

Når eleverne kommer til workshoppen, starter jeg med at placere dem i en rundkreds siddende på gulvet. Rundkredsen er en fantastisk arbejdsposition, idet

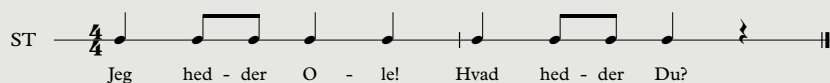
alle kan se hinanden, og den etablerer et fælleskab. Hvad er rytmer? Hvor er der rytmer? Ja, det er der overalt, hvor mennesker agerer, men en håndgribelig måde at vise det på er med en Navne Stafet. Den tager udgangspunkt i elevens eget navn, og man kan danne rytmer ud fra det.

Vi sidder på gulvet i en rundkreds, og læreren starter med at sige sit navn og klappe stavelserne samtidig. Drej ansigtet med den næste i kredsen, der siger og klapper sit navn, osv. Når vi er kommet hele vejen rundt, siger og klapper læreren sit eget navn: Jeg hed-der O-le! Hvad hed-der du? På stavelsen DU sender man stafetten videre til næste elev, osv.

Nodeeksempel 1: Jeg hed-der O-le! Hvad hed-der Du?

Ole S. Jørgensen

Ole S. Jørgensen

Man kan vælge at slå/tappe i gulvet i stedet for at klappe. Dermed er bevægelsen/motorikken i retning mod trommerne etableret. Man bør ikke stoppe legen, selvom en elev ikke er bevidst om antallet af stavelser i sit navn eller er i stand til at klappe alle stavelserne. Det er svært for nogle elever, så Ca-ro-li-ne eller Val-de-mar kan sagtens kun have to stavelser. Det vigtigste er her, at vi oplever, at der er rytmer i vores navne. Husk! Vi kan ikke gøre noget forkert med rytmerne. Fortsæt i rundkredsen med at klappe rytmer og arbejd med at holde puls og tempo. Det kræver, at alle i kredsen er koncentrerede og fokuserede. Lav ikke for komplicerede rytmer, men brug enkle og overskuelige rytmiske mønstre og lad også eleverne byde ind med forslag til en klapperunde. Vær åben overfor elevernes forslag. Deres input danner grundlaget for arbejdet på instrumenterne senere. En klassiker er "Let's Go!", som man ofte hører i forbindelse med håndbold og fodboldkampe. Der er som regel en lille rytmegruppe, der underholder med den. En anden udbredt rytme er beatet fra Queens "We Will Rock You".

Nodeeksempel 2: "Let's Go!" - "We Will Rock You"

F. Mercury - Queen

Udbredelsen understøtter pointen, at vi møder rytmer overalt, hvor mennesker færdes og genkendelsen gør den meget anvendelig som Intro, Break eller afslutningsfigur. Ellers kan de fungere som inspiration for solistiske indslag.

Præsentation af instrumenterne.

Efter de indledende øvelser præsenteres rytmeinstrumenterne. Fortæl kort om dem og demonstrer forskellige anvendelsesmuligheder og spilleteknikker, for at give eleverne noget at arbejde med. Jeg bruger et udvalg af bongotrommer, rørtrommer, shakere/æg, tamburiner, ko-klokker og congas. Sidstnævnte er linet op for sig, mens resten af instrumentariet fordeles til rundkredsen.

Brug også gerne kroppen som instrument og anvend ex. knips med fingre, slag på lår, hofter, knæ og forskellige typer af klap ex. i håndfladen og på håndroden og frembring lyde med munden ex. shh og fløjt.

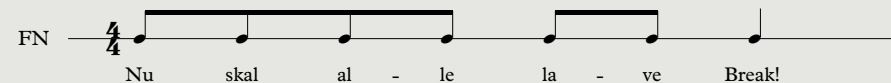
Et forløb med 0-3. klasse

Vi laver et rytmeorkester og starter med at danne en ny rundkreds med congas inkluderet. Eleverne inddeles i 3 grupper og får udleveret eller vælger instrumenter. Af hensyn til støjniveauet anbefales det, at instrumenterne afprøves en efter en. Herefter laver congas (gruppe 1) et grundbeat efter forevisning fra læreren (ex. We will rock you). Bongo og rørtrommer (2. gruppe) sættes i gang med deres rytme, og sidste gruppe kobles på med shakere og tamburiner. Når rytmerne fungerer sammen skal vi til at arbejde med breaks. Det kan gøres ved at indføre et givent tegn (ex. en knyttet næve i luften). Alle spiller ex. "Let's Go" eller et simplere break "Nu skal alle la-ve break". Efter det fælles break er der plads til, at eleverne enkeltvis kan byde ind med egne rytmer som solo. Læreren kan styre længden af soloen eller lade eleven selv gøre det.

Nodeeksempel 3: "Nu skal alle la-ve break"

Ole S. Jørgensen

Ole S. Jørgensen

Udover rytmerne er det oplagt at arbejde med tempo og dynamik. Tempoet kan tælles højt eller spilles på ko-klokken. Dynamik vises enten ved brug af armene (store bevægelser = forte, små = piano). Man kan også overveje at benytte Gustav Rasmussen og Ketil Duckerts soundpainting - tegn. Det kan styres af både elever og lærer. Udpeg en dirigent, og lad eleven prøve at spille med rytmeorkesteret.

Endelig skal der roteres mellem grupperne, så alle får mulighed for at prøve alle instrumenterne.

Man kan også, når det er lykkedes at indføre dynamik, lade elever spille solo ind over rytmeorkesteret.

Et forløb med 4-6. klasse

Som ved forløbet i 0-3. klasse præsenteres projektets indhold for eleverne. Også de større elever starter siddende i rundkredsen med Navne Stafet. Arbejd med at holde puls og tempo. Lav simple og overskuelige rytmer og bed også eleverne om at give forslag til rytmer. For de ældste klassers vedkommende udvider vi nu rytmelegen med Sang, Dans og Spil kaldet "SDS". Vi skal lave et grundtrin i 4/4, hvor benene går fire trin, et trin pr. pulsslæg. Højre ben går frem på 1-slaget. Venstre ben går på stedet på 2-slaget. Højre ben går tilbage bag ryggen på 3-slaget, og venstre ben går igen på stedet på 4-slaget (Kirsten Juul Sørensen, s. 17). SDS stiller krav til motorikken, og det kræver øvelse og koncentration at udføre flere ting på en gang. Eleverne kan godt overskue at lave grundtrinnet, mens en del bliver udfordret, når vi samtidig skal lave rytmer. Man kan sige, at vi er "sammen hver for sig". Men netop det, at vi laver bevægelse sammen med rytmen, er med til at sætte en tydelig puls. Erfaringen fra øvelsen siger, at tempoet har det med at stige, når vi begynder at tilføje klapperytmer. Så vær opmærksom på det og forsøg at holde igen! SDS giver også mulighed for, at eleverne byder ind med rytmer til gruppen, men igen er det vigtigt, at det er simple og overskuelige mønstre, der arbejdes med i starten. Så kan man lade sværhedsgraden stige, efterhånden som fortroligheden indfinder sig.

Næste element er en "Body-Rock". Hele rundkredsen præsenteres for de tre dele, og vi lærer dem i fællesskab. Herefter inddeler man kredsen i tre og sætter delene i gang én for én. Når det fungerer, stopper vi og alle lærer nu Break-et. Næste step er arbejde med form. Sæt Part 1 i gang (2 takter) tilføj Part 2 (2 takter) og endelig Part 3 (4 takter). Nu har vi en 8-takters periode. Lad denne periode køre endnu 8 takter og lav Break. Alle dele starter samtidig og kører 8 takter igen til break. Vi er nu fremme ved soloafsnittet i "Body Rock", hvor eleverne kan byde ind med forskellige former for indslag ved at slå forskellige steder på deres egen krop og/eller lave beat box - lad kreativiteten og fantasien råde. Når man synes soloerne er slut, kan man vende tilbage til 8-takters perioden og lave Break som afslutningsfigur. Formen kan sagtens gentages, hvis man ikke vil have alle soler på én gang.

Nodeeksempel 4: "Body Rock"

Ole S. Jørgensen

The musical score is for a 4/4 piece. Part 1 is the melody, starting with a quarter note G4, followed by quarter notes A4, B4, C5, B4, A4, G4. Part 2 consists of claps on the 1st, 2nd, and 4th beats. Part 3 has a rhythm of quarter notes G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, with a glissando on the final note. The score includes the instruction 'Slå på lårene' above Part 1 and 'Klap' above Part 2. Below the staff, the rhythm is written as 'Sch! Sch Sch Sch Sch Sch Sch Fløjt'.

Sidste element er spil på instrumenterne, der præsenteres for klassen. Lad eleverne afprøve og udforske instrumenterne. Inddel kredsen i tre og sæt congas til at spille Part 1, bongo og rørtrummer spiller Part 2 og tamburiner og shaker på Part 3. Indøv Break. Spil så løs som vi gjorde før og lav rotation, så alle kommer til at prøve de forskellige instrumenter. Ud over Form og Periode er det oplagt at arbejde med Tempo og Dynamik.

Lige til sidst

Trommer og rytmeinstrumenter lægger i den grad op til og appellere til udadvendt aktivitet. Det kan meget hurtigt blive et ulideligt støjhelvede. For at undgå, at det udvikler sig i den retning, er det en god ide, at indføre og indøve et tegn, som alle kan erkende som STOP -LØFT HÆNDER VÆK FRA INSTRUMENTET! Mange musikpædagoger bruger håndtegnet med den knyttede næve i luften. Når man spiller musik og rytmer, udfylder man forskellige roller, og de forskellige instrumentgrupper kan afspejle dette. Grundrytmerne på congas får en bærende rolle, mens shaker og tamburiner kan opfattes som understøttende (supporting) og bongo og rørtrummer kan være melodiførende - inspiratorer. Der er dog ikke tale om vandtætte skodder mellem grupperne, og alle er lige vigtige for helheden. Når man spiller, kan det næste ikke undgås, at man kommer til at inspirere hinanden, og på den måde kan eleverne komme til at optræde i alle rollerne. For alle elevers vedkommende var det glade børn, der forlod rummet og mange gav udtryk for, at de havde haft det rigtig sjovt. Det var klart, at børnene gik derfra med en anden opfattelse af musik og rytme og forhåbentlig også med en god oplevelse af, at de havde oplevet nye sider af sig selv. Det var skønt at se de glade og smilende ansigter, der afslørede, at det her var rigtig sjovt. Det forekom især, når der blev givet plads til improvisation og kraftigt spil.

Let's Go!

The notation shows a 4/4 time signature followed by a clap on the first beat, then a quarter note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, a quarter note C5, a quarter note B4, a quarter note A4, a quarter note G4, and a final quarter rest.

Litteraturliste

Marstal, Inge: "Håndbog til musikundervisning", Edition Wilhelm Hansen, København

Rasmussen, Gustav & Duckert, Ketil: "Sammenspil og improvisation med Soundpainting",
Edition Wilhelm Hansen, København, 2013

Sørensen, Kirsten Juul: "SDS -sang, dans, spil", System A/S, 2006

HERFRA MIN VERDEN GÅR

3 forskellige billedkunstoposofiske projekter med udgangspunkt i billedkunstnere med tilhør til Lolland og Falster.

Begrundelse for projektets billedkunstneriske udgangspunkt

Billedkunsten hører ikke hjemme i et finkulturelt hjørne, hvor den ikke får mulighed for at interagere med børn og unge. Billedkunstens værker og kunstnere har meget på sinde, og indeholder rige spejlinger og refleksioner, som børn og unge faktisk slet ikke kan undvære. Men formidlingen og tilgangen hertil er af største betydning, hvis den skal give genklang i øjenhøjde med eleverne. Dette projekt er tænkt som tre forskellige kunstneriske udgangspunkter, der med filosofiske vinkler kan aktualisere hvor vigtig billedkunsten er for os. Igennem materialets sanselighed og vilkår, er der didaktisk tænkt i tre niveauer.:

- > Det sanselige materiales vilkår
- > Det processuelle i tilblivelsen
- > Den filosofiske dialog før, under og efter, der samler form og indhold i værket og dets tilblivelse.

I projektet arbejdes der med lokalforankret billedkunstopforståelse, hvorfor titlen er "Herfra min verden går", og tager derfor udgangspunkt i 3 billedkunstnere med tilhørsforhold til Lolland-Falster. I alle 3 projekter er direkte autentiske møder med værker og kunstnere essentielle, ligesom indførelse i de æstetiske processer og filosofiske dialoger skal understøtte elevernes egen evne til refleksion over sammenhængen mellem kunstens ærinde og deres eget liv og tanker.

Hvorfor en billedkunst filosofisk tilgang?

"At filosofere er at være i en venskabelig dialog med sig selv eller andre. Med afsæt i vores egne erfaringer bliver vi tydelige for os selv, og det bliver klarere, hvad vi dybest set tror på og vil her i livet til glæde for os selv, og til glæde for de fællesskaber, som vi er en del af og dermed har ansvar for..."
(Citat fra bogen "Praktisk Filosofi for Børn" af Michael Højlund Larsen)

Billedkunst er som oftest blandet mellem idé og materiale. Billedkunst viser og tænker tanker om individet, verden, samfundet, om det synlige og det skjulte. Billedkunst knytter sig naturligt til den filosofiske dialog, fordi billedkunstens visuelle sprog er en anden måde at kommunikere på, undre sig på og reflektere på. Det kunstneriske praksisfelt arbejder ligeså med fokus på åbne processer med plads til at udfolde sig og påvirke resultatet. Det betyder, at det ikke er resultatet, men processen hen imod resultatet, som er udslagsgivende. Evnen til at opdage og undersøge, hvad vi ikke ved, men som kunne være vigtigt at vide, kalder på filosofiske kompetencer som kan styrke de æstetiske processer, der kompetenceudvikler udtryk og kommunikation. Billedkunstneriske processer med fokus på den filosofiske dialog, giver derfor eleverne mulighed for at udveksle og udfordre hverdagens gængse opfattelser, og ikke mindst nuancere dialoger om dette.

De billedkunstneriske projekter og processer:

1. Olaf Rude (1886-1957) Om det grimme og det smukke, landskaber og hjemlighed?

Hvor maler man et landskab ?

Hvorfor maler man overhovedet landskaber? Ja, det er ikke udelukkende for at det skal være kønt, eller fordi man er tosset med natur. Nej landskabsmalerier er ofte en spejling af sindet og/eller et særligt tilhørsforhold. Altså en spejling af eller refleksion omkring individet og verden, blot set som et landskab. Projektet med den afdøde billedkunstner Olaf Rude, tager naturligt nok ikke udgangspunkt i selve mødet med kunstneren, men derimod et autentisk møde med hans barn-

domslandskab, Skejten, og et efterfølgende besøg på Fuglsang Kunstmuseum, der rummer hans malerier. Begge steder laves der enkle tegneøvelser og dialogisk praksis omkring malerier og farvetoner. Besøg på Skejten og Fuglsang Kunstmuseum, lægges efter man har været igennem introduktionen og farveøvelserne.

Introduktion og dialoger: Olaf Rude var en del af modernismens gennembrud (1910-25). Han havde ingen akademisk uddannelse bag sig, men endte såvel med professorat på Kunstakademiet samt Eckersberg og Thorvaldsens medalje, der er de højeste hædersbevisninger. For Olaf Rude var Skejten hans barndomsland, og et område han i sine landskabsmalerier blev ved med at kredse om.

Men hvordan ser vores eget typiske landskab ud, når vi lukker øjnene? Hvad husker vi af lyde, dufte og visuelle indtryk? Eller blot, hvad husker vi fra hvor vi bor nu? Er der yndlingssteder, lyde eller dufte, og hvorfor er de ganske særlige? Knud Romer har mange inspirerende udtalelser omkring Falster, hvor han voksede op, og kan med fordel inddrages i dialogen omkring hjemlighed og erindring, det smukke og det grimme. (<http://politiken.dk/debat/kroniken/ECE2032516/falster-forever/>). Det er væsentligt at have flere billeder af landskaber og vejrforhold for at kunne føre dialogerne omkring sammenligninger af humørstemninger og landskaber. Samtidskunst og landskabsfotografi er også interessant at inddrage.

De filosofiske dialoger: De filosofiske spørgsmål om det smukke og det grimme landskab, knytter sig naturligt til undersøgelsen omkring det hjemlige, velkendte landskab og det mere fremmede, ukendte landskab. For eksempel; er det hjemlige altid smukt? Men det er også væsentligt at tale om det grimme, forfaldne, ødelagte landskab også kan være smukt og storslået? Fordi disse undersøgelser og dialoger direkte knytter sig til de farve og formøvelser, der skal laves. Ligeså er disse filosofiske dialoger med til at styrke elevens eget syn på landskab, æstetik og hjemlighed.

De billedkunstneriske øvelser og teknikker: For nuanceret at kunne

italesætte landskabers form og farve, er det nødvendigt at arbejde med farve og stemningsbeskrivelser. Der er behov for at udforske farvecirklen, farveblandinger, komplementære farver, men ikke mindst er der brug for at man mere præcist kan stemningsbeskrive en farve. Der er behov for at kunne arbejde med farvernes karakter, der sammenlignet med mennesker, kan beskrive indhold og tilbøjeligheder. Er der sort i en blå, hvad beskriver den så i forhold til om en blå farve indeholder (har karakter af) gul eller rød? Dette kan øves ved at man laver farveblandinger, hvor man eksperimenterer med at lave skalaer af farverne, og at man laver farvecirklen fra bunden. Typisk nyder eleverne denne indføring i farvernes verden, og de nyder ikke mindst at få lov til at eksperimenterer på egen hånd.

Der er selvfølgelig også brug for at kunne definere kolde og varme farver, og dermed kunne se hvad kolde og varme farver gør ved hinanden, når de optræder i samme maleri.

Samtidig med at det er teknisk indføring, er det også sjovt og samtidig vigtigt at lade eleverne selv finde frem til deres farver. Ved en let guidning får de meget ud af at prøve sig selv.

Farveteknik må efterfølges af undersøgelser af linjer og former samt hvorledes dybde og form i landskaber enkelt kan overføres til et fladt stykke papir. Derfor introduceres en papir-motivsøger, som kan forenkle og forkorte dybde og former. Der laves undersøgelser med at kunne se de linjer, der går ind i landskabet som opretstående eller liggende linjer, når de overføres til det flade tegnepapir.

2. Thomas Kadziola (f. 1962) Om tid, fælleskaber og arketyper.

Værkers kunstneriske processer er ofte båret af langsomhed, udholdenhed og intenst nærvær. Glipper noget af dette, kan værket miste sin energi og intensitet.

Men hvordan er det at arbejde på et kunstværk som vil tage de næste 12-15 år af ens liv? Det er de arbejdsvilkår billedhugger Thomas Kadziola har givet sig selv med frembringelsen af skulpturgruppe "Dodekalitten". Det kunstneriske forløb indeholder filosofiske og æstetiske tilgange til temaer om tid, identitet og fællesskab, og vil blive bearbejdet i tegning, ler og lecablokke/gasbeton. Eleverne bliver introduceret til installationsbegrebet og kommer til at arbejde med værk-iscenesættelser i det lokale landskab og på skolens område. Men ikke mindst er et kunstnerbesøg af meget stor betydning. At møde kunstneren og se hans arbejdsvilkår og få lov til at stille spørgsmål til hverdagen, når man nu arbejder på et 15 årigt projekt, betyder meget. Det betyder også meget at få lov til at mærke og se de store maskiner, høre om teknik og lavpraktiske udfordringer. At få lov til at komme op på liften 9 meter oppe i luften, uddyber såvel den billedkunstneriske proces som de filosofiske aspekter omkring tid. For eleverne er det også betydningsfuldt at besøge selve stedet, hvor værkerne opføres. Endnu er der kun få færdighuggede skulpturer der er opsat i Kragenæs, men stemningen, og den indlagte musik komponeret til skulpturgruppen, giver en særligt ophøjet stemning, der vækker ærefrygt og beundring.

Introduktion og dialoger: På en lollandsk mark med udsigt til Smålandshavet skaber billedhugger Thomas Kadziola et monument, der i sit udtryk kan minde om Stonehenge i England. Når projektet med de 12 mytologiske monumentale stenstøtter (hver 8-9 m høje, hvor de øverste 2m er udhugget som hoveder) står færdigt vil lokale som tilrejsende nok efterlades med det indtryk, at installationen er et mytisk Lollandsk vartegn. Legender, sagn og sange om Lolerne, et folk, der for længe siden kom til landet og gav det navn, danner baggrund for Dodekalittens kunstneriske vidnesbyrd om en rig kultur. Inspirationen til de 12 skulpturer er ligeså hentet i Den Nordiske Mytologi og i Biblen, hvorfor dialoger omkring menneskelige arketyper, er interessant at have. Hvilke typer af mennesker har vi i vores liv, gode og dårlige. Dette danner et konkret skitsegrundlag for udvælgelsen af de skulpturer, der skal bearbejdes i ler, gips og sten af eleverne.

De filosofiske dialoger: Kunstner, værk og samtidens ydre og indre forandringer over tid, vil blive en del af Dodekalittens energi. På samme måde vil elevernes motoriske færdigheder og teknik, vedholdne motivation og interesse direkte kunne afspejles i den tid det tager dem at frembringe et (i egne øjne) tilfredsstillende resultat. Derfor er filosofiske dialoger med eleverne omkring hvordan tid markerer sig, interessante at føre, før, under og efter dette projekt. Ligesådan er det interessant at tale om de forskellige vilkår, ler, gips og lecablokke giver samt forskellene mellem materialerne og værktøjets resultater. For uddybning og yderligere samtaler omkring tid og materialer, kan med fordel inddrages samtidskunstner Kirsten Justesen, der siden 1980 har beskæftiget sig med materialers forvandlinger over tid. Hun er fascineret af materialets evne til at gøre tiden håndgribelig igennem de forandringer, som det gennemgår.

De billedkunstneriske øvelser og teknikker

I dette projekt introduceres eleverne til forskellige klassiske billedhuggermaterialer. Ler, gips og sten (lecablokke) er udvalgt fordi eleverne kan mærke tidens markeringer igennem materialet på forskellig vis. Men først introduceres skitsearbejde på papir. I dialogerne omkring de menneskelige arketyper findes der derfor 12 arketyper, som skal danne grundlag for det videre modelarbejde i ler. Herefter introduceres det at "modelere", hvilket vil sige, at man former en stående tredimensionel torsosfigur ud af en lerklump. Næste skridt er at støbe en gipsblok i en mælkekarton. Når denne er hærdet, kan den bruges som model for en størrelsesmæssigt mere overskuelig "stenblok". Her kan man afprøve div. skrabe og huggemetoder, men med mindre værktøjer selvfølgelig. Sidst er lecablokken, som skal udgøre det endelige værkresultat. Her er ca. 3 elever sammen om at skabe én torsolignende skulptur inspireret af Dodekalitten. Det vanskeligste ved huggearbejdet er ofte det at eleverne skal forestille sig at de skal "befri" en næse, en hage, et øje osv. I tegning tilføjer man alle former, i billedhuggerarbejde derimod, trækker man fra den stenblok man har. Man "befrier" en form. Det er rimeligt let at hugge skulpturer i lecablokke, som man kan købe i bygge-

markeder i forskellige størrelser. Man kan bruge forskellige slags værktøjer, men dimensionerne af dette værktøj er mindst lige så vigtige i relation til det grove huggearbejde og de mere konkrete detaljer. De værktøjer man skal bruge er hammer, skruetrækkere, ler redskaber, søm og endda kartoffelskrællere har vist sig at være nyttige. Desuden skal man bruge forklæder, og - måske - øjenbeskyttere. Lecablokke eller gasbeton er lettere at arbejde med hvis stenene er våde inden man begynder at hugge, - så støver de ikke så meget. Gips fås i sække, og røres ud i passende mængder. Slutteligt opføres cirklen af skulpturer, en slags "Skolens Dodekalit" i skolegården, på biblioteket eller hvor eleverne synes den skal stå.

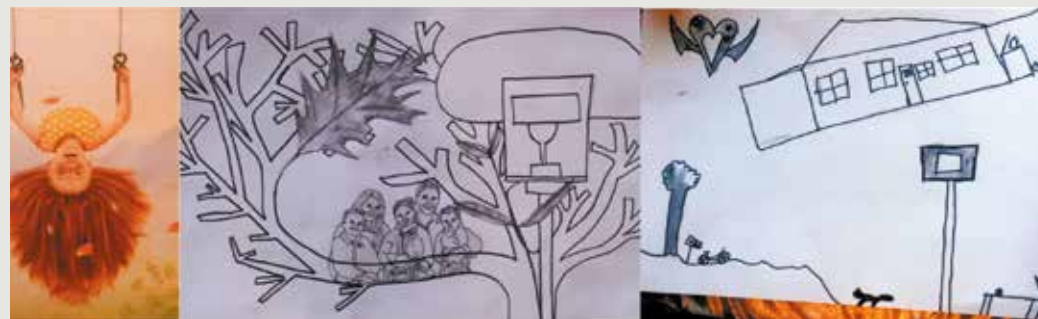
3. Mini Blume (f. 1969) Om tilhørsforhold, identitet og visuelle fortællinger

Da jeg (Mini) gik på Kunstakademiet i København i 90'erne var maleriet erklæret for "dødt", og særligt det fortællende maleri, som jeg er eksponent for. Ikke desto mindre har maleriet fået sit store comeback op igennem Oérne, og grundlaget for at arbejde med fortællende maleri er nu på en langt større platform. I dag ser vi en stor variation af fortællende maleri fra det drømmende til de mere samfundskritiske, politiske og personlige fortællinger og refleksioner omkring individ og samfund.

Mine egne fortællinger er båret frem af refleksioner omkring "fremmedhed" fordi jeg som barn meget flyttede rundt i Danmark, men også havde en stærk tilknytning til Norge, som var mit 2. hjemland. Min egen kunstneriske proces kan beskrives som en nomades forsøg på at danne tilhørsforhold ved hjælp af indsamling af genstande, notater og fotos. Disse indsamlinger samles i store malerier, der reflekterer tilstande, tanker og steder. Ud over tegning og oliemaleri anvender jeg kul og spraymaling til at lave aftryk fra den omkringliggende natur, beklædningsgenstande og dimser, jeg har fundet. Disse iscenesætter jeg ind i fortællinger om menneske, identitet og tilhørsforhold, der gengiver almene menneskelige vilkår.

Introduktion og dialoger: Hvem skaber os? Hvem og hvad danner os? - er grundlæggende dialoger i dette projekt. Derfor kan man med fordel inddrage smukt illustrerede børnebøger.

Særligt kan den norske forfatter og illustrator, Stian Hole, anbefales. I hans bøger fremstilles, på mest poetiske vis, den tankemæssige refleksion og indre billeddannelse. Da dette projekts overordnede intention netop er at gøre opmærksom på den store rigdom vores indre billeddannelse er, er disse bøger fantastiske at læse op fra og vise billeder fra.

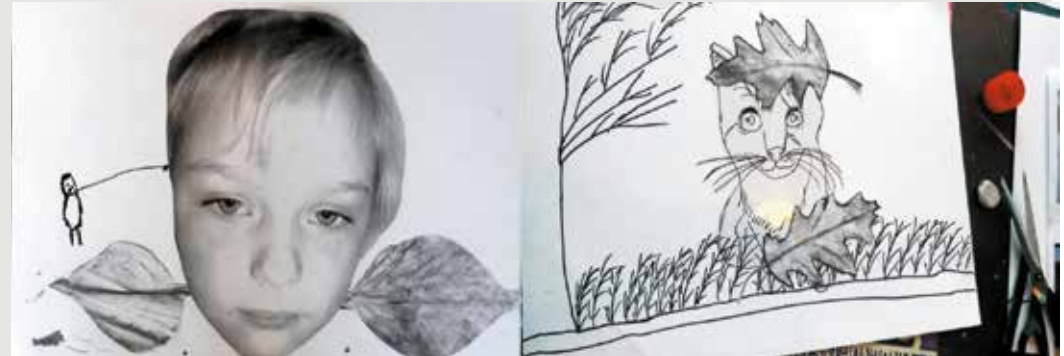
De filosofiske dialoger: Hvem er jeg, og hvad er afgørende for at jeg er den jeg er? Ofte er det svært at mærke hvem vi er og hvor vi hører til, men hvis vi kan stille skarpt på hvad vi ville savne, hvis vi skulle flytte væk fra alt og alle, er det nemmere at få hold på. Hvis vi er knyttet til genstande og mennesker, tanker og overbevisninger, er det interessant at undersøge forskellen i os, hvis ikke vi havde disse tilhørsforhold. Hvilken "version" vi så ville være?

De billedkunstneriske øvelser og teknikker: De kunstneriske processer inkluderer arbejdet med billedfortællinger og komposition, naturaftryk og andre eksperimenterende aftryk, spraymaling, akrylmaling, kul og tegning. Der kan arbejdes med flere variationer:

1. Store papformater på 70x100 cm, til tegning, s/h portræt fotos, akvarelmaling i gråtoner samt sort spraymaling. Eleverne skal medbringe en beklædningsgenstand, der spraymales rundt om. Herefter arbejdes der med billedfortællinger, der udspringer af undersøgelserne omkring hvordan eleverne vil definere sig selv, og hvilke tilhørsforhold de har. Der arbejdes med komposition, skala og visuel dynamisk fortælling.

3. Der arbejdes med forstyrrende billedelementer. Hvilket vil sige at der indsamles naturmaterialer, som overføres på papir med trækul. Disse kultegninger klippes ud og indsættes i en ny tegning, der f.eks. omhandler tilhørsforhold og relationer. Ofte arbejder man i kunstneriske processer med "forstyrrende elementer," fordi disse kan være medskabere af en større dynamik på billedfladen. Disse malerier med forstyrrende billedelementer bliver ofte overraskende gode, fordi eleverne ikke til fulde har kunnet styre processen, og derfor "tvinges" til at opdage nye potentialer i deres tegning og maleri.

2. A3 formater til flydende tegning akvarel. Der arbejdes med to fortællinger ovenpå hinanden. Først en tegning ud fra div. s/h familiefotos man har medbragt. Her udvælger eleverne elementer, som de gerne vil tegne. Herefter introduceres eleverne for deres eget portræt som også skal indgå, men som tegning. A4 Portrætfotografiet skal rentegnes ved at eleverne lægger et gennemsigtigt overhead-plastikark på det printede foto og herefter tegner det af. Portrættegningen klippes ud og limes på en underliggende tegning. Mødet imellem de to tegninger skaber et tredje udtryk, der har karakter af erindring og direkte fortælling.

BIDRAGSYDERE

Lars Bjørn

Koreograf Lars Bjørn er professionel danser og uddannet Danseformidler fra Statens Scenekunsthøjskole samt uddannet i »Dansevidenskab« ved Københavns Universitet.

Lars er tilknyttet Dansekonsulenterne i Dansens Hus samt Åben Dans i Roskilde. Han har arbejdet med flere koreografer; bl. a.: Granhøj Dans, Hotel Pro Forma, Ålborg Teater og Jyske Opera. Koreografi: bl.a Peter Pan – A. P. Møller Skolen, Slesvig, Tryllefløjten, Musicalen ”Cabaret” og ”Baronessen fra Benzintanken. Lars laver workshops i koreografi og dans for virksomheder, i folkeskolen og gymnasiet.

Mini Blume

Mini Blume er uddannet professionel billedkunstner fra Det Kgl. Danske Kunstakademi (1992-1999) og har siden 1997 deltaget i en række kunstprojekter og udstillinger på gallerier og kunsthaller i Region Storstrøm og i København, herunder Forårsudstillingen på Charlottenborg, sommerudstilling på Masnedøfortet, i Rundetårn i København, samt Center for Nordisk Kunst i Mikkjelberg, Tyskland mm. Derudover har Mini Blume en diplomuddannelse i Kunst- og kulturformidling for børn og unge fra Scenekunstens Udviklingscenter i Odsherred og har flere års erfaring med kunst- og kulturprojekter for børn og unge på Lolland Falster.

Martin Bregnhøj

Martin Bregnhøj er uddannet percussionist fra Rytmaskonservatorium (1993) og er derudover uddannet inden for web programmering fra IT-Universitetet i København. Martin er adjunkt på Københavns Erhvervsakademi (KEA) samt ejer af firmaet Bongobeat, der beskæftiger sig med webdesign, web apps samt apps til Iphone og iPad.

Ole Steffen Jørgensen

Ole Steffensen har en BA i historie og musik Københavns Universitet. Lærereksamen (2001) fra Vordingborg Statsseminarium med Musik, Historie og Samfundsfag på linje.

Han har siden 1986 været musiklærer i Sakskøbing, Nysted og fra 1996 i Maribo/Lolland Musikskole. Ole underviser i trommer og slagtøj/tasteinstrumenter, sammenspil.

Administrativ leder af NørregadeTeatret - Lollands egnsteater fra 2007-2012.

Har siden 1970'erne spillet i forskellige orkestre og bl.a. arbejdet med revyer og musicals.

Anne Katrine Korning

Anne Katrine Korning er uddannet Cand. scient i Idræt fra Københavns Universitet Humanistisk/Historisk linje med bacheloropgave i Dans (1994). Derudover har hun en diplomuddannelse i ledelse; Kunst- og kulturlederuddannelse ved University College Sjælland. Siden 2011 har Anne Katrine været tilknyttet Dansehallerne i København som konsulent med fokus på børn og unge.

Marie Groth Kruse

Marie Groth Kruse er uddannet i statskundskab fra Københavns Universitet (2012). Marie har stor erfaring inden for projektledelse- og koordination fra bl.a. Dansk Flygningehjælp og Amnesty International. Hun arbejder i Lolland Kommune som udviklingskoordinator på Kulturtjenesten, som er et samarbejde mellem Lolland, Guldborgsund og Vordingborg Kommuner.

Karen Lumholt

Karen Lumholt er uddannet journalist (1994) fra Danmarks Journalisthøjskole. Karen har bl.a. arbejdet som studievært i DR på P1 og som redaktionsleder i Forbrugerstyrelsen. I dag er Karen medejer af kommunikationsfirmaet Lumholt & Stahlschmidt Kommunikation.

Heidi Mersebak

Heidi Mersebak er uddannet Pædagogisk assistent (1996) fra Nykøbing Falster Pædagogseminarium og er derudover uddannet inden for kognitiv terapi og ledelse (2011). Heidi har arbejdet meget med unge, herunder organisering af indsatser i samarbejdet mellem kommune og lokalsamfund. Heidi arbejder i dag i Lolland Kommune som læringskonsulent.

Tine Engel Mogensen

Tine Engel Mogensen er uddannet PHD i Comparative Literature & Interdisciplinary Aesthetic Studies fra Aarhus Universitet (2008). Tine arbejder som projektleder på det landsdækkende projekt Samarbejde mellem billedskoler og folkeskoler hos Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst.

Anne-Mette Riis

Anne-Mette Riis er uddannet musikpædagog ved Vestjysk Musikkonservatorium (1986)

Anne-Mette Riis er lektor på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, hvor hun uddanner kandidater til at varetage musikundervisning med børn og unge. Anne-Mette har uddannet organister, præster og songemedhjælpere i flere hundrede danske kirkesogn til at varetage babysalmesang, dans og bevægelse for børn og unge.

KOLOFON

Redaktion: Louise Boye Moe, Tine Gerdøe

Videor med reportager og interviews: Anders Stahlschmidt

Fotos: Erik Lindstrøm m.m.

Layout og design af trykt og online antologi: Martin Ørsted

Oplag: 1000 eks. trykt hos eurographic

TAK TIL

Antologi: Kunst- og kultursamarbejder i folkeskolen

Bog, undervisningsmaterialer samt video er blevet til med støtte fra

Undervisningsministeriet

**MINISTERIET FOR
BØRN, UNDERVISNING
OG LIGESTILLING**

Samt

Guldborgsund og Lolland Kommune

lollandkommune

GULDBORGSUND

Stor tak til skoler og elever som deltog i projekt på

Blæsenborg skolen

Østofte skole

Søllested skole

LITTERATURLISTE:

Kapitel 1.

Teoretisk overordnet fundament

Forfatter: Heidi Mersebæk

Reference:

Lolland Kommunes skolepolitik(28.06.2014):

<http://reader.livedition.dk/lollandkommune/62/>

Kapitel 2.2.

Teoretisk fundament- Musik i skolen

Forfatter: Anne Mette Riis

Litteratur

Bjørkvold, Jon Roar "Det musiske menneske" Reitzel 1992

Bonde, Lars Ole "Musik og menneske" Samfundslitteratur 2009

Fagius, Jan "Hemisfærernas musik" Bo Ejeby Förlag 2001

Fredens, Keld "Mennesket i hjernen" Academica Holmboe, Vagn "Det uforklarlige" Gyldendal 1981

Mårtensson, Brian Degn "Konkurrencestatens pædagogik" Århus universitetsforlag 2015

Myskja, Audun "Musik som medicin" Borgen 2005

Nielsen, F.V. "Almen musikdidaktik" 2. reviderede udgave. København. Akademisk forlag 1998

Riis, Anne-Mette "Salmer i dans og bevægelse" Det Kgl. Vajsenhusets forlag 2009

Film

Rossato-Bennett, Michael "Alive inside – a story of music and memory" USA 2014

Kapitel. 2.4

Musik i et læringsperspektiv

Reference:

Fællesmål 2009, musik, faghæfte 7.

<http://docplayer.dk/14967269-Faelles-maal-2009-musik-faghæfte-7.html>

Kapitel 3.1.

Indledning Sammen og hver for sig – et danseeksperiment med audiovisuel optakt

Forfatter: Børn Ballisager Jensen

Litteratur

Borghälls, Johan (2011) Rudolf Laban og jeg - En genial bevægelseslære i teori og praksis. Forlag: Institut for Solskin

Kapitel 3.2.

Dansens mange potentialer

Forfatter: Anna Katrine Korning

Litteratur

Jensen, Jens-Ole (2011): Dans i skolen. Dansens

Æstetisk-demokratiske dannelsepotentialer, Aarhus Kommune, Børn og Unge, Aarhus.

Nielsen, Charlotte Svendler (2009): Ind i bevægelsen. Institut for Idræt, Københavns Universitet, København.

Kapitel 3.4

Dans i et læringsperspektiv

Forfatter: Heidi Mersebæk

Referencer

Læseplan for faget idræt:

http://www.emu.dk/sites/default/files/L%C3%A6seplan%20for%20faget%20idr%C3%A6t_0.pdf

Kost og bevægelsespolitik for børn og unge 1-16 år i Lolland Kommune:

<http://reader.livedition.dk/lollandkommune/16/>

Sundhedsstyrelsens anbefalinger til fysisk aktivitet:

<https://sundhedsstyrelsen.dk/da/sundhed-og-livsstil/fysisk-aktivitet/anbefalinger>

Kapitel 4.2

Vi kan mere sammen end hver for sig

-Tre perspektiver på samarbejde om billedkunstundervisningen

Forfatter: Tine Engel Mogensen

Reference

Kompetencecenter for børn, unge og billedkunst: www.kbub.dk

Kapitel 4.4

Billedkunst i et læringsperspektiv

Forfatter: Heidi Mersebæk

Reference

<http://www.emu.dk/sites/default/files/L%C3%A6seplan%20for%20faget%20billedkunst.pdf>

Kapitel 5

Kulturtjenesten

Forfatter: Marie Groth Kruse

Reference

www.kulturtjenesten.dk

DEL 2

Kapitel 5.1.

Digital komposition

Forfatter: Martin Bregnhøj

Referencer

Johnsen, Henrik: Musik med Garageband på iPad – iBook

<https://itunes.apple.com/dk/book/musik-med-garageband-til-ipad/id935264477?l=da&mt=13>

Johnsen, Henrik: Musikundervisning på iPad - iBook

<https://itunes.apple.com/dk/book/musikundervisning/id967779712?l=da&mt=11>

Kapitel 5.3

Sammen og hver for sig

Forfatter: Mini Blume

Referencer

The body in & as Space. <https://youtu.be/K4hRYyJG44o>

Kan man stå af når man er en del af Generation Lean?.Information (7.05.2015)

Tomkins, Calvin(2013) Marcel Duchamp:

The afternoon interviews. Forlag: Badlands Unlimited

Kapitel 5.4

Musikpædagogiske erfaringer fra projektet

"Sammen hver for sig".

Forfatter: Ole Steffen Jørgensen

Marstal, Inge: (1983)Håndbog til musikundervisning, Forlag: Wilhelm Hansen

Rasmussen, Gustav & Duckert, Ketil (2013) Sammenspil og improvisation med Soundpainting.

Forlag: Wilhelm Hansen

Sørensen, Kirsten Juul (2006)SDS -sang, dans, -spil, System A/S

Kapitel 5.5

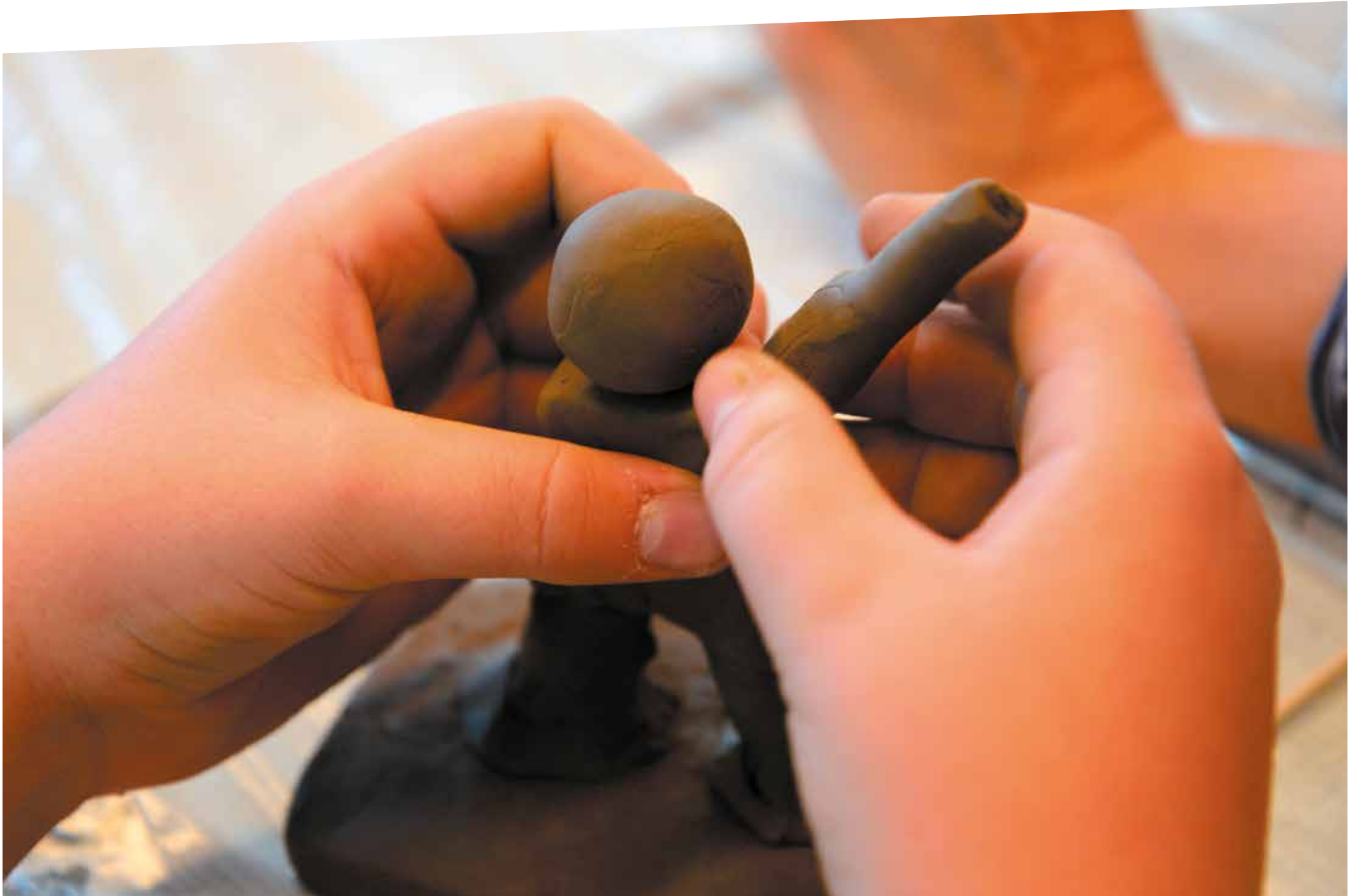
Herfra min verden går

Forfatter: Mini Blume

Referencer

Larsen Højlund, Michael (2013)Praktisk Filosofi med Børn. Akademisk Forlag

<http://politiken.dk/debat/kroniken/ECE2032516/falster-forever/> KRONIKEN 28. JUL. 2013

ANTOLOGI:
**KUNST- OG KULTUR-
SAMARBEJDER
I FOLKESKOLEN**

ONLINE PÅ
WWW.LOLLAND.DK /KULTUR